

ЗАШТИТАТА И СПАСУВАЊЕТО ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

**КОРИЦА:
дипл. инж. Ласко Мукаетов**

ВО ПОДГОТОВКА

Скопје, ноември 2011 година

м-р Шабан Салиу
д-р Александар Главинов
м-р Маја Тимовска
дипл инж. Грозданка Наумовска

ЗАШТИТАТА И СПАСУВАЊЕТО ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Скопје, ноември 2011 година

м-р Шабан Салиу

Директор на Дирекција за заштита и спасување,

д-р Александар Главинов, доцент, потполковник,

Министерство за одбрана, Воената Академија „Генерал Михило
Апостолски“, - Скопје

м-р Маја Тимовска

Раководител на одделение за аналитика и истражување при
Дирекцијата за заштита и спасување

дипл инж. Грозданка Наумовска

Раководител на одделение за хуманитарни мерки за заштита и
спасување при Дирекцијата за заштита и спасување

**ЗАШТИТАТА И СПАСУВАЊЕ
ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**

РЕЦЕНЗЕНТИ:

проф. д-р Стојак Кузев

проф. д-р Александар Дончев

ИЗДАВАЧ:

м-р Шабан Салиу

ЛЕКТУРА:

Име презиме

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

д-р Александар Главинов

КОРИЦА:

дипл. инж. Ласко Мукаетов

Тираж:

500 примероци

CIP – Каталогизација во публикација
Народна и универзитетска библиотека
„Св. Климент Охридски“, Скопје

351.74.076(075.8)

355.45.076(075.8)

САЛИУ, Шабан, ГЛАВИНОВ, Александар
Заштитата и спасувањето во Република Македонија / Шабан
Салиу, Грозданка Наумовска, Александар Главинов, Маја Тимовска
– Скопје : Дирекција за заштита и спасување, 2011. -186 стр. ; 24 см

ISBN 978-9989-2682-7-4

1. Салиу, Шабан 2. Главинов, Александар
а) Природни катастрофи – Заштита и спасување – Високошколски
учебници

COBISS.MK-ID 96529290

м-р Шабан Салиу
д-р Александар Главинов
м-р Маја Тимовска
дипл инж. Грозданка Наумовска

ЗАШТИТАТА И СПАСУВАЊЕТО ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Скопје, ноември 2011 година

СОДРЖИНА

ПРЕДГОВОР.....	17
ВОВЕД.....	19
I. ПРАВНИ РЕГУЛАТИВИ.....	23
1. Правна регулатива за справување со катастрофи во Република Македонија	23
<i>1.1. Закон за заштита и спасување.....</i>	<i>24</i>
1.1.1. Заштитата и спасувањето се работа од јавен интерес за Република Македонија.....	25
1.1.2. Национална Стратегија за заштита и спасување	27
1.1.3. Процена на загрозеност од природни непогоди и други несреќи на Република Македонија	29
1.1.4. Национален План за заштита и спасување од природни непогоди и други несреќи.....	35
<i>1.2. Закон за управување со кризи.....</i>	<i>38</i>
<i>1.3. Закон за одбрана.....</i>	<i>41</i>
<i>1.4. Закон за пожарникарство</i>	<i>42</i>
II. ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА.....	47
1. Организација на заштитата и спасувањето во Република Македонија	47
III. МЕРКИ ЗА ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ.....	53
1. Општи поими за мерките за заштита и спасување.....	53
2. Поделба на мерките за заштита и спасување.....	55
<i>2.1. Урбанистичко-технички мерки.....</i>	<i>56</i>
2.1.1. Засолнување	56
2.1.2. Заштита и спасување од поплави	58

2.1.3. Заштита и спасување од пожари, експлозии и опасни материи	58
2.1.4. Заштита од неексплодирани убојни и други експлозивни средства	63
2.1.5. Заштита и спасување од урнатини	64
2.1.6. Заштита и спасување од техничко-технолошки несреќи	64
2.1.7. Спасување од сообраќајни несреќи	65
2.2. Хуманитарни мерки	65
2.2.1. Евакуација	65
2.2.2. Згрижување на настрадано и загрозено население	66
2.2.3. Радиолошка, хемиска и биолошка заштита	66
2.2.4. Прва медицинска помош	67
2.2.5. Заштита и спасување на животни и производи од животинско потекло	67
2.2.6. Заштита и спасување на растенија и производи од растително потекло	67
2.2.6. Асанација на теренот	68

IV. ОРГАНИЗАЦИСКА ПОСТАВЕНОСТ НА СИЛИТЕ ЗА ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ

1. Поставеност на силите за заштита и спасување во РМ	71
2. Организациски единици на силите за заштита и спасување	75
2.1. Специјализирани единици во републичките сили за заштита и спасување	75
2.2. Универзални единици во просторните сили за заштита и спасување	76
2.3. Тимови за брз одговор на републичко ниво	76
2.4. Големина на единиците за заштита и спасување	77
2.5. Организација на силите за заштита и спасување	77
2.6. Употреба на силите за заштита и спасување	78
2.7. Материјално обезбедување на силите за заштита и спасување	79

2.8. Начин на раководење и командовање со силите за заштита и спасување.....	79
2.9. Начин на работа и одлучување на Главниот штаб.....	81
2.10. Здружени тимови за акција.....	83
3. Пополнување на силите за заштита и спасување	87
3.1. Пополнување на силите за заштита и спасување со воени обврзници во резерва.....	88
3.2. Пополнување на силите за заштита и спасување со обврзници на резервниот состав на силите за заштита и спасување со граѓани	89
3.3. Подготвеност и мобилизација на силите за заштита и спасување.....	90
4. Одделението за специјализирани услуги со воздухоплови при Дирекцијата за заштита и спасување.....	91
4.1. Претходни подготовки на одделението за специјализирани услуги со воздухоплови при Дирекцијата за заштита и спасување.....	92
5. Територијални противпожарни единици	93
6. Заедница на единиците на локалната самоуправа (ЗЕЛС)	95
6.1. Лобирање и градење капацитети за лобирање	99
6.2. Тековно решавање проблеми	99
6.3. Финансиска стабилност на општините.....	99
6.4. Воспоставување систем за обука за претставници на ЕЛС.....	100
6.5. Поддршка за користење претпристапни ЕУ-фондови.....	100
6.6. Ажурност на комисиите.....	100
6.7. Обезбедување финансиска одржливост на ЗЕЛС.....	101
6.8. Зајакнати капацитети на стручната служба на ЗЕЛС.....	101
7. Надлежности на единиците на локалната самоуправа	102
7.1. Надлежности на Советот на единицата на локалната самоуправа.....	104

7.2. Надлежности на градоначалникот на единицата на локалната самоуправа.....	105
7.3. Надлежности и обврски на локалната самоуправа	109
8. Улогата на невладиниот сектор во превенцијата и справувањето со катастрофи	111
9. Учество на приватниот сектор во превенцијата и справувањето со катастрофи	113
V. СТАНДАРДНИ ОПЕРАТИВНИ ПРОЦЕДУРИ (СОП).....	119
1. Стандардни оперативни процедури за радиолошки, хемиски и биолошки несреќи	119
1.1. Модел на постапност	119
1.2. Учесници во спроведување на стандардната оперативна процедура.....	120
1.3. Радиолошки несреќи	121
1.3.1 Редослед на ангажирање на учесниците при справување со овие несреќи:	121
1.3.2. Обврски и активности на учесниците.....	123
1.3.2.1. Единица на локална самоуправа:.....	123
1.3.2.2. Дирекција за радијациона сигурност:.....	124
1.3.2.3. Министерство за внатрешни работи:.....	124
1.3.2.4. Управа за хидрометеоролошки работи:	124
1.3.2.5. Министерство за здравство - Институт за јавно здравје (РЗЗЗ):.....	124
1.3.2.6. Академски институции, универзитети и истражувачки центри:	125
1.3.2.7. Министерство за финансии – царинска управа:	125
1.3.2.8. Министерство за транспорт и врски:	125
1.3.2.9. Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство:	125
1.3.2.10. Министерство за одбрана:.....	126

1.3.2.11. Министерство за животна средина и просторно планирање:.....	126
1.3.2.12. Министерство за локална самоуправа:	126
1.3.2.13. ЦУК (Центар за управување со кризи):	126
1.3.2.14. Министерство за надворешни работи:.....	127
1.3.2.15. Медиуми:.....	127
1.4. Хемиски несреќи.....	127
1.4.2. Обврски и активности на учесниците.....	129
1.4.2.1. Единица на локална самоуправа:.....	129
1.4.2.2. Министерство за здравство, институт за јавно здравје (РЗЗЗ) и биро за лекови:	129
1.4.2.3. Министерство за внатрешни работи:.....	130
1.4.2.4. Управа за хидрометеоролошки работи:	130
1.4.2.5. Академски институции, универзитети и истражувачки центри:	130
1.4.2.6. Министерство за финансии – царинска управа:	131
1.4.2.7. Министерство за животна средина и просторно планирање:	131
1.4.2.8. Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство:	131
1.4.2.9. Министерство за транспорт и врски:	132
1.4.2.10. Министерство за одбрана:.....	132
1.4.2.11. Министерство за локална самоуправа:	132
1.4.2.12. ЦУК (Центар за управување со кризи):	132
1.4.2.13. Министерство за надворешни работи:.....	132
1.4.2.14. Медиуми:.....	133
1.5. Биолошки несреќи.....	133
1.5.1. Редослед на ангажирање на учесниците при справување со овие несреќи:	133

1.5.2. Обврски и активности на учесниците Единица на локална самоуправа:	137
1.5.2.1. Министерство за здравство, институт за јавно здравје (РЗЗЗ):.....	137
1.5.2.2. Министерство за внатрешни работи:.....	138
1.5.2.3. Академски институции, универзитети и истражувачки центри:	138
1.5.2.4. Управа за хидрометеоролошки работи:	138
1.5.2.5. Министерство за финансии - царинска управа:	139
1.5.2.6. Министерство за транспорт и врски:	139
1.5.2.7. Министерство за животна средина и просторно планирање:.....	139
1.5.2.8. Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство:	139
1.5.2.9. Министерство за одбрана:.....	140
1.5.2.10. Министерство за локална самоуправа:	140
1.5.2.11. ЦУК (Центар за управување со кризи):	140
1.5.2.12. Министерство за надворешни работи:.....	140
1.5.2.13. Медиуми:.....	140
1.6. Дирекција за заштита и спасување:.....	141
1.7. Извадок од СТАНДАРДНИ ОПЕРАТИВНИ ПРОЦЕДУРИ за редоследот и постапката за ангажирање персонални и материјални ресурси при локолизирање и гаснење пожари на отворени простори	143
VI. ИНСПЕКЦИСКИ НАДЗОР	151
1. Инспекциска служба на Дирекцијата за заштита и спасување..	151
2. Инспекциски надзор	152
VII. МЕЃУНАРОДНАТА СОРАБОТКА ВО ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ	157

1. Меѓународните договори за заемна помош при катастрофи	157
2. Предмет на меѓународен договор за превенција и справување со катастрофи.....	158
3. Размена на знаења, искуства, образование и учество во хуманитарни организации.....	159
4. Билатерална соработка	160
5. Меморандум за соработка.....	161
VIII. КЛИМАТСКИТЕ ПРОМЕНИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА.....	165
1. Урбанизацијата и климатските промени	165
2. Климатските промени и глобалното затоплување, влијание врз здравјето на популацијата	169
3. Надлежности и обврски на Република Македонија врзани за климатските промени.....	172
4. Ефекти (последници) од климатските промени	174
IX. ЗАКЛУЧОК	179
1. Тренинг вежби организирани од Дирекцијата за заштита и спасување	180
2. Статистичка обработка на тренинг-вежбата за спроведените предавања	185
Прилози:	193
X. КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА	195

ПРЕДГОВОР

Заштитата и спасувањето како потсистем на глобалниот општествен систем, за да оди во чекор со него, мора да ги следи неговите промени и да врши соодветни промени.

Новото време бара нова стратегија и организација на заштитниот процес, особено од аспект на потребите на XXI век, со што и заштитата, во класична смисла на зборот, се трансформира во продуктивна превенција.

Заштитата и спасувањето има посебно важна улога во општеството и претставува мерка на неговата социоекономска развиеност и благосостојба.

Меѓутоа, сепак, едно е јасно заштитата ќе биде поефикасна, а средствата потребни за таа намена помали и рационално искористени, ако елементот на заштита биде присутен и земен предвид од самиот почеток, од програмирање и планирање на целокупното дејство во единствениот систем за заштита и спасување. Сите дополнителни мерки за заштита не можат да бидат ефикасни и секогаш се поскапи, а често се и неизводливи. Во светот и кај нас сè поприсутни се настојувањата организирано и плански да се заштитиме од последиците на таквите појави.

Имајќи го предвид значењето на заштитата и спасувањето, како и вистинската улога што тие ја имаат денес, се обидовме да дадеме краток преглед на поставеноста на системот за заштита и спасување и поставеноста на нормативно правните документи.

Со оглед на фактот дека развојот на современото општество наметнува стандарди кои би овозможиле брзо делување во најразлични ситуации, каде можат да бидат загрозувани животите на луѓето, се наметнува потребата од континуиран развој на системот за заштита и спасување.

Во рамките на Воената академија „Генерал Михаило Апостолски“, во Скопје, постои насока заштита и спасување која ја изучуваат студентите. Заштитата и спасувањето теоретски и практично се надополнува и со други дисциплини како: критична инфраструктура, кризен менаџмент, справување со цивилни несреќи и катастрофи, проценка на загрозуеност на Република Македонија од природни и други несреќи, проценување на оасностите и планирање на заштитата и спасувањето, национална стратегија за заштита и спасување и други. Исто така, заштитата и спасувањето во Република

Македонија е во дијалектички однос и со други дисциплини од научни области кои не се директно поврзани со општествените науки.

Проблематиката која е обработена во книгата ги прати силабусите кои содржат наставни содржини кои ги изучуваат студентите на Воената академија „Генерал Михаило Апостолски“, во Скопје.

Имено содржината е сублимиран материјал од закони, регулатива, прирачници и друга литература кои се искористени со една цел, поблиску да го доближат системот за заштита и спасување до студентите низ селективен пристап со одбрани поглавја и конкретни примери, во функција на појаснување на овој систем.

Пред да се соочи книгата со судот на јавноста изразуваме голема благодарност на сите оние што учествуваа во долгиот процес на создавање на оваа книга. Им изразувам длабока благодарност и на рецензентите **проф. д-р Стојан Кузев** и **проф. д-р Александар Дончев**, за поддршката, за издавање на трудот и за сугестиите дадени во рецензиите.

На крај, покрај целосното наше ангажирање и посветеност на книгата, сигурни сме дека постојат можности за нејзино подобрување. Затоа, како автори на оваа книга, со интерес и благодарност ќе ги прифатиме добронамерните критики и сугестии кои ќе ги земеме во предвид при следното издание.

Скопје, ноември 2011 година

Авторите

ВОВЕД

Животната средина се најде под влијание на енергија со голема разурнувачка моќ, застарена и нечиста технологија, густ и неконтролиран сообраќај, трка во наоружувањето, воени дејства, диверзантско-терористички активности и други влијанија, кои осетно ја нарушуваат рамнотежата во природата и го загрозуваат животот на луѓето.

Сведоци сме на бројни нуклеарни и хемиски несреќи, предизвикани сообраќајни несреќи и хаварии во железничкиот, патниот, воздушниот и водениот транспорт на опасни материи.

Проблемите при транспортот и лоцирањето на опасни материи привлекуваат значајно внимание во јавното мислење. Предупредувањето е големо, а уште повеќе што нашата земја претставува природно и вештачки високопрометна раскрсница на внатрешен, регионален и меѓународен сообраќај.

Многубројните суровини, нус-производите и финалните хемиски производи носат одреден ризик во подготвувањето, транспорт и истовар, што претставува сè поголема опасност и може да доведе до несогледливи и долгорочни последици по луѓето и животната средина.

Заради актуелноста на настаните во светот, навидум потенцирани се опасните материи, но не треба да се занемари и непредвидливото влијание и на природните непогоди : земјотреси, поплави, лизгање на земјиште, снежни наноси, лавини, голомразица, град, суша и други несреќи: пожари, сообраќајни несреќи во патниот, железничкиот и во воздушниот сообраќај, несреќи во рудници, индустриски несреќи предизвикани од експлозии и други техничко-технолошки причини, радиоактивни врнежи, прашина и талози, излевање нафта и нафтени деривати и други отровни хемикалии, експлозии на гасови, запаливи течности и др. заразни материи кои би предизвикале масовни заразни заболувања (поделбата е преземена од Законот за заштита и спасување, чл.2).

ПРВ ДЕЛ

ПРАВНИ РЕГУЛАТИВИ

I. ПРАВНИ РЕГУЛАТИВИ

1. Правна регулатива за справување со катастрофи во Република Македонија

Правната регулатива за справување со катастрофи во Република Македонија се одвива на неколку нивоа. Доказ дека од неминовно значење за опстанокот на државата и населението е уставната загарантираност за прогласување вонредна состојба во случај на катастрофа во државни размери. Согласно членот 125 од Уставот на Република Македонија, со кој се дефинира кога настанува вонредна состојба и тој гласи: *„Вонредна состојба настанува кога ќе настанат големи природни непогоди или епидемии. Постојењето на вонредна состојба на територијата на Република Македонија или нејзин дел го утврдува Собранието по предлог на Претседателот на Републиката, Владата или најмалку 30 пратеници. Одлуката со која се утврдува постоењето на вонредна состојба се донесува со двотретиноско мнозинство гласови од вкупниот број пратеници и има важност најмногу 30 дена. Ако Собранието не може да се состане, одлука за постоење вонредна состојба донесува Претседателот на Републиката и му ја поднесува на Собранието на потврдување и што тоа ќе е во можност да се состане“.*

Согласно со член 126 од Уставот на Република Македонија е регулирано државното управување во случај на воена или вонредна состојба и тој гласи: *„При постоење на воена или вонредна состојба Владата во согласност со Уставот и со закон донесува уредби со законска сила. Овластувањето на Владата да донесува уредби со законска сила трае до завршувањето на воената или вонредната состојба, за што одлучува Собранието“.*

Согласно со член 127 од Уставот на Република Македонија ја објаснува улогата на Претседателот и тој гласи: *„За време на воена состојба, ако Собранието не може да се состане, Претседателот на Републиката може да ја именува и разрешува Владата и да именува*

и разрешува функционери чиј избор е во надлежност на Собранието“.

Согласно со член 128 од Уставот на Република Македонија се утврдува дека мандатот на Претседателот на Републиката, на Владата, на судиите на Уставниот суд и на членовите на Републичкиот судски совет се продолжува за време на траењето на воената или вонредната состојба.¹

Освен со Уставот на Република Македонија, превенцијата и справувањето со катастрофи се регулира и со:

- ⇒ Законот за заштита и спасување
- ⇒ Законот за управување со кризи
- ⇒ Законот за одбрана и
- ⇒ Законот за пожарникарство
- ⇒ и други закони

1.1. Закон за заштита и спасување

Со овој закон се уредува системот за заштита и спасување на луѓето, животната средина, материјалните добра, природните богатства, животинскиот и растителниот свет и културното наследство од природни непогоди и други несреќи во мир, вонредна состојба и воена состојба во Република Македонија.²

Согласно со член 3 од Законот за заштита и спасување кој гласи: „Заштитата и спасувањето во Републиката се организира како единствен систем за откривање и спречување на настанувањето и отстранување на последиците од настанатите природни непогоди и други несреќи и давање помош во мир, вонредна состојба и воена состојба. Заштитата и спасувањето претставува поврзан процес за планирање, програмирање, организирање, раководење, командување, координирање, спроведување, финансирање и надзор за навремена и ефикасна превенција како и подготвување, дејствување и отстранување на причините и последиците од природни непогоди и други несреќи“.

¹ Устав на Република Македонија

² Закон за заштита и спасување на Република Македонија (член 1,3,4,5 и 6)

1.1.1. Заштитата и спасувањето се работа од јавен интерес за Република Македонија

Заштитата и спасувањето во Републиката ги организираат и спроведуваат државните органи, органите на државната управа, органите на единиците на локалната самоуправа, јавните претпријатија, јавните установи и служби, трговски друштва, здруженија на граѓани, граѓаните и силите за заштита и спасување, на начин уреден со овој закон, прописите донесени врз основа на овој закон, како и со нормативите, стандардите и правилата на техничката практика.

Системот за заштита и спасување во Републиката согласно со овој закон се остварува преку:

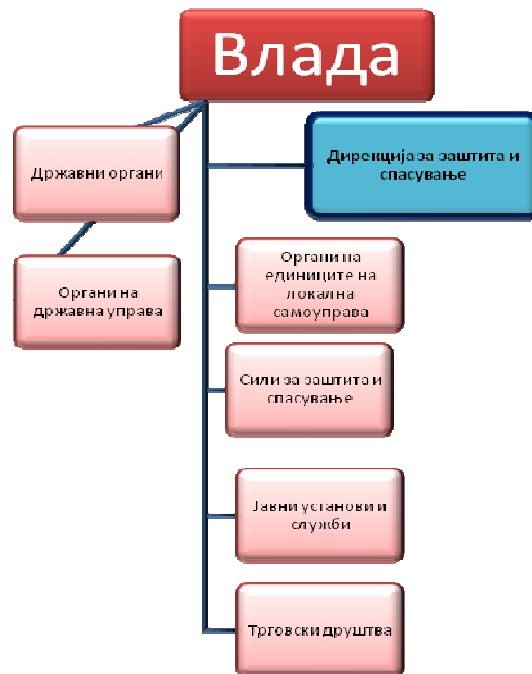
- ⇒ набљудување, откривање, следење и проучување на можните опасности од природни непогоди и други несреќи;
- ⇒ преземање мерки за превенција за ублажување и спречување на настанување на можните опасности;
- ⇒ известување и предупредување за можните опасности и давање упатства за заштита, спасување и помош преку единствениот систем за известување;
- ⇒ обука, тренинг и вежби за оспособување за заштита, спасување и помош;
- ⇒ организирање на силите за заштита и спасување и воспоставување и одржување на другите форми на подготвеност за заштита, спасување и помош;
- ⇒ самозаштита, самопомош и заемна помош;
- ⇒ мобилизација и активирање на силите и средствата за заштита и спасување;
- ⇒ одредување и спроведување на заштитните мерки;
- ⇒ спасување и помош;
- ⇒ отстранување на последиците од природни непогоди, и други несреќи, до обезбедување на основните услови за живот;
- ⇒ надзор на спроведувањето на заштитата и спасувањето;

-
- ⇒ давање помош на подрачјата кои претрпеле штети од поголеми размери од природни непогоди и други несреќи;
 - ⇒ давање помош на други држави кои претрпеле штети од поголеми размери од природни непогоди и други несреќи, а кои искажале потреба за тоа;
 - ⇒ примање помош од други држави;
 - ⇒ идентификација и процена на опасностите;
 - ⇒ водење база на податоци на сите извори на ризици и опасности од природни непогоди и други несреќи, и
 - ⇒ изработка на процена на загрозеност од природни непогоди и други несреќи и планови за заштита и спасување и ажурирање на истите.

Заштитата и спасувањето во Републиката се засновува на следните основни начела:

- ⇒ секој има право на заштита и спасување од природни непогоди и други несреќи;
- ⇒ во заштитата и спасувањето од природни непогоди и други несреќи приоритет имаат животот и здравјето на луѓето;
- ⇒ при настанување природни непогоди и други несреќи секој е должен да помага во рамките на своите можности;
- ⇒ Републиката, општините и Градот Скопје, јавните претпријатија, установи и служби и трговските друштва се должни навремено да ги организираат и преземаат превентивните и оперативните мерки за заштита и спасување од природни непогоди и други несреќи;
- ⇒ секое физичко и правно лице, во согласност со закон, одговара за неспроведување на предвидените мерки за заштита и спасување;
- ⇒ при ангажирање на силите за заштита и спасување се употребува моделот на постапност, при што најпрвин реагираат силите на сопственикот, потоа општините и Градот Скопје, Републиката и меѓународната заедница, и

- ⇒ податоците за опасностите и преземените активности за заштита и спасување од страна на надлежните органи и служби се јавни и мора транспарентно да се објават.

Слика 1:

1.1.2. Национална Стратегија за заштита и спасување

Цел на Стратегијата е да обезбеди одржлив развој, унапредување и целосна ефикасност на системот за заштита и спасување со реализација на следниве стратешки среднорочни цели за периодот од 2009 до 2013 година:

- ⇒ заокружување на правната уреденост на системот за заштита и спасување;
- ⇒ подобрување на условите за спроведување на веќе пренесените надлежности на општините во заштитата и спасувањето и создавање поволни услови за ефективно пренесување на преостанатите надлежности и ресурси;

-
- ⇒ идентификување и имплементирање на стандардите на НАТО и Европската Унија кои се однесуваат на заштитата и спасувањето;
 - ⇒ утврдување стандарди на опремата, техничките средства и инсталации, системи и постројки, наменети за заштита и спасување;
 - ⇒ утврдување стандардни оперативни постапки (процедури) во заштитата и спасувањето, според кои субјектите ќе постапуваат во извршувањето на активностите од својата надлежност;
 - ⇒ интензивирање на активностите за формирање на републичките сили за заштита и спасување и на просторните сили за заштита и спасување од страна на општините и Градот Скопје и трговските друштва, јавните претпријатија, установи и служби;
 - ⇒ целосно опремување на единиците за заштита и спасување согласно со утврдениот материјален состав;
 - ⇒ целосно пополнување и опремување на тимовите за брз одговор со припадници и опрема;
 - ⇒ обучување на сите структури на силите за заштита и спасување;
 - ⇒ воспоставување, уредување и опремување командни центри на Главниот штаб и на подрачните штабови за заштита и спасување;
 - ⇒ целосно оспособување на Центарот за обука во Скопје и во Битола;
 - ⇒ создавање логистички бази на Дирекцијата за заштита и спасување во кои ќе се обезбедат потребната опрема, технички средства, возила и механизација и резерви за потребите на заштитата и спасувањето;
 - ⇒ учество на силите за заштита и спасување на меѓународни вежби и во меѓународни операции за заштита и спасување и во отстранување на последиците предизвикани од природни и други несреќи;

-
-
- ⇒ организирање и учество на локални, национални и меѓународни вежби;
 - ⇒ воспоставување единствена евиденција (документирање) на природни непогоди и други несреќи и стандардна аналитичка обработка на податоците во Дирекцијата за заштита и спасување;
 - ⇒ воспоставување системи за следење на опасностите од природни непогоди и други несреќи;
 - ⇒ модернизирање на системот за информирање при појава на природни непогоди и други несреќи во заштитата и спасувањето;
 - ⇒ во функција на превенцијата и оперативното дејствување, да се обезбедат телекомуникациски, информатички и ГИС-системи;
 - ⇒ обновување на возниот парк и техничката опременост на територијалните противпожарни единици;
 - ⇒ доекипирање на постојните територијални противпожарни единици за достигнување на минималните пропишани стандарди, и
 - ⇒ да се изврши опремување со специјални противпожарни возила за интервенции на високи објекти, интервенции во услови на акциденти со опасни материи, техничко-технолошки и сообраќајни несреќи и хаварии, како и возила за интервенции на гаснење на шумски пожари и на други отворени простори.³

1.1.3. Процена на загрозеност од природни непогоди и други несреќи на Република Македонија

Република Македонија, помалку или повеќе, е изложена и на други ризици и појава на катастрофи врз основа на тоа може да кажеме дека Република Македонија се соочува со:

- ⇒ Загрозеност од неексплодирани убојни и експлозивни средства;

³ Стратегија за заштита и спасување (Сл. весник на РМ, бр.23 од 19.02.2009 година)

-
- ⇒ Загрозеност од свлечишта и лизгање на земјиштето;
 - ⇒ Загрозеност од епидемии на заразни заболувања;
 - ⇒ Загрозеност на животните и производите од животинско потекло;
 - ⇒ Загрозеност на растенија и производи од растително потекло;
 - ⇒ Загрозеност од радиолошка, хемиска и биолошка контаминација од несреќи со радиоактивни, опасни материи и микроорганизми, како и РХБ неконвенционално оружје (оружје за масовно уништување);
 - ⇒ Загрозеност од поголеми сообраќајни несреќи;
 - ⇒ Загрозеност од воени дејства и други вонредни состојби;
 - ⇒ Загрозеност од техничко-технолошки несреќи и заштита на животната средина;
 - ⇒ Загрозеност од рударски несреќи, кои настануваат при експлоатација на рудните наоѓалишта.⁴

За справување со овие закани во Република Македонија, сите институции од јавниот и од приватниот сектор имаат свој удел, т.е. партиципираат во системот за заштита и спасување, поткрепено и уредено легислативно со закон и подзаконски акти, соодветно секоја мерка посебно. Во таа насока, сите тие се должни да учествуваат во организирање и спроведување на превентивните и оперативните мерки за заштита и спасување, во рамките на нивните надлежности, а согласно со уредбите за организација и спроведување на мерките за заштита и спасување како и плановите за заштита и спасување, за секоја мерка поодделно, и тоа:

- ⇒ Евакуација;
- ⇒ Згрижување на настраданото и загрозеното население;
- ⇒ Радиолошка, хемиска и биолошка заштита;
- ⇒ Спасување од урнатини;
- ⇒ Заштита и спасување од поплави;

⁴ Процена на загрозеност на Република Македонија од природни непогоди и други несреќи (Сл. весник на РМ бр.117 од 01.10.2007 год.)

-
- ⇒ Заштита и спасување од пожари, експлозии и опасни материи;
 - ⇒ Заштита од неексплодирани убојни средства;
 - ⇒ Прва медицинска помош;
 - ⇒ Асанација на теренот;
 - ⇒ Засолнување;
 - ⇒ Заштита и спасување на животни и производи од животинско потекло;
 - ⇒ Заштита и спасување на растенија и производи од растително потекло;
 - ⇒ Заштита и спасување од техничко-технолошки несреќи;
 - ⇒ Спасување од сообраќајни несреќи.

Сепак, Република Македонија има развиено соодветен институционален систем кој е одговорен за превенција и справување со катастрофи од каков и да е карактер (природен или техничко-технолошки), а се состои од надлежни органи во државата, предметно надлежни органи на државната управа, органи на локалната самоуправа, приватниот бизнис-сектор и невладиниот сектор. Генерално, во системот за справување со катастрофи учествуваат сите органи на државната управа, трговски претпријатија, установи и служби, особено:

- ⇒ Дирекцијата за заштита и спасување,
- ⇒ Центарот за управување со кризи,
- ⇒ Министерството за внатрешни работи,
- ⇒ Министерството за одбрана,
- ⇒ Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство,
- ⇒ Министерството за животна средина и просторно планирање,
- ⇒ Министерството за здравство,
- ⇒ Министерството за транспорт и врски,
- ⇒ Министерството за труд и социјални работи,
- ⇒ Министерството за образование и наука,
- ⇒ Министерството за локална самоуправа,

Подолу ќе ја прикажеме улогата во справувањето со катастрофи на неколку од нив.

Табела бр. 2: Пример за процена на загрозеност по мерките за заштита и спасување

ПРИРОДНИ НЕПОГОДИ	ДРУГИ НЕСРЕЌИ	СПАСУВАЊЕ
ЗЕМЈОТЕРС	ПОЖАРИ	⇒ евакуација, ⇒ спасување од сите наведени опасности (самозаштита, итни служби, тимови) ⇒ прва медицинска помош, ⇒ згрижување, ⇒ засолнување, ⇒ асанација
СИЛНИ ВЕТРОВИ	сообраќајни несреќи во патниот, железничкиот и во воздушниот сообраќај	
УДАР ОД ГРОМ	несреќи во рудници	
ПОПЛАВА	индустриски несреќи предизвикани од експлозии и други техничко-технолошки причини	
СУША	радиоактивни врнежи, прашина и талози	
ГРАД	излевање нафта и нафтени деривати и други отровни хемикалии	
ГОЛЕМА ВИСИНА, СНЕГ, НАНОСИ	експлозии на гасови, запаливи течности	
СВЛЕЧИШТА	заразни материи кои би предизвикале масовни заразни заболувања	
ДРУГИ ПРИРОДНИ НЕПОГОДИ	Неисправност , преоптоварување и сл.на електричните инсталации и опремата	

Табела бр. 2: Преглед на загрозеност од различни настани

РЕДЕН БРОЈ	ВОНРЕДЕН НАСТАН	ПОСЛЕДИЦИ ВО ОБЈЕКТОТ	ПОСЛЕДИЦИ НА ОПРЕМАТА	ПОСЛЕДИЦИ НА ЛУЃЕТО
1	2	3	4	5
1.	Земјотрес	⇒ оштетување на објектот, рушење на цел или дел од објектот, ⇒ пожар, ⇒ дефекти во инсталацијата на објектот, ⇒ прекин на енергетски инсталации	⇒ пожар, ⇒ оштетување или уништување на уреди, компјутери, друга опрема и ентериер, ⇒ престанок на работа	⇒ паника, ⇒ повреди, ⇒ опекотини, ⇒ труење, ⇒ смрт
2.	Силни ветрови	⇒ рушење на дел од објект, дефекти во инсталацијата на објектот, ⇒ прекин на енергетски инсталации	⇒ дефекти во инсталацијата на објектот, ⇒ оштетување или уништување на уреди, компјутери, друга опрема и ентериер, ⇒ престанок на работа	⇒ паника, ⇒ повреди, ⇒ смрт
3.	Удар од гром	⇒ пожар, ⇒ оштетување на објектот,	⇒ пожар, ⇒ оштетување или уништување на уреди, компјутери, друга опрема и ентериер, ⇒ дефекти или уништување на електрична инсталација и опремата	⇒ повреди, ⇒ смрт
4.	Поплава	⇒ полава на приземни делови од објектот и оштетување прекин на енергетски инсталации	⇒ оштетување или уништување на уреди, компјутери, друга опрема и ентериер, ⇒ загадување на водата - престанок на работа	⇒ паника, ⇒ повреди, ⇒ епидемија
5.	Суша	⇒ смалување на капацитетот или недостаток од санитарна и технолошка вода, ⇒ смалување на капацитетот или недостаток на вода за гасење на пожар	⇒ пожар, ⇒ престанок на работа	⇒ паника, ⇒ повреди,
6.	Град (врнежи)	⇒ оштетување на објектот, ⇒ прекин на енергетски инсталации	⇒ престанок на работа	⇒ паника, ⇒ повреди,
7.	Голема висина, снег, наноси	⇒ рушење на цел или дел од објектот,	⇒ престанок на работа	⇒ повреди, ⇒ настинка (прелада)
8.	Неисправност и преоптеретување на ел.инсталац. и опрема	⇒ пожар, ⇒ опасни продукти од горење, оштетување или уништување на објект и инсталација	⇒ пожар ⇒ оштетување или уништување на уреди, компјутери, друга опрема и ентериер, ⇒ престанок на работа	⇒ паника, ⇒ повреди, ⇒ гушење, ⇒ труење , ⇒ смрт
9.	Неконтролирана употреба на оган во било кој облик	⇒ пожар, ⇒ опасни продукти од горење, оштетување или уништување на објект и инсталација	⇒ пожар ⇒ оштетување или уништување на уреди, компјутери, друга опрема и ентериер, ⇒ престанок на работа	⇒ паника, ⇒ повреди, ⇒ гушење, ⇒ труење , ⇒ смрт
10.	Пропуштање на запаллив плин	⇒ пожар и експлозија ⇒ опасни продукти од горење, оштетување или уништување на објект	⇒ пожар ⇒ оштетување или уништување на уреди, компјутери, друга опрема и	⇒ паника, ⇒ повреди, ⇒ гушење, ⇒ труење ,

РЕДЕН БРОЈ	ВОНРЕДЕН НАСТАН	ПОСЛЕДИЦИ ВО ОБЈЕКТОТ	ПОСЛЕДИЦИ НА ОПРЕМАТА	ПОСЛЕДИЦИ НА ЛУЃЕТО
1	2	3	4	5
			ентериер, ⇒ престанок на работа	⇒ смрт
11.	Изложеност на опасни материи	⇒ пожар, експлозија, ⇒ опасни продукти во ⇒ гасна, течна и цврста ⇒ агрегатна сосотјба	⇒ пожар, ⇒ оштетување или уништување на уреди, компјутери, друга опрема и ентериер, ⇒ престанок на работа	⇒ паника, ⇒ повреди, ⇒ гушење, ⇒ труење, ⇒ смрт

1.1.4. Национален План за заштита и спасување од природни непогоди и други несреќи

Изработувањето на националниот План за заштита и спасување од природни непогоди и други несреќи, како и плановите за сите задолжени субјекти се законска обврска и се изработуваат по единствена „Методологија за содржината и начинот на проценување на опасностите и планирање на заштитата и спасувањето“ и „Уредба за начинот на ракувањето и употребата на планот за заштита и спасување.....Содржина, ракување и употреба на плановите за заштита и спасување на единиците на локалната самоуправа, трговски друштва, јавни претпријатија, установи и служби“.

Планот ги содржи превентивните и оперативните активности за спроведување на мерките за заштита и спасување, во кои се вклучени сите чинители соодветно мерката.⁵

Планирањето на претпоставени големи катастрофи со национално значење, кои може да имаат и меѓународна рефлексива само по себе бара планирање основни, битни решенија соодветно на драматично влошување на ситуацијата. Поради тоа е неопходно да се одржи не само бизнис заедницата, туку и заедницата на нацијата. Така, скалата и полето на влијанија и можните исходи бара посветен труд, инвестиции и планирање на сите нивоа во општествената заедница. Планот се креира, континуирано се развива, се ажурира и

⁵ Национален План за заштита и спасување од природни непогоди и други несреќи

се менува сè со цел да се создаде поефикасен, поефективен одговор и закрепнување на заедницата при катастрофа од поголеми размери.

Меѓудругото, Планот мора да содржи:

- ⇒ Цел,
- ⇒ Улоги и одговорности на авторитети,
- ⇒ Критична инфраструктура,
- ⇒ Активности во планирање, подготвеност, одговор и закрепнување при катастрофи (природни непогоди и други несреќи),
- ⇒ Партнерство и транспарентност,
- ⇒ Претпоставено најцрно можно сценарио,
- ⇒ Јавно информирање и медиуми,
- ⇒ Надградување и употреба на веќе научени лекции.

И сè со цел, да се оствари координација, комуникација и соработка со сите чинители во сценариото на едно оптимално ниво кое ќе даде квалитетен учинок.⁶

Катастрофата ќе ги погоди виталните структури на државата, секој сектор би можел да биде засегнат во општеството, не само здравствениот, туку и транспортниот, работните места, училиштата и образованието, јавната безбедност и пошироко. Сето тоа бара координиран владин широкоопсежен одговор, вклучувајќи националното и локалното ниво и приватниот бизнис-сектор како и сите ние индивидуално и колективно.

Значајни карактеристики и статистички податоци говорат дека кај несреќите се согледува следното:

- ⇒ до несреќите доаѓа ненадејно, најчесто ноќе и често во серии;
- ⇒ несреќите се доста непредвидливи, со оглед на местото, времето и локацијата, посебно кога станува збор за несреќи при транспорт на опасни материи;

⁶ Воено медицинска вежба MEDCEUR 2011, дидактички дел, планирање на активности за одговор од катастрофи (Response Plan, FEMA, NATO), Светска здравствена организација, водич за планирање на активности при појава на пандемија

-
- ⇒ доста специфичности, со оглед на можноста на настанување и обемот на последиците по луѓето и животната средина;
 - ⇒ доста често и покрај запирање на процесот на неконтролирано ослободување на опасни материи, санирањето на последиците е отежнато и бара долгорочно планирање;
 - ⇒ обезбедувањето од несреќи во мир бара комплексни мерки (мониторинг, заштита, отстранување на последиците) и реагирање т.е. одговор на несреќата според однапред подготвени планови за заштита и спасување во мир, непосредна воена опасност и во војна.

Просторно критичната инфраструктура - сектори кои обезбедуваат производство на основните стоки и услуги, поврзани со оперативност, јавна безбедност, безбеден придонес за силна национална одбрана и просперитетна економија.

Клучни ресурси - објекти, места, организирани групи луѓе, чие уништување би можело да предизвика големи загуби, смрт или уништување на имот и /или правење штета на нашиот национален престиж и доверба.

Слика бр. 1: Просторно критична инфраструктура и клучни ресурси

Нуклеарните центри се обоени во портокалово, затоа што нашата држава не располага со такви капацитети, но сепак влијанието од евентуална катастрофа од овој тип би се почувствувало и од соседните земји.

1.2. Закон за управување со кризи

Со Законот за управување со кризи во Република Македонија се определува системот на функционирањето со кризите преку: организацијата и функционирањето, одлучувањето и употребата на ресурсите, комуникацијата, координацијата и соработката, процена на загроеноста на безбедноста на Републиката, планирањето и финансирањето, како и други прашања сврзани со системот за управувањето со кризи.

Поради тоа, системот за управување со кризи се организира и остварува заради превенција, рано предупредување и справување со

кризи кои претставуваат ризик за добрата, здравјето и животот на луѓето и животните, а се настанати како последица на природни непогоди и епидемии или други ризици и опасности кои директно го загрозуваат уставниот поредок и безбедноста на Република Македонија, или дел од неа, а за кои не постојат услови за прогласување воена или вонредна состојба. Системот за управување со кризи опфаќа и прибирање информации, процена, анализа на состојбата, утврдување на целите и задачите, развој и спроведување на потребните дејствија за превенција, рано предупредување и справување со кризи.

Во вториот член од Законот за управување со кризи на Република Македонија е дефинирано кои институции, индивидуи и колективитети имаат право да го спроведуваат. Па така, системот за управување со кризи го остваруваат органите на државната управа и органите на државната власт, вооружените сили како Армијата на Република Македонија, силите за заштита и спасување и органите на општините и на Градот Скопје. Јавните претпријатија, јавните установи и служби и трговските друштва, можат да учествуваат во превенција, рано предупредување и справување со кризи во согласност со овој закон.

Граѓаните, здруженијата на граѓаните и Црвениот крст на Република Македонија, невладините и хуманитарните организации, средствата за јавно информирање и другите правни лица, можат да учествуваат во превенција, рано предупредување и справувањето со кризи, доброволно и договорно, врз основа на закон и ратификуваните меѓународни договори кои ја уредуваат оваа материја.⁷

Од особена важност во овој закон е дефинирањето на одредени сензитивни поими, со цел да се избегне несоодветна интерпретација на истите во практика. Поради тоа, Законот за управување со кризи во Република Македонија дефинира што се подразбира под загрозеност на безбедноста на државата, што се ризици и опасности за безбедноста на државата, а ги дефинира и

⁷ Закон за управување со кризи во Република Македонија (Член 1 и 2)

поимите ресурси, криза, кризна состојба и превенција, сè со цел нивно соодветно практично имплементирање. Оттука, „загрозеност на безбедноста на Републиката“ е загрозување од ризици и опасност по добрата и животната средина, здравјето и животот на луѓето и животните и растенијата, имотот и другите материјални добра од поголем обем, стабилноста, функционирањето на државата и нејзиниот поредок утврден со Уставот, за кои не постојат услови за прогласување воена или вонредна состојба. „Ризици и опасности“ се можни манифестации на национализам и верска нетрпеливост и омраза; облици и активности поврзани со меѓународниот тероризам, организиран криминал, недозволена трговија со дрога, оружје и луѓе, последици од средствата за масовно уништување; поседување големо количество илегално оружје; корупција; урбан тероризам; тежок криминал, вклучувајќи уцени, убиства и напади врз граѓаните и нивната сопственост; активности на странските специјални служби насочени кон влошување на безбедносната состојба; последици од судир на интереси за користење на изворите и патиштата на стратегиските енергенци, како и попречување и блокирање на нивниот увоз во Републиката; елементарни и други непогоди, техничко-технолошки катастрофи, епидемии на карантински и други заразни заболувања кај луѓето и животните, како и деградација од поголем обем и уништување на животната средина. Со овој закон под поимот „ресурси“ потпаѓаат граѓаните, објектите, моторните возила, материјално-техничките средства, опремата и финансиските средства со кои располага Републиката. Законот за управување со кризи во Република Македонија ја дефинира „кризата“ како појава со која се загрозени основните вредности, трајните и виталните интереси и цели на државата, односно се загрозени уставниот поредок и безбедноста на Републиката, додека, пак, „кризната состојба“ ја дефинира како состојба предизвикана од ризици и опасности кои можат да ги загорзат добрата, здравјето и животот на луѓето и животните и безбедноста на Републиката, за чија превенција и/или справување е потребна употреба на поголем обем ресурси. Овој закон, под поимот

„превенција“ подразбира активност за спречување на настанување, контрола и справување со кризната состојба.⁸

Според Законот за управување со кризи во Република Македонија, во отстранувањето на последиците од кризната состојба учествуваат силите за заштита и спасување формирани согласно со Законот за заштита и спасување. Исто така, во превенција и справување со кризна состојба, јавните претпријатија, јавните установи и служби, како и трговските друштва кои се од посебно значење за работа во кризна состојба, имаат обврска за заштита и спасување на вработените, лицата кои се затекнале кај нив и материјалните добра, како и отстранување на последиците од кризната состојба. Освен овие законски определени актери во справувањето со последиците од кризната состојба, Законот за управување со кризи во Република Македонија овозможува во превенцијата да пристапат и меѓународни организации, институции и поединци. Тие имаат право на учество во превенцијата од катастрофата во согласност со меѓународен договор кон кој Републиката пристапила или го ратификувала.

1.3. Закон за одбрана

Според Законот за одбрана на Република Македонија, одбраната се организира како систем за одбрана на независноста и територијалниот интегритет на Републиката, остварена од граѓаните, органите на државната власт и вооружените сили како Армија на Република Македонија. Освен граѓаните на Република Македонија, определени задачи во областа на одбраната може да вршат и трговските друштва, јавните претпријатија, установите и службите и единиците на локалната самоуправа и Градот Скопје. Одбраната на Републиката може да се остварува и преку соработка со колективните системи за безбедност и одбрана во кои Републиката пристапила. Одбраната на Републиката се остварува во согласност со Уставот на Република Македонија, законите, Стратегијата за одбрана на Републиката, други документи и меѓународните договори

⁸ Закон за управување со кризи во Република Македонија (член 3)

ратификувани во согласност со Уставот на Република Македонија. Кога станува збор за превенцијата и заштитата од природни и други катастрофи, Законот за одбрана, во членовите 11 и 12 ја определува улогата на граѓаните во однос на цивилната заштита. Оттука, членот 11 потенцира дека должноста на граѓаните за учество во цивилната заштита се состои од извршување задачи во заштитата и спасувањето на населението и материјалните добра од воени разурнувања, последиците предизвикани од нив и други опасности во воена состојба, како и од природни непогоди, епидемии и техничко-технолошки и други несреќи во мир. Член 12 дефинира кои групи граѓани имаат право на активно учество во цивилната заштита. Според овој член, должност за учество во силите на цивилната заштита имаат сите граѓани на возраст од 18 до 60 години живот за мажи, односно 55 години живот за жени. Член 12 од Законот за одбрана истакнува дека од должноста за учество во силите на цивилната заштита се ослободуваат бремени жени, мајки односно самохрани родители и старатели кои имаат или се грижат за дете до седум години, односно две и повеќе деца до десет години, како и воените обврзници кои имаат распоред во Армијата.⁹

1.4. Закон за пожарникарство

Со Законот за пожарникарство се уредува формирањето, организирањето и дејствувањето на противпожарните единици, доброволните противпожарни здруженија, гаснењето на пожарите, како и условите за производство, ставање во употреба и одржување на уредите, опремата и средствата за гаснење пожари¹⁰.

Пожарникарството е работа од стручен и од хуманитарен карактер од јавен интерес и е дел од единствениот систем за заштита и спасување во Република Македонија. Имајќи го предвид приматот на Законот - **заштита и спасување** - се формираат противпожарни единици, чија главна дејност е гаснење пожари, спасување на животот на граѓаните и заштита на имотот загрозен од пожари и

⁹ Закон за одбрана на Република Македонија

¹⁰ Закон за пожарникарство (Сл. весник на РМ бр. 67 од 04.10.2004 година)

експлозии, укажување техничка помош при незгоди и опасни ситуации, како и извршување други работи при несреќи и непогоди.

Освен редовните пожарникари, заради гаснење пожари во шуми и на други отворени простори, во услови на зголемена опасност од настанување на ваквите пожари, Законот дава правна основа за ангажирање сезонски пожарникари кои дејствуваат во состав на противпожарните единици.

Освен со Уставот и законите, системот за заштита и спасување се потпира на неколку национални документи кои ги спомнавме погоре како: Национална стратегија за заштита и спасување, Процена за загрозеност на Република Македонија од природни непогоди и други несреќи и План за заштита и спасување од природни непогоди и други несреќи. Правната рамка за заштита и спасување има неколку главни цели како превенција, ублажување на последиците, оперативно дејствување и реконструкција. Тука се мисли, пред сè, на заштита и спасување на населението, материјалните добра, виталните објекти, животната средина и културното наследство од природни и други несреќи во мир, воена и вонредна состојба.

За ефикасна имплементација на овие правни прерогативи неопходна е имплементација на ефективен систем за управување со катастрофи. Поради тоа, составен дел од системот за управување со кризи и системот за заштита и спасување во Република Македонија се:

- ⇒ Центарот за управување со кризи,
- ⇒ Дирекцијата за заштита и спасување,
- ⇒ Министерство за внатрешни работи,
- ⇒ Министерство за надворешни работи,
- ⇒ Министерство за одбрана,
- ⇒ Министерство за финансии,
- ⇒ Министерство за транспорт и врски,
- ⇒ Министерство за здравство,

-
- ⇒ Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство,
 - ⇒ Министерство за животна средина и просторно планирање,
 - ⇒ Министерство за економија,
 - ⇒ Министерство за локална самоуправа,
 - ⇒ Министерство за труд и социјална политика,
 - ⇒ Агенција за разузнавање,
 - ⇒ Државна комисија за спречување корупција,
 - ⇒ Единици на локалната самоуправа,
 - ⇒ Јавни претпријатија.

За ефективно спроведување на правните задолженија од правната рамка, неопходна е секојдневна и континуирана координација меѓу горенаведените субјекти кога станува збор за превенцијата и справувањето со природните или техничко-технолошки (вештачки) катастрофи. Со таа цел, Република Македонија изготви среднорочна Национална стратегија за заштита и спасување, со која ќе се обиде до 2013 година да ја подобри работата на институциите за заштита и спасување на Република Македонија, работата на секторите при институциите поврзани со носителите на дејноста - заштита и спасување, континуирана координација помеѓу горенаведените тела и ефективно спроведување на потребните мерки за подобрување на заштитата и спасувањето од катастрофи во нашата држава.

ВТОР ДЕЛ

ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

II. ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

1. Организација на заштитата и спасувањето во Република Македонија

Заштитата и спасувањето во Републиката Македонија се организира како единствен систем за откривање и спречување на настанувањето и отстранувањето на последиците од настанатите природни непогоди и други несреќи и давање помош во мир, вонредна состојба и воена состојба.

Заштитата и спасувањето претставува поврзан процес за планирање, програмирање, организирање, раководење, командување, координирање, спроведување, финансирање и надзор за навремена и ефикасна превенција како и подготвување, дејствување и отстранување на причините и последиците од природни непогоди и други несреќи.

Заштитата и спасувањето во Републиката ги организираат и спроведуваат државните органи, органите на државната управа, органите на единиците на локалната самоуправа, јавните претпријатија, јавните установи и служби, трговски друштва, здруженија на граѓани, граѓаните и силите за заштита и спасување. Субјектите се должни да ги организираат заштитата и спасувањето на своите вработени и луѓето затекнати во објектите во моментот на настанување на природната непогода или друга несреќа.

Субјектите кои просторно се сместени во исти објекти, заштитата и спасувањето можат да ги организираат заеднички.

Заради извршување на работите од заштитата и спасувањето од природни непогоди и други несреќи се основа Дирекцијата за заштита и спасување, како самостоен орган на државната управа со својство на правно лице.

Во остварувањето на заштитата и спасувањето, Дирекцијата ги врши следните работи:

1) го изработува Планот за заштита и спасување од природни непогоди и други несреќи од член 10 на овој закон;

2) изработува Процена на загрозеност од природни непогоди и други несреќи во соработка со надлежните органи на државната управа;

3) го организира и подготвува системот за заштита и спасување;

4) предлага мерки за опремување и развој на системот за заштита и спасување во Републиката;

5) обезбедува функционирање на системот за спречување и откривање на настанувањето и отстранување на последиците од природни непогоди и други несреќи;

6) обезбедува навремено ангажирање и ефикасна употреба на подрачните сили за заштита и спасување и тимовите за брз одговор;

7) се грижи за целосно вградување на мерките за заштита и спасување;

8) обезбедува реализација на стратешките и среднорочните цели за заштита и спасување;

9) учествува во пополнувањето и спроведувањето на мобилизацијата на републичките сили за заштита и спасување;

10) ги согледува потребите за развој и врши опремување на републичките сили за заштита и спасување;

11) се грижи за обезбедување на материјалните резерви за потребите на заштитата и спасувањето;

12) врши контрола и оцена на подготвеноста на силите за заштита и спасување;

13) организира и спроведува обука, тренинг и вежби за потребите на заштитата и спасувањето;

14) изработува наставни планови и програми за обука за заштита и спасување;

15) планира и спроведува меѓународна соработка во областа на заштитата и спасувањето;

16) планира, организира и обезбедува вежбовни активности и учество во колективните системи за заштита и спасување надвор од територијата на Република Македонија;

17) изработува стручни упатства од областа на заштитата и спасувањето;

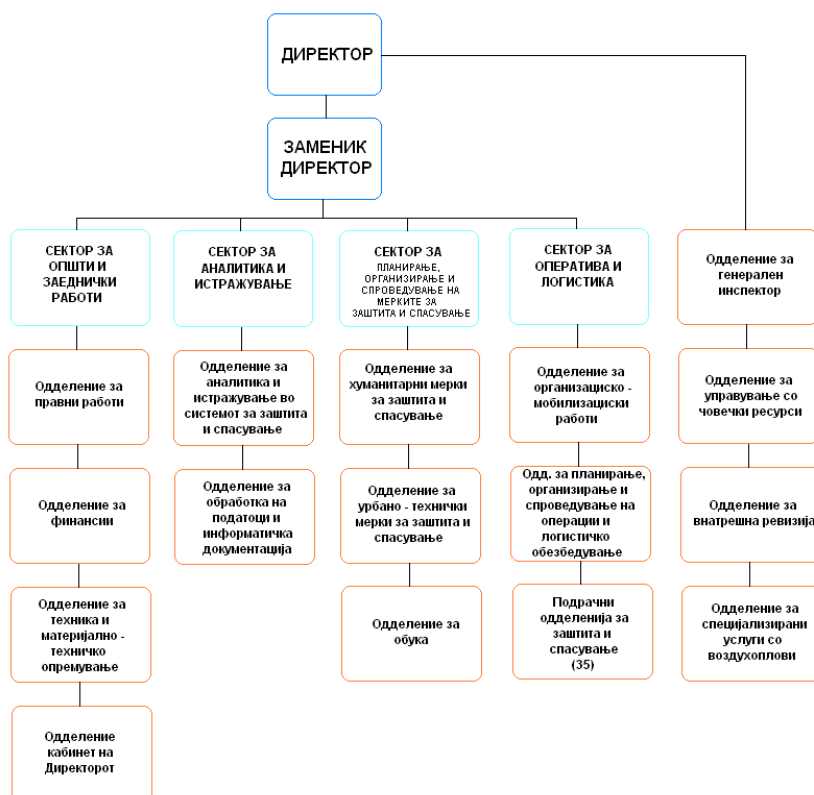
17-а) врши идентификација, процена на опасностите, нивно степенување и можни последици од истите;

17-б) учествува во вршење увиди во настанатите штети предизвикани од природни непогоди и други несреќи;

17-в) води база на податоци на сите извори на ризици и опасности од природни непогоди и други несреќи;

18) утврдува нормативи и стандарди за системот за заштита и спасување во Републиката.

Слика бр. 3: Организациона поставеност на дирекцијата

При Дирекцијата се организираат и подрачни организациски единици за заштита и спасување, кои го опфаќаат регионот за подрачјето за кое се формирани подрачните сили за заштита и спасување, во чии рамки се формираат и во својот состав имаат подрачни штабови кои раководат со активностите на подрачните сили за заштита и спасување.

Постојат 35 Подрачни организациски единици за заштита и спасување, конкретно Подрачни одделенија за заштита и спасување низ Република Македонија.

Слика бр. 5: Подрачни одделенија на Дирекцијата за заштита и спасување со општини за кои се надлежни

ТРЕТ ДЕЛ

МЕРКИ ЗА ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ

III. МЕРКИ ЗА ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ

1. Општи поими за мерките за заштита и спасување

Заштитата и спасувањето на луѓето, животната средина, материјалните добра, природните богатства, животинскиот и растителниот свет и културното наследство од природни непогоди и други несреќи во мир, кризна, вонредна и воена состојба, се уредени со Законот за заштита и спасување. Системот за заштита и спасување е поврзан процес на фази: превенција, намалување на последиците, подготвеност, одговор и обновување кои се вклопени во развојните планови и обезбедуваат спроведување постапни мерки за заштита и спасување на локално, национално, регионално и меѓународно ниво.

Намалувањето на ризиците од катастрофи се остварува конкретно низ сите фази во системот за заштита и спасување.

Одговорот на катастрофите сам за себе не само што не е доволен, туку и дава привремени резултати и висока цена на чинење. Поголеми резултати се постигнуваат со вложување во останатите фази, а секако најголемата придобивка за целото општество е вложување во превенцијата.

Превенцијата во системот за заштита и спасување е интегрирана легислативно како преку инспекцискиот надзор и контрола, така и преку уредување на просторот, при изградба на објекти и инфраструктура, во проектната документација на објектите и технолошките процеси. Во овој домен се и изработка на стратешки документи за развој за заштита и спасување.

Намалување на последиците се воспоставува со идентификување и проценување на опасностите на национално и локално ниво со детално и конкретно разработување на сите променливи фактори и ажурирање (*согласно со изработена Процена на загрозеност од природни непогоди и други несреќи*), мапирање на ризиците и проценка на ризиците како и конкретни активности како изградба на објекти отпорни на сеизмички дејства, регулирање на водотеците и изградба на системи за одбранбени насипи,

снегозаштитни појаси и пошумување, обезбедување противпожарни пречки, изградба на објекти за заштита и потребна инфраструктура.

Во овој домен се користат евалуации и аналитички обработени материјали кои овозможуваат да се корисат веќе научени лекции, но и согледување и отстранување на пропустите во некои претходни активности.

Подготвеноста за ефикасен одговор се согледува во планирањето на краток, среден и долг рок на системот за заштита и спасување со нивно буџетирање, преку годишните програми за заштита и спасување на национално и на локално ниво. Изработка и ажурирање на Националниот план за заштита и спасување (согласно со „Методологијата за содржината и начинот на проценување на опасностите и планирање на заштитата и спасувањето“) како и планови за заштита и спасување на локално ниво, но и сите субјекти, установи, служби и трговски друштва кои партиципираат во системот за заштита и спасување.

Планирање и обезбедување кадровски ресурси и материјално-технички средства за ефикасна употреба на силите за заштита и спасување. Одржување и кондиционирање на истите.

Обука за заштита и спасување имплементирана во системот за образование во наставните планови и програми за самозаштита, самопомош и заемна помош, обука на силите за заштита и спасување на национално и локално ниво како и обука на сите чинители во системот на заштита и спасување.

Одговорот се остварува со мобилизација на капацитетите во луѓе и опрема и воспоставен начин на раководење и командување преку штабовите за заштита и спасување и Главниот штаб. Начинот на ангажирање се уредува со Законот за заштита и спасување и други подзаконски акти.

Оперативните функции на мерките за заштита и спасување се остваруваат низ три фази:

- ⇒ активности и мерки за заштита во случај на непосредна опасност,
- ⇒ активности и мерки за време на опасноста, и

⇒ активности и мерки кои се спроведуваат за отстранување на последиците.

Обновувањето како фаза е неминовно во целиот овој процес, а веќе започнува во претходната фаза *одговор*, конкретно во активности и мерки кои се спроведуваат за отстранување на последиците, и тоа: процена на штетите и последиците од природни непогоди и други несреќи, асанација, обезбедување и давање помош на загрозено и настрадано население, спроведување хигиенско-епидемиолошки мерки, заштита на животните и растенијата како и производите од нив и организирање и снабдување комунални услуги заради брзо нормализирање на животот.

Оваа фаза опфаќа понатаму многу поширок простор за негово целосно реализирање, што значи дека во блиска иднина ќе треба да биде интегриран во план за реконструкција што само по себе значи и мултисекторски пристап кон негово остварување, а ќе се надоврзе и ќе го затвори, но и намали целиот круг на фази, придонесувајќи и во првата фаза *превенција*.

2. Поделба на мерките за заштита и спасување

Поделба на мерките за заштита и спасување, согласно со Законот за заштита и спасување се:

Урбанистичко-технички мерки се:

- ⇒ засолнување,
- ⇒ заштита и спасување од поплави
- ⇒ заштита и спасување од пожари, експлозии и опасни материи
- ⇒ заштита од неексплодирани убојни и други експлозивни средства
- ⇒ заштита и спасување од урнатини
- ⇒ заштита и спасување од техничко-технолошки несреќи
- ⇒ спасување од сообраќајни несреќи

Хуманитарни мерки се:

-
- ⇒ евакуација;
 - ⇒ згрижување на загрозеното и настраданото население;
 - ⇒ радиолошка, хемиска и биолошка заштита;
 - ⇒ прва медицинска помош;
 - ⇒ заштита и спасување на животни и производи од животинско потекло;
 - ⇒ заштита и спасување на растенија и производи од растително потекло, и
 - ⇒ асанација на теренот.

2.1. Урбанистичко-технички мерки

2.1.1. Засолнување

Засолнувањето опфаќа планирање, изградба, одржување и користење на јавните засолништа, одржување и користење на изградените засолништа и на другите заштитни објекти за заштита на населението, материјалните добра и културното наследство на Републиката.

Јавните засолништа се планираат согласно со програмата на Владата за мерките за заштита и спасување и програмата на единиците на локалната самоуправа за мерките за заштита и спасување, а истите се вградени во урбанистичките планови.

Јавните засолништа според отпорноста се градат како засолништа за основна заштита, во согласност со техничките нормативи за изградба на јавни засолништа што ги донесува директорот на Дирекцијата.

Републиката има обврска за изградба на јавни засолништа само во случај на исклучително загрозени објекти што ќе ги утврди Дирекцијата врз основа на геолошко-хидролошките и сеизмичките карактеристики на земјиштето и на капацитетот на задоволување на потребите за засолнување.

Единиците на локалната самоуправа имаат обврска да градат јавни засолништа со кои ќе ги задоволат потребните капацитети за

засолнување на луѓето, материјалните добра и културното наследство на своето подрачје.

Начинот на изградба на јавните засолништа и одржувањето и користењето на веќе изградените засолништа и други заштитни објекти и определување на потребниот број засолнишни места со уредба ги уредува Владата.

Тековното и инвестициското одржување на засолништата го вршат сопствениците или корисниците на истите.

При опасност засолништето мора да се доведе во функција за основната намена во рок од 48 часа, со непречен пристап за лицата за кои е наменето.

Одржувањето, сервисирањето на средствата и опремата во сите засолништа и атестирањето го вршат трговски друштва, јавни претпријатија, установи и служби регистрирани за таква дејност, кои што имаат вработени лица со лиценца за вршање таква дејност согласно со закон.

Градежни зафати со кои се намалува заштитното својство на засолништето не се дозволени.

Засолништата и другите заштитни објекти можат да се издаваат под закуп, под услов да не се наруши нивната примарна заштитна функција.

Засолништата и другите заштитни објекти се издаваат под закуп од страна на нивните сопственици, а за засолништата и другите заштитни објекти чиј сопственик е непознат, издавањето го врши Дирекцијата.

Издавањето на засолништата и другите заштитни објекти под закуп се врши согласно со закон.

Дирекцијата води евиденција за изградените засолништа и другите заштитни објекти.

Начинот на водење на евиденцијата за изградените засолништа и другите заштитни објекти го пропишува директорот на Дирекцијата.

2.1.2. Заштита и спасување од поплави

Заштитата и спасувањето од поплави опфаќа регулирање на водотеците, изградба на заштитни објекти, одржување и санирање на оштетените делови на заштитните објекти, набљудување и извидување на состојбите на водотеците и високите брани, заштитните објекти и околината, обележување на висинските коти на поплавниот бран, навремено известување и тревожење на населението во загрозеното подрачје, спроведување евакуација на населението и материјалните добра од загрозеното подрачје, обезбедување премин и превоз преку вода, спасување на загрозените луѓе на вода и под вода, црпење на водата од поплавените објекти и извлекување на удавените, обезбедување на населението во поплавените подрачја со основните услови за живот и учество во санирање на последиците предизвикани од поплавата.

2.1.3. Заштита и спасување од пожари, експлозии и опасни материи

Заштитата и спасувањето од пожари, експлозии и опасни материи опфаќа мерки и активности од нормативен, оперативен, организациски, надзорен, технички, образовен, воспитен и пропаганден карактер.

Заштитата и спасувањето од пожари, експлозии и опасни материи се планира, организира и спроведува во сите средини, објекти и места со превентивни и оперативни мерки.

Превентивни мерки за заштита и спасување од пожари, експлозии и опасни материи се активности кои се планираат и спроведуваат со просторното и урбанистичкото планирање и со примената на техничките нормативи при проектирање и изградба на објектите.

Оперативни мерки за заштита и спасување од пожари, експлозии и опасни материи се активности за откривање, спречување на ширење и гаснење пожари и експлозии, утврдување на причините за настанување пожари и експлозии, како и давање

помош при отстранување на последиците предизвикани од пожари, експлозии и опасни материи.

Државните органи, органите на државната управа, единиците на локалната самоуправа, трговските друштва, јавните претпријатија, установите и службите се должни да имаат соодветни уреди и инсталации за заштита од пожари, друга противпожарна опрема, средства за гаснење пожари и противпожарни апарати според пропишани стандарди.

Инвеститорот во проектната документација за изградба на објекти, како и за објекти на кои се врши реконструкција/пренамена е должен да изготви посебен елаборат за заштита од пожари, експлозии и опасни материи.

Дирекцијата, односно нејзините подрачни организациски единици се должни во рок од пет дена од прием на писменото барање за увид во проектната документација од органот кој ја спроведува постапката за издавање одобрение за градење, да изврши увид и да даде согласност за застапеност на мерките за заштита од пожари, експлозии и опасни материи или да даде забелешки на записник доколку не се исполнети условите за согласност.

Директорот на Дирекцијата ја утврдува содржината на елаборатот за заштита од пожари, експлозии и опасни материи.

Директорот на Дирекцијата ги пропишува мерките за заштита од пожари, експлозии и опасни материи.

Опфатени се сите објекти, освен станбените објекти со висина на венецот до 10 метри и јавните објекти со капацитет за истовремен престој до 25 лица.

За објектите на кои не се однесува гореспоменатото, се применуваат важечки мерки, нормативи и стандарди кои се однесуваат на заштита и спасување.

Во објекти и простори во коишто се произведуваат, преработуваат, користат и складираат опасни материи, ако природата на работата не е поврзана со таква потреба, се забранува:

⇒ употреба на отворен оган, светилки со пламен и средства за палење;

-
- ⇒ користење грејни уреди со отворен оган, вжарена и прекумерна загреана површина;
 - ⇒ складирање материи со опасност од самозапалување;
 - ⇒ користење уреди и инсталации кои можат да предизвикаат пожари и експлозии;
 - ⇒ движење и престој на неповикани лица, и
 - ⇒ употреба на алат кој создава искри.

За мерките за забрана, сопственикот, односно корисникот е должен да истакне знаци за забрана и предупредување на видно место на објектот и на просторот.

Запаливи материи не треба да се складираат на отворен простор поблиску од 6 метри од објектот, на мансардите во згради, столбишта, ходници и други комуникации.

Отпадните и други запаливи материи треба да се отстрануваат, односно да се складираат на посебно определени противпожарно обезбедени места, кои не претставуваат опасност за непосредната околина.

Физичките лица при употреба на уреди, средства и отворен оган се должни истите да ги користат на начин кој не ја загрозува околината и да не предизвикаат пожари или експлозии.

Инсталациите, уредите и постројките треба да се изведуваат на начин да не претставуваат опасност за предизвикување пожари и експлозии.

За правилно изведување на инсталациите, уредите и постројките се одговорни инвеститорите и изведувачите.

Инсталациите, уредите и постројките мора редовно да се одржуваат во исправна состојба согласно со техничките прописи и правилата на техничката практика.

Сопственикот, односно корисникот на објектот е должен да се грижи за одржување на инсталациите, уредите и постројките.

Ако не може да се утврди сопственикот на објектот, обврските ги презема корисникот.

Органите на државната управа, единиците на локалната самоуправа, трговските друштва, јавните претпријатија, установите

и службите за заштита и спасување од пожари на луѓето, материјалните добра и културните наследства мора да ги одржуваат во исправна состојба и да ги чистат оцаците, димоводните уреди, системите за воздух, системите за воздушно и водено греење, огништа-котли за парно греење во објекти како и во индустриски и занаетчиски постројки.

Одржувањето во исправна состојба на оцаците, димоводните уреди, системите за воздух, системите за воздушно и водено греење, огништа-котли за парно греење во објекти, како и во индустриски и занаетчиски постројки ќе се уреди со посебен правилник кој го донесува директорот на Дирекцијата.

Државните органи, органите на државната управа, единиците на локалната самоуправа, јавните претпријатија, јавните установи, трговските друштва, трговците поединци и други правни лица, во согласност со закон се должни да имаат соодветни уреди и инсталации за заштита од пожари и експлозии, друга противпожарна опрема, средства за гасење пожари и противпожарни апарати.

Субјектите споменати погоре се должни да донесат правилник за заштита од пожари и експлозии на кој согласност дава Дирекцијата.

Содржината на правилникот за заштита од пожари и експлозии ја пропишува директорот на Дирекцијата.

Уредите, инсталациите опремата и средствата, задолжително треба да се наоѓаат на одредени места, да се одржуваат во исправна состојба, да бидат посебно обележани и секогаш достапни за употреба, согласно со закон.

Државните органи, органите на државната управа, единиците на локалната самоуправа, јавните претпријатија, јавните установи, трговските друштва, трговците поединци и други правни лица, чии објекти се наоѓаат на терени на кои нема водоводна мрежа, се должни потребниот проток на вода за гасење пожари да го обезбедат од изградбата на бунари, резервоари, изведба на патишта до изворите за вода или на друг начин.

Јавното претпријатие или трговското друштво што стопанисува со водоводната мрежа во населено место е должно да обезбеди улична хидрантска мрежа во сите делови на населеното место, соодветно да ја обележи, редовно да ја одржува во исправна состојба и редовно да врши контрола на проточниот капацитет и притисок на вода во хидрантската мрежа, а најмалку еднаш годишно во најкритичниот период, како и да ја стави на располагање техничката документација на противпожарната единица на неговото подрачје.

Техничките нормативи за хидрантската мрежа за гаснење пожари ги пропишува директорот на Дирекцијата.

Изведувачот на работи на пат или улица, со кои се запира сообраќајот или водоснабдувањето на хидрантската мрежа за гаснење пожари, е должен најмалку 24 часа пред отпочнувањето на работите за тоа да ја извести противпожарната единица.

На барање на противпожарната единица, јавното претпријатие кое врши дистрибуција на електрична енергија е должно веднаш да пристапи кон исклучување на напојувањето со електрична енергија на опожарените објекти и простори.

Во објекти или на простор каде што постои зголемена опасност за настанување на пожари, се организира противпожарна стража опремена со соодветни уреди, техничка опрема и средства за гаснење пожари и експлозии, сè додека таа опасност не престане.

Противпожарната стража се организира особено во следниве случаи:

- ⇒ за време на одржување јавни собири и приредби, каде што постои зголемена опасност од појава на пожари;
- ⇒ при преточување на запаливи течности и гасови во количества над 5 метри кубни;
- ⇒ при заварување, употреба на отворен пламен или алат што искри во простор кој не е посебно прилагоден за таа намена, доколку постои зголемен ризик за настанување пожар;

⇒ на отворен простор (шуми, национални паркови, заштитени подрчја, новопошумена површина, парк-шуми, пасишта и земјоделска површина), во време кога постои зголемена опасност за настанување пожар и заради контрола на опожарена површина и објекти;

⇒ заради контрола на опожарена површина и објекти.

Противпожарната стража се должни да ја организираат организаторите на јавни собири, правните лица кои вршат преточување на запаливи течности и гасови, изведувачите на работите и правните лица, односно сопствениците кои стопанисуваат на површините.

Поставување стража може да нареди одговорното лице на територијалната противпожарната единица, односно раководителот на подрачната организациска единица за заштита и спасување.

Сопствениците, односно корисниците на станбени објекти со повеќе од четири стана, како и сопствениците, односно корисниците на деловни и индустриски објекти кои не изработуваат планови за заштита и спасување, се должни да имаат пожарен куќен ред, поставен на видно место во објектот.

Пожарниот куќен ред содржи:

- ⇒ мерки за заштита од пожари соодветни на животните и работните услови во објектот;
- ⇒ организација на заштита од пожари, и
- ⇒ упатство за постапка во случај на пожар.

2.1.4. Заштита од неексплодирани убојни и други експлозивни средства

Заштитата од неексплодирани убојни и други експлозивни средства опфаќа пребарување на теренот и пронаоѓање на неексплодираните убојни средства, обележување и обезбедување на теренот, онеспособување и уништување на сите видови неексплодирани убојни и други експлозивни средства како и транспорт до определеното и уредено место за уништување и безбедносни мерки за време на транспортот.

Онеспособување и уништување на сите видови неексплодирани убојни и други експлозивни средства се врши на местото на пронаоѓање, ако за тоа постојат безбедносни услови.

Ако не се исполнети условите од став 2 на овој член, уништувањето на неексплодирани убојни и други експлозивни средства се врши на претходно определени и уредени места за таа намена.

Стандардните оперативни процедури за заштита од неексплодирани убојни и други експлозивни средства ги пропишува директорот на Дирекцијата.

2.1.5. Заштита и спасување од урнатини

Заштитата и спасувањето од урнатини опфаќа превентивни и оперативни мерки.

Превентивни мерки за заштита од уривање се активностите кои се планираат и спроведуваат со просторното и урбанистичкото планирање и со примена на техничките нормативи при проектирање и изградба на објектите.

Оперативни мерки за спасување од урнатини се активностите за извидување на урнатините, пронаоѓање на затрупаните, осигурување на конструкцијата на оштетените и поместените делови на објектите заради спречување на дополнително уривање, преземање мерки за заштита од дополнителни опасности, извлекување на затрупаните, давање прва медицинска помош и извлекување на материјалните добра.

2.1.6. Заштита и спасување од техничко-технолошки несреќи

Заштитата и спасувањето од техничко-технолошки несреќи опфаќа преземање превентивни и оперативни мерки во индустриските објекти, кои во производниот процес употребуваат материји или постројки што предизвикуваат висок степен на загрозеност на луѓето и материјалните добра.

Превентивни мерки за заштита и спасување од техничко-технолошките несреќи се активности кои се планираат и спроведуваат со просторното и урбанистичкото планирање, со примена на техничките нормативи при проектирање и изградба на индустриски објекти, редовно одржување на инсталациите и опремата, како и примена на прописите од областа на безбедноста и здравјето при работа.

Оперативни мерки за заштита и спасување од техничко-технолошки несреќи се активностите за спречување на настанување и намалување и острнување на предизвиканите последици.

2.1.7. Спасување од сообраќајни несреќи

Спасувањето од сообраќајни несреќи опфаќа мерки и активности за спасување при настанати големи несреќи во патниот, железничкиот, воздушниот и водениот сообраќај во кои има голем број повредени и загинати лица и/или е предизвикана голема штета.

Оперативните мерки за спасување се активности за извидување, пронаоѓање и извлекување на повредените и загинатите лица, укажување прва медицинска помош и транспорт до соодветните здравствени установи, како и учество при отстранување на последиците предизвикани од сообраќајните несреќи.

2.2. Хуманитарни мерки

2.2.1. Евакуација

Со евакуација се врши планско, организирано и контролирано преместување на населението, материјалните добра и културното наследство на Републиката, од загрозените во побезбедните подрачја.

Евакуацијата се извршува доколку со други мерки не е можно да се спречат последиците од природните непогоди и други несреќи.

Населението од подрачјето од кое се врши евакуација, може да се евакуира во друга општина на одредено место и во одредено

време. Евакуацијата на населението во друга општина не смее да доведе до нарушување во извршувањето на нејзините надлежности.

Општината на чие подрачје е сместено евакуираното население ги покрива трошоците за обезбедување на основните услови за живот (сместување, исхрана, здравствена заштита и образование), со тоа што надоместокот за направените трошоци е на товар на општината од која е евакуирано населението, односно на товар на Републиката.

2.2.2. Згрижување на настрадано и загрозоено население

Згрижувањето опфаќа прифаќање, сместување и обезбедување на основните услови за живот на настраданото и загрозоеното население. Републиката и единиците на локалната самоуправа се должни да обезбедат сместување и итно згрижување на населението, кое поради природни непогоди и други несреќи останало без дом и средства за живеење и кое поради загрозоеност се задржува надвор од своето место на живеење.

Републиката и единиците на локалната самоуправа од кои се згрижува населението ги покриваат трошоците за сместување и обезбедување на основните услови за живот.

2.2.3. Радиолошка, хемиска и биолошка заштита

Радиолошката, хемиската и биолошката заштита опфаќа мерки и активности за заштита на луѓето, добитокот и растенијата, со навремено откривање, следење и контрола на опасностите од последиците од несреќи со опасни материи, како и последиците од радиолошки, хемиски и биолошки агенсии и преземање мерки и активности за отстранување на последиците од нив.

Сопствениците на објекти во кои се произведуваат и складираат опасни материи, сопствениците на транспортни средства, сопствениците и корисниците на објектите и уредите кои се наменети за јавно снабдување со вода, производство, сообраќај и складирање прехранбени производи, лекарства и сточна храна, јавните здравствени служби, како и сопствениците на објекти во кои

се врши згрижување и образование на децата, се должни да обезбедат заштитни средства и да ги спроведуваат стандардите и процедурите за радиолошка, хемиска и биолошка заштита.

2.2.4. Прва медицинска помош

Прва медицинска помош опфаќа преземање мерки и активности за укажување прва медицинска помош со стандардни и прирачни средства на местото на повредувањето – заболувањето, медицинска тријажа на повредените и заболените и транспорт до најблиските здравствени установи.

2.2.5. Заштита и спасување на животни и производи од животинско потекло

Заштитата и спасувањето животни и производи од животинско потекло опфаќа превентивни и оперативни мерки за заштита на животните и производите од животинско потекло од дејствата на природните непогоди и други несреќи.

Превентивните мерки за заштита и спасување на животните и производите од животинско потекло ги спроведуваат надлежните органи и институции во нивното секојдневно работење.

Во спроведување на оперативните мерки, покрај надлежните органи и институции учествува и Дирекцијата со своите единици и тимови, со укажување прва ветеринарна помош на повреден, заболел и контаминиран добиток со стандардни и прирачни средства на местото на повредувањето и транспорт до соодветните ветеринарни установи.

2.2.6. Заштита и спасување на растенија и производи од растително потекло

Заштитата и спасувањето на растенија и производите од растително потекло опфаќа превентивни и оперативни мерки и активности за заштита од растителни болести, штетници, плевели,

радиолошка, хемиска и биолошка контаминација и други видови загрозување.

Превентивните мерки за заштита и спасување на растенијата и производите од растително потекло ги спроведуваат надлежните органи и институции во нивното секојдневно работење.

Во спроведување на оперативните мерки, покрај надлежните органи и институции учествува и Дирекцијата со своите единици и тимови.

2.2.6. Асанација на теренот

Асанација на теренот опфаќа пронаоѓање, собирање, идентификација, транспорт и погребување на загинати и умрени лица, собирање, транспорт и закоп на угинати животни, собирање и уништување на сите видови отпадни и други опасни материи што го загрозуваат животот и здравјето на луѓето, дезинфекција, дезинсекција и дератизација на теренот и објектите и асанација на објектите за водоснабдување.¹¹

¹¹ Закон за заштита и спасување, мерки за заштита и спасување

ЧЕТВРТ ДЕЛ

СИЛИ ЗА ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ

IV. ОРГАНИЗАЦИСКА ПОСТАВЕНОСТ НА СИЛИТЕ ЗА ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ

1. Поставеност на силите за заштита и спасување во РМ

Силите за заштита и спасување во Република Македонија се делат на:

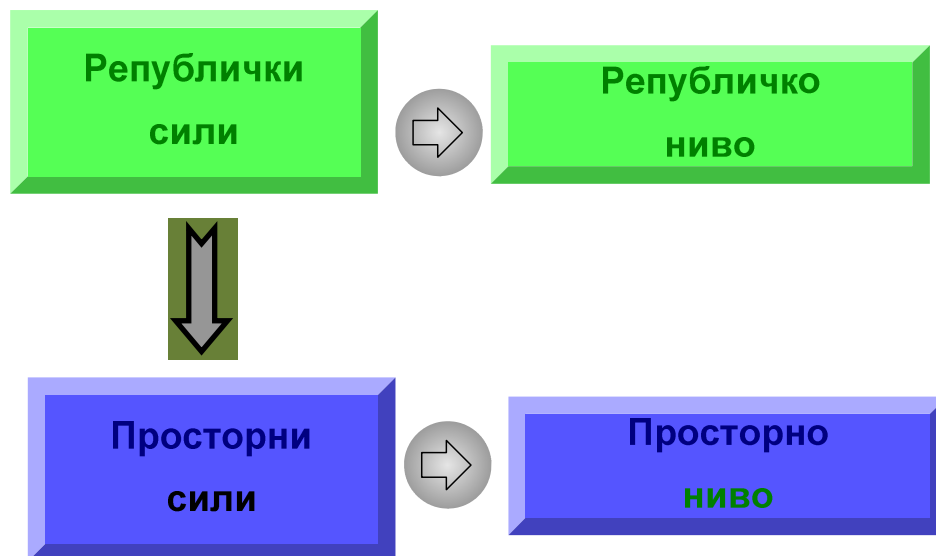
⇒ Републички сили

⇒ Просторни сили:

Републички сили се формирани за дејствување во следните општини: Берово, Битола, Валандово, Велес, Винаца, Гевгелија, Гостивар, Дебар, Делчево, Демир Хисар, Кавадарци, Кичево, Кочани, Кратово, Крива Паланка, Крушево, Куманово, Македонски Брод, Неготино, Охрид, Прилеп, Пробиштип, Радовиш, Ресен, Свети Николе, Струга, Струмица, Тетово, Штип и Градот Скопје.

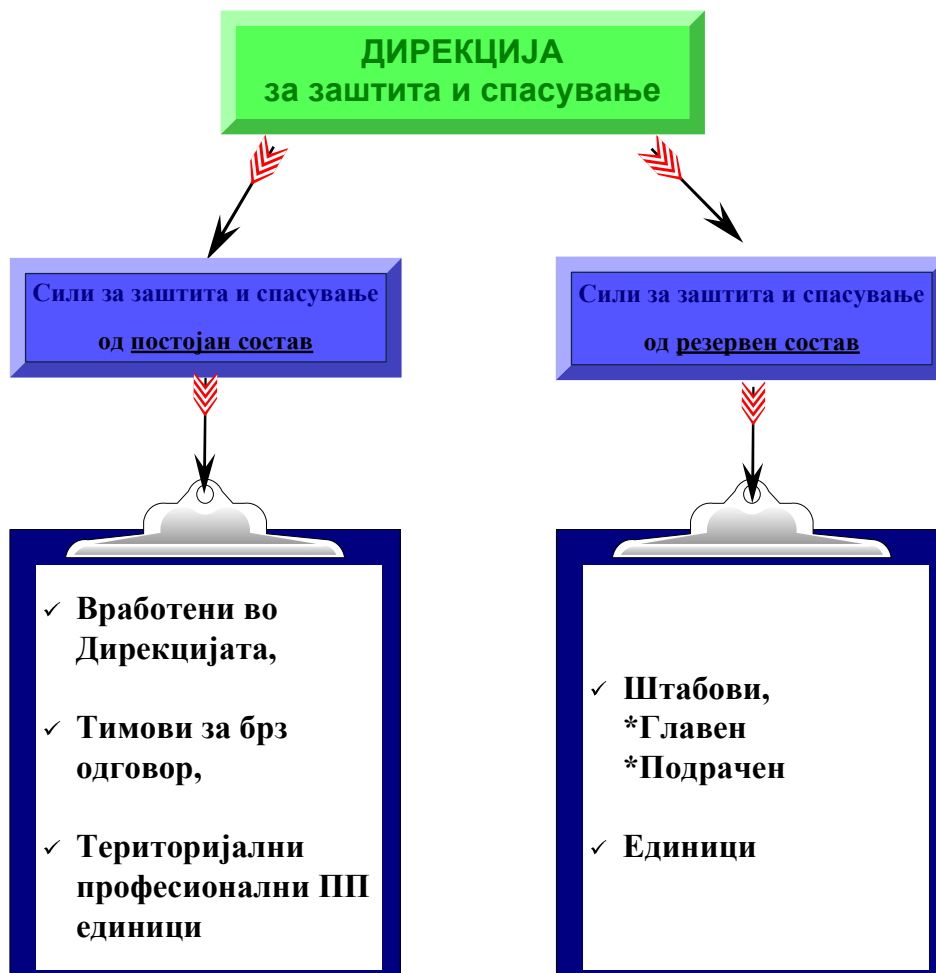
Овие сили ги формира Република Македонија.

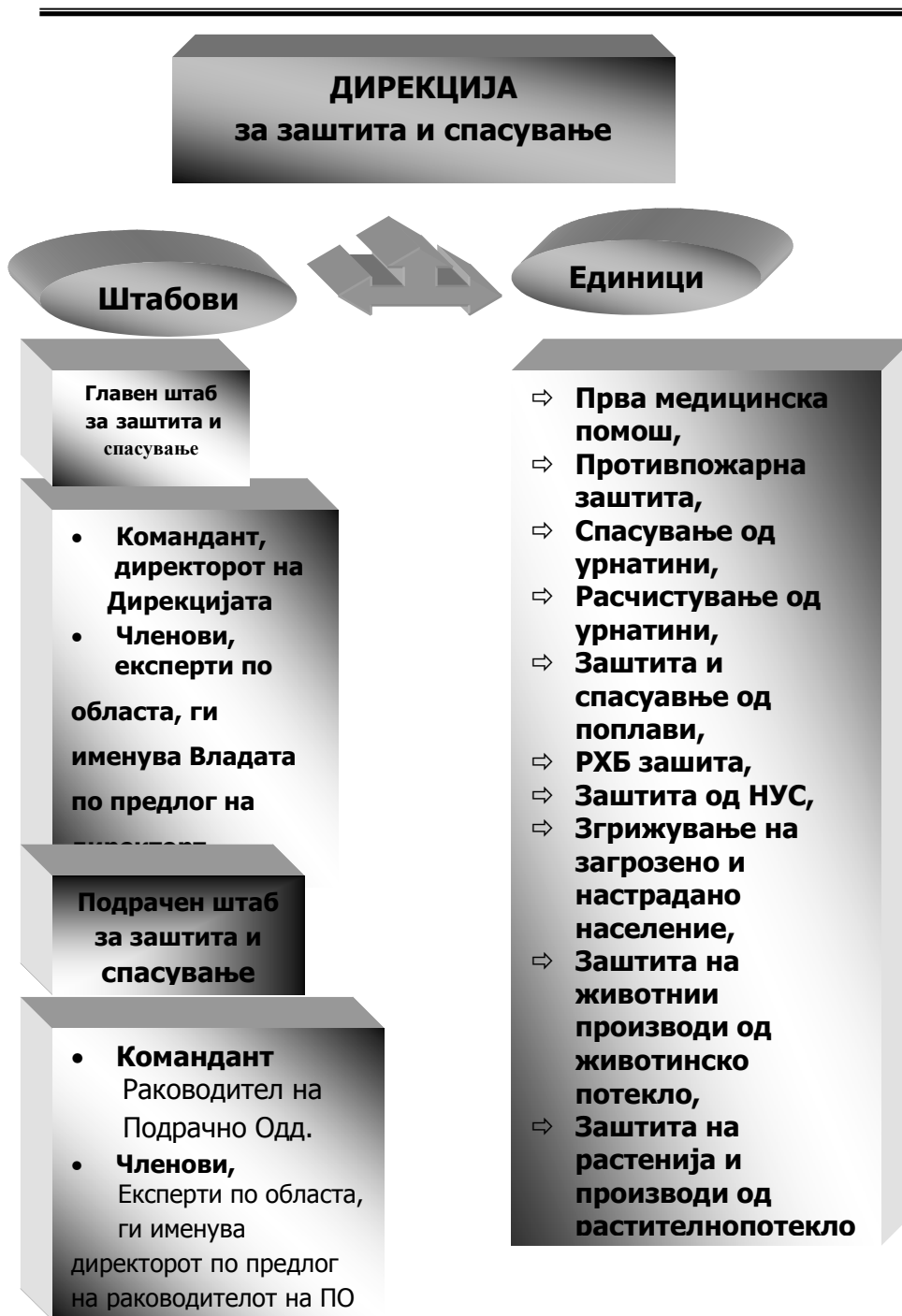
Просторни сили: се формираат за дејствување во подрачјето на општината, а ги формираат единиците на локалната самоуправа, трговските друштва, јавните претпријатија, установи и служби.¹²

¹² Закон за заштита и спасување, сили за заштита и спасување

Слика бр.6: Организациона поставеност на силите за заштита и спасување на републичко ниво од постојан и резервен состав

Организациска поставеност на силите за заштита и спасување на локално ниво

(појаснување на акронимите):

ТППЕ – територијални професионални противпожарни единици,

ППЕ - противпожарни единици,

ТД – трговско друштво,

ЈП – јавно претпријатие,

ЈУ – јавна установа,

ЕЛС – единица на локална самоуправа

2. Организациски единици на силите за заштита и спасување

2.1. Специјализирани единици во републичките сили за заштита и спасување

Специјализирани единици во **републичките сили** за заштита и спасување се:

- ⇒ прва медицинска помош
- ⇒ згрижување на настрадано и загрозено население
- ⇒ радиолошка, хемиска и биолошка деконтаминација
- ⇒ спасување од урнатини
- ⇒ извидување
- ⇒ расчистување урнатини
- ⇒ спасување од високи објекти
- ⇒ заштита и спасување од поплави
- ⇒ заштита и спасување од пожари
- ⇒ заштита од неексплодирани убојни и експлодирани средства
- ⇒ заштита и спасување на животни и производи од животинско потекло
- ⇒ заштита и спасување на растенија и производи од растително потекло
- ⇒ логистичка поддршка
- ⇒ асанација на теренот

Специјализирани единици во **просторните сили** за заштита и сапсување се:

- ⇒ прва медицинска помош
- ⇒ противпожарна заштита
- ⇒ спасување од поплави
- ⇒ радиолошко, хемиска и биолошка деконтаминација
- ⇒ комунални работи

-
- ⇒ заштита и спасување на животни и производи од животинско потекло
 - ⇒ заштита и спасување на растенија и производи од растително потекло
 - ⇒ извидување на теренот
 - ⇒ асанација на теренот

2.2. Универзални единици во просторните сили за заштита и спасување

Универзалните единици во **просторните сили** за заштита и спасување се опремуваат и оспособуваат за давање на:

- ⇒ прва медицинска помош
- ⇒ гаснење помали и почетни пожари
- ⇒ спасување загрозени и затрупани лица во плитки урнатини
- ⇒ учество во засолнување
- ⇒ евакуација и згрижување на населението

Универзални единици за заштита и спасување формираат трговските друштва, јавните претпријатија, установи и служби кои немаат специјализирани единици, а имаат потреба од заштита и спасување на населението и материјалните добра.

2.3. Тимови за брз одговор на републичко ниво

Тимовите за брз одговор се со постојан состав и се формирани на републичко ниво и се за следните специјалности:

- ⇒ прва медицинска помош
- ⇒ заштита и спасување од пожари
- ⇒ заштита и спасување од поплави
- ⇒ заштита и спасување под вода
- ⇒ заштита и спасување од хемиски несреќи
- ⇒ заштита од неексплодирани убојни и експлозивни средства
- ⇒ спасување од урнатини
- ⇒ спасување од високи објекти

-
- ⇒ спасување на планина
 - ⇒ спасување од рударски несреќи
 - ⇒ згрижување на загрозено и настрадано население

2.4. Големина на единиците за заштита и спасување

Специјализираните единици во републичките сили за заштита и спасување се во големина на одделение, вод и чета.

Специјализираните единици во просторните сили за заштита и спасување се во големина на одделение, вод и чета.

Специјализираните единици што ги имаат трговските друштва, јавните претпријатија, установи и служби се во големина на екипа, одделение и вод.

Универзалните единици во просторните сили за заштита и спасување се во големина на вод.

Тимовите за брз одговор се формираат во јачина од 5 до 15 лица во зависност од специјалноста и тежината на задачата.

2.5. Организација на силите за заштита и спасување

Специјализираните и универзалните единици за заштита и спасување во својот состав имаат:

- ⇒ командир,
- ⇒ заменик командир и
- ⇒ извршители.

Штабовите за заштита и спасување што се формираат од страна на Република Македонија, единиците на локалната самоуправа, трговски друштва, јавни претпријатија, установи и служби во својот состав имаат:

- ⇒ командант на штабот,
- ⇒ началник на штабот,
- ⇒ помошници на началникот на штабот, и
- ⇒ извршители за административно-технички и
- ⇒ оперативни работи.

Тимовите за брз одговор се составени од:

-
- ⇒ раководител на тимот,
 - ⇒ негов заменик,
 - ⇒ соодветен број стручни лица - експерти
 - ⇒ од областа за која се формирани.

2.6. Употреба на силите за заштита и спасување

Во услови на природни непогоди и други несреќи, силите за заштита и спасување дејствуваат како единствен систем на заштита и спасување.

Просторните сили за заштита и спасување во трговските друштва, јавните претпријатија, установите и службите, се употребуваат од страна на органот кој ги формира. Просторните сили за заштита и спасување се употребуваат од страна на општината во која се настанати истите.

Во услови кога не може да се отстранат последиците, по барање на градоначалникот на општината во која тие се настанати, со одлука на директорот на Дирекцијата, се употребуваат републичките сили за заштита и спасување. Истите може да се употребуваат и за укажување помош во странство.

Тимовите се ангажираат со целосна персонална и материјално-техничка подготвеност кога има потреба од итна интервенција и тоа:

- ⇒ кога постои реална опасност од настанување на природни непогоди и други несреќи;
- ⇒ кога се бара брзо и стручно ангажирање заради намалување на последиците;
- ⇒ за зголемување на подготвеноста на републичките сили за заштита и спасување.

Во акциите за заштита и спасување тимовите се ангажираат за извршување на сложени задачи и активности првенствено на подрачјето каде што се формирани, а по потреба и на целата територија на Република Македонија. Времето за подготовка на тимовите е до три часа, во какви било временски услови, годишно време или време на денот. За време на подготовките тимовите

обезбедуваат полна оперативна готовност и подготвеност за ефикасен одговор. Приоритет при ангажирањето имаат тимовите кои се подготвени, обучени и опремени за таков вид непогода или несреќа (пожар, поплава, спасување на планина, спасување на затрупани лица, спасување од високи објекти и сл.). Во случаи кога тимовите не се во можност да одговорат на настанатата ситуација, до директорот на Дирекцијата за заштита и спасување даваат предлог за ангажирање дополнителни сили за заштита и спасување.

2.7. Материјално обезбедување на силите за заштита и спасување

Под материјално обезбедување на силите за заштита и спасување се подразбира снабдување на силите со опрема и материјално-технички средства за извршување на задачите, исхрана, сместување и санитетско обезбедување.

Материјалното обезбедување на републичките сили за заштита и спасување го организира и спроведува Дирекцијата за заштита и спасување, а за просторните сили, органот кој ги формира.

За материјално обезбедување за заштита и спасување на настраданите се обезбедуваат потребни резерви материјални средства. Видот и обемот на резервите на материјалните средства со уредба го пропишува Владата.

2.8. Начин на раководење и командување со силите за заштита и спасување

Со силите за заштита и спасување и со другите учесници ангажирани во заштитата и спасувањето командуваат командантите на штабовите и командирите на единиците. Командувањето со силите за заштита и спасување се заснова врз принципот на едностарешинство, субординација и единство во командувањето при употреба на силите и средствата и обврските за извршување на наредбите на претпоставениот старешина. Наредбите на

претпоставениот старешина не се извршуваат само ако истото претставува кривични дело.

Командантот на Главниот штаб за заштита и спасување е одговорен за својата работа пред Владата, командантите на регионалните штабови пред директорот на Дирекцијата (командант на Главниот штаб). Командантот на просторните сили за заштита и спасување и на просторниот штаб за заштита и спасување ги именува надлежен орган кој ги формира.

Единицата на силите за заштита и спасување има команда и командир. Командата и командирите на единиците што ги формира Републиката ги поставува директорот на Дирекцијата, а командите и командирите на просторните сили ги поставува надлежен орган кој ги формира. Начинот на раководење и командување со уредба го пропишува Владата.

При Дирекцијата се формира Главен штаб, кој раководи со активностите за заштита и спасување во Република Македонија. Членовите на Главниот штаб се стручни лица именувани од Владата, кои за веме на ангажирањето во него имаат својство на упатени лица на работа во Дирекцијата.

Директорот на Дирекцијата е командант на Главниот штаб. Одлука за активирање на Главниот штаб донесува директорот на Дирекцијата. Главниот штаб е оперативно стручно тело на Владата.

При Дирекцијата се организираат и подрачни организациски единици за заштита и спасување, кои го опфаќаат подрачјето за кое се формирани. Во подрачните организациски единици се формираат Персоналниот и материјалниот состав на силите за заштита и спасување се утврдува со одлука на Владата.

Во случај на употреба на сили за заштита и спасување на територија која опфаќа подрачја, за кои се формирани повеќе штабови, Главниот штаб определува кој подрачен штаб ќе ги координира активностите со останатите учесници во заштитата и спасувањето.

Штабот за заштита и спасување на единицата на локалната самоуправа раководи со силите на подрачјето за кое се формирани.

Во случај на употреба на сили на територија која опфаќа повеќе единици на локална самоуправа, со акциите раководи подрачниот штаб кој го покрива ова подрачје и ги координира активностите на останатите учесници.

Начинот на работа и одлучувањето на Главниот штаб го уредува Владата, а на подрачните штабови го уредува директорот на Дирекцијата.

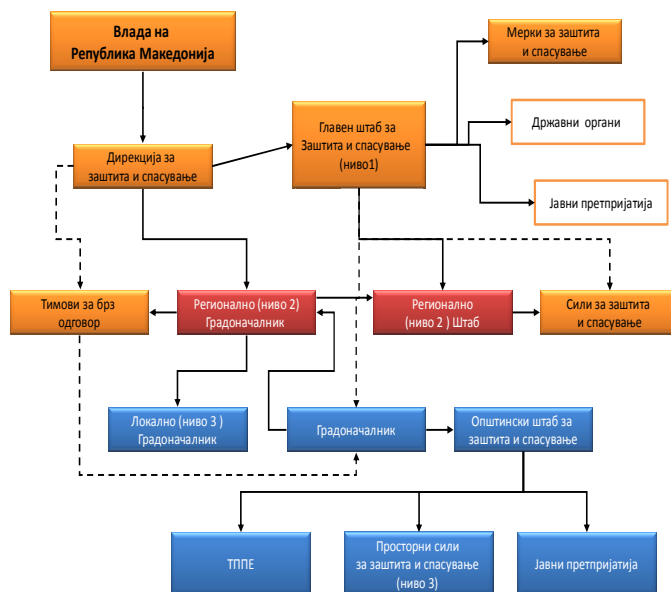
При Дирекцијата се формираат и тимовите за брз одговор (тимови) од разни видови специјалности. Видот, бројот, персоналниот и материјалниот состав на тимовите го утврдува со одлука Владата. Распоредот на тимовите по подрачните организациски единици го утврдува директорот на дирекцијата. Тимовите претставуваат основа на републичките сили за заштита и спасување. Тие се пополнуваат од вработените во Дирекцијата и стручни лица од органите на државната управа, јавните претпријатија, установи и служби, како и од здруженија на граѓани и граѓани-експерти со кои се склучува договор за учество во тие тимови. За време на своето ангажирање во тимовите, стручните лица од органите на државната управа, јавните претпријатија, установи и служби, како и од здруженијата на граѓани и граѓани-експерти, имаат својства на упатени лица во Дирекцијата. Во акциите кои бараат итна интервенција тимовите самостојно се ангажираат. Упатените лица во Главниот штаб и подрачните штабови и тимовите за време на ангажирањето имаат исти права и обврски како вработените во Дирекцијата. Упатените лица во тимовите кога се во состав на силите за заштита и спасување имаат исти права и обврски со другите припадници на тие сили.

2.9. Начин на работа и одлучување на Главниот штаб

Работата на штабот се врши преку командантот и началникот на штабот или оперативната група. Командантот одлучува во кој состав на штабот ќе донесува одлуки (цел состав, дел од штабот или сам во соработка со началникот на штабот).

Заради извршување мобилизациско-оперативни задачи, како и за спроведување други неопходни мерки за заштита и спасување, штабот се

активира и непрекинато работи сè додека траат причините кои довеле до ваков начин на работа. По активирањето на штабот, тој ги разгледува прашањата и донесува мерки и презема конкретни активности за решавање на настанатата состојба.

Шема 7. Начин на координација

Утврдените мерки и активности од одлуките на штабот командантот на штабот ги преточува во наредба со што се овозможува брзо ангажирање на силите и средствата за отстранување на последиците кои настанале.

Донесените одлуки од штабот преку наредба се реализираат преку командите и командирите на единиците за заштита и спасување.

Штабот разгледува и решава по прашања кои произлегуваат од практиката, настанатата состојба како и доставените предлози од други органи и тела.

Штабот работи во цел состав, со учество на дел од членовите на штабот и со учество на други стручни лица - експерти по прашања од интерес на заштитата и спасувањето.

За одредени прашања кои ги разгледува штабот, командантот може да побара дополнителна документација или појаснување и мислење од органите и телата.

Во претресот може да учествуваат сите поканети субјекти, а за одредени мислења дадени од страна на поканетите во претресот, командантот на штабот може да побара да го приложат во писмена форма.

По завршувањето на претресот за секое прашање, штабот усвојува заклучоци кои се реализираат со одлуки и наредби.

За работата на штабот, командантот ја известува јавноста. Командантот одлучува за кои материјали и податоци може да се извести јавноста.

2.10. Здружени тимови за акција

Здружени тимови за акција - кога различни агенции (институции) се присутни на терен и тоа пред сè тимовите за прв одговор (полиција, прва медицинска помош – здравство, ТППЕ – територијална професионална противпожарна единица, тимови за брз одговор на Дирекцијата за заштита и спасување, армиски единици, тимови на Црвениот крст и други), за ефективен и ефикасен одговор или реакција со позитивен учинок е потребно добро менаџирање со сите ресурси, присутни на местото на настанот.

Менаџирање со инцидентот во зависност од ескалацијата на настаните се одвива во три нивоа и тоа:

- ⇒ оперативно,
- ⇒ тактичко,
- ⇒ стратешко

Слика бр. 8: Менаџирање на инцидент и кога тој ескалира

Целта на здружените тимови за акција е следната:

- ⇒ Фокусирање на специјални вештини и овластувања во надлежностите на различни агенции;
- ⇒ Сите работиме кон заеднички цели;
- ⇒ Заедничката работа овозможува посеопфатен увид на случајот;
- ⇒ Здружените сили можат да бидат вистинска катастрофа кога несоодветно се ангажираат;
- ⇒ Пред почетокот на секоја операција, раководителите мора да се договорат за:
 - ⇒ целите на здружените сили,
 - ⇒ улогите и овластувањата за командување, човечки ресурси и трошоци,
 - ⇒ координација на акцијата.
- ⇒ Редовно закажаните состаноци ги намалуваат конфликтите и недоразбирањата.

Начинот на соработка мора претходно да се договори.

Компоненти на здружените тимови

- ⇒ Систем за управување со инцидент
- ⇒ Команден систем на инцидентот

-
- ⇒ Компоненти на обединета команда

Систем за управување со инцидент

- ⇒ Неколку агенции се вклучени во многу вонредни ситуации
- ⇒ можат да имаат различна одговорност,
- ⇒ сите имаат иста цел.
- ⇒ Потребно е да се обезбеди ефективен и ефикасен одговор
- ⇒ Основни приоритети
 - ⇒ безбедност
 - ⇒ спасување
 - ⇒ стабилизација на инцидентот
 - ⇒ заштита на имот и околина
 - ⇒ раководење на местото на настанот

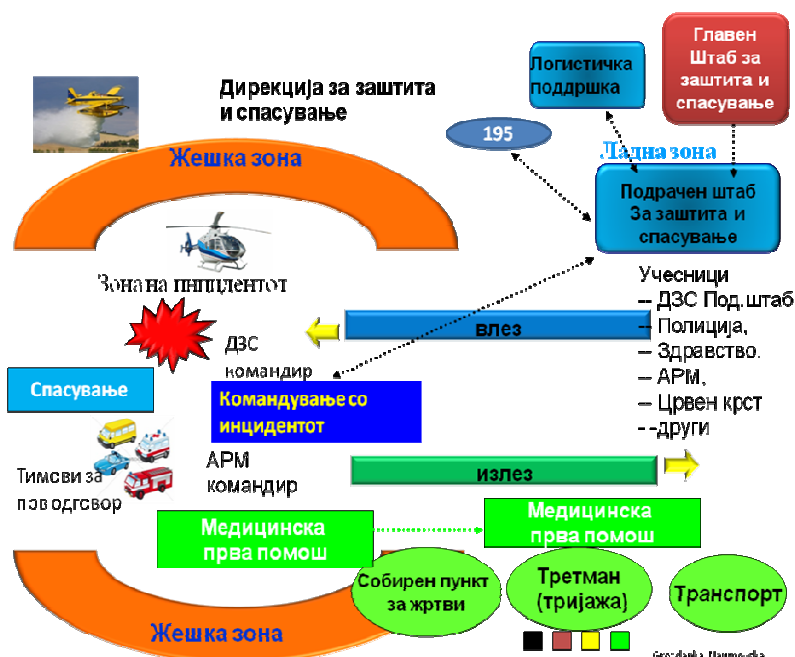
За команден систем на инцидентот, предизвик е:

- ⇒ да се обедини командувањето (секој да си ја одигра добро својата улога);
- ⇒ да се воспостават и да се усогласат приоритетите на инцидентот;
- ⇒ да се искористи сечија експертиза и ресурси за справување со инцидентот;
- ⇒ користење заедничка терминологија и консолидирани планови за акциј;.
- ⇒ интегрирани комуникации:
 - ⇒ заеднички план за комуникации,
 - ⇒ заеднички план за спроведување акција (да биде пишан).
- ⇒ Единство во командувањето:
 - ⇒ секое лице му одговара само на едно одредено лице;
 - ⇒ еден шеф на операција има одговорност во имплементирање на планот за акција со инцидентот (во зависност од хиерархијата во системот кој е на повисоко ниво, тој ја презема командата, условно);
 - ⇒ се воспоставува едно командно место.

Обединета команда

- ⇒ Им овозможува на сите одговорни агенции заедно да управуваат со инцидентот;
- ⇒ Им овозможува на командантите да донесуваат заеднички одлуки преку воспоставување единствена командна структура;
- ⇒ Одржува единственост во командувањето, со тоа што секој вработен му одговара само на еден надзорник.¹³

Слика бр.10: Менаџирање на терен

¹³ „Обука за давање одговор на инциденти поврзани со оружје за масовно уништување (ОМУ) на границите“ во организација на Агенцијата за намалување безбедносни закани во рамки на Меѓународната програма за нераспространување при Министерството за одбрана на САД преку Амбасадата на САД во Скопје /Програма за контрола на извозот и гранична безбедност / (10-14 мај 2010 година)

3. Пополнување на силите за заштита и спасување

Силите за заштита и спасување имаат:

- ⇒ постојан состав и
- ⇒ резервен состав.

Постојаниот состав на силите за заштита и спасување го сочинуваат:

- ⇒ вработените во Дирекцијата;
- ⇒ тимовите;
- ⇒ територијални професионални противпожарни единици.

Резервниот состав на силите за заштита и спасување го сочинуваат:

- ⇒ воени обврзници;
- ⇒ граѓани кои имаат должност за учество во силите за заштита и спасување.

Припадниците во постојаниот и резервниот состав на силите за заштита и спасување, кои се воени обврзници во резерва, не може истовремено да бидат ангажирани во резервниот состав на Армијата на Република Македонија.

Материјалните средства на силите за заштита и спасување се обезбедуваат од Буџетот на Република Македонија.

Материјалните средства на силите за заштита и спасување се обезбедуваат од буџетот на општината и правните лица од кои се формирани.

Дирекцијата склучува договор и со физички и правни субјекти со кои се уредуваат обврските за ставање на располагање на материјално-техничките средства и опремата и вршење на други услуги за силите за заштита и спасување.

Пополнувањето на резервниот состав на силите за заштита и спасување со воени обврзници во резерва и средства од материјална обврска го врши Министерството за одбрана.

Пополнувањето на резервниот состав на силите за заштита и спасување со обврзници се врши со психофизички здрави лица, не постари од 50 години.

Начинот на пополнувањето на резервниот состав се уредува со уредба на Владата.

3.1. Пополнување на силите за заштита и спасување со воени обврзници во резерва

Пополнувањето се врши од **евиденцијата** што се води при Министерството за одбрана и граѓаните кои имаат должност за учество во силите за заштита и спасување.

Организациските единици за заштита и спасување (ракувач на планот) во соработка со Министерството за одбрана, прават избор на воени обврзници, им се соопштува распоред и ги запознаваат со правата и должностите во силите за заштита и спасување.

Пополнувањето на резервниот состав на силите се врши врз основа на План - барање за пополна (образец - Ц-1) што се изготвува од страна на ракувачот на планот и го доставува до Дирекцијата. Во планот - барањето за пополна се внесуваат податоците на обврзниците кои се распоредени во силите за заштита и спасување, и тоа: потребните воени евиденциски специјалности, можната замена на воена евиденциска специјалност, вид на образование, знаења кои одговараат на потребите на формациското место, мобилизациското собиралиште, видот на единицата, бројната ознака, време на мобилизација, старосна граница до која се пополнува, кој е извршителот на пополната и бројната состојба.

За пополнување на републичките сили со резервни офицери, ракувачот на планот и извршителот за евиденција во Министерството за одбрана вршат избор на резервно воени старешини кои се водат како нераспоредени во евиденцијата.

За пополнување со резервни офицери од страна на ракувачот се изготвува план за пополнување, во кој се содржат: видот на единицата, бројна ознака, мобилизациско собиралиште, вид на образование, знаење, воена евиденциска специјалност кои одговараат на потребите на формациската должност (образец -Ц-2).

Подофицер или војник во резерва може да се распореди на старешинска должност доколку неговиот вид на образование, знаење, воена евиденциска специјалност одговараат на потребите на формациското место.

Ракувачот на планот пополнува преграден картон (образец - Ц-7), изготвува покани за повикување во случај на мобилизација (образец -Ц-4) во три примероци кои се распоредуваат според системот на мобилизациско повикување (образец -Ц-3)

Разрешувањето од должност на воените обврзници во републичките сили се врши како и при нивно поставување (образец -Ц-6).¹⁴

3.2. Пополнување на силите за заштита и спасување со обврзници на резервниот состав на силите за заштита и спасување со граѓани

За одредени формациски должности во републичките и просторните сили се распоредуваат граѓани кои имаат должност да учествуваат во силите за заштита и спасување.

Изборот, распоредувањето и разрешувањето од формациска должност во **републичките сили** го вршат **организациските единици** од евиденцијата на граѓаните.

Изборот, распоредувањето и разрешувањето од должност на припадниците на **просторните сили** го вршат **единиците на локалната самоуправа**.

Изборот, распоредувањето и разрешувањето од должност на припадниците на просторните сили во трговските друштва, јавните претпријатија и јавните установи и служби се врши од основачите на силите за заштита и спасување кои ги формираат за свои потреби, пред сè од редот на вработените, доколку има потреба и од евиденција.

¹⁴ Уредба за начинот на пополнувањето на резервниот состав на силите за заштита и спасување и средствата од материјална обврска, (образците може да се најдат во истата)

Разрешувањето од должност на припадниците на силите се врши од страна на субјектите што ги имаат формирано.

За обврзниците кои се распоредуваат во **републичките сили** се изготвува матичен картон (образец - Ц-9) и единечен картон (образец - Ц-10).

Ракувачите на плановите за пополна на штабовите и единиците што ги формираат единиците на локалната самоуправа, трговските друштва, јавните претпријатија, јавни установи и служби вршат подготовки на сопствените сили воспоставувајќи систем на самоповикување со покана.

3.3. Подготвеност и мобилизација на силите за заштита и спасување

Подготвеноста на силите за заштита и спасување опфаќа:

- ⇒ организациски,
- ⇒ безбедносни,
- ⇒ стручни и
- ⇒ други мерки и постапки,
- ⇒ заради зголемување на подготвеноста за извршување задачи во заштитата и спасувањето.

Мобилизацијата опфаќа активности и постапки со кои организираните сили преминуваат во состојба на готовност за извршување на задачите.

- ⇒ Одлука за зголемување на подготвеноста и за мобилизација на силите донесува директорот на Дирекцијата;
- ⇒ Одлука за зголемување на подготвеноста и за мобилизација на просторните сили донесува и надлежниот орган што го формира;
- ⇒ Одлука за ангажирање на републичките сили донесува директорот на Дирекцијата, а за просторните сили надлежниот орган што ги формира.

Начинот на подготвувањето и спроведувањето на подготвеноста и на мобилизацијата на силите за заштита и спасување се уредува со уредба на Владата.

4. Одделението за специјализирани услуги со воздухоплови при Дирекцијата за заштита и спасување

Улогата на авио-одделението за специјализирани услуги со воздухоплови при Дирекцијата за заштита и спасување е активно учество во локализирање и сузбивање пожари во содејство со земни противпожарни сили.

Задачите на авио-одделението за специјализирани услуги со воздухоплови при Дирекцијата за заштита и спасување е гаснење пожари:

- ⇒ на терени кои не се пристапни за противпожарни возила и друга противпожарна техника;
- ⇒ од големи размери.

Надлежности на авио-одделението за специјализирани услуги со воздухоплови при Дирекцијата за заштита и спасување се активира за гаснење пожари со одлука на директорот на ДЗС.

Активности авио-одделението за специјализирани услуги со воздухоплови при Дирекцијата за заштита и спасување Активно учествуваше во гаснење пожари во:

- ⇒ реонот на село Јамуларци, Општина Штип;
- ⇒ реонот на село Ваксинце, Општина Липково;
- ⇒ реонот на село Слп, Општина Велес;
- ⇒ реонот на село Челопеци, подрачјето на Кичево;
- ⇒ реонот на местото Билбил Камен, Општина Битола;
- ⇒ реонот на Општина Лозово.

4.1. Претходни подготовки на одделението за специјализирани услуги со воздухоплови при Дирекцијата за заштита и спасување

Во текот на целата година, до отпочнување на периодот со зголемени ризици од пожари, персоналот на авио-одделението врши континуирана обука, како би бил во можност што поефикасно да одговори на поставените задачи.

- ⇒ Извршено е извидување на езера кои во претходниот период не беа експлоатирани, како би се потврдило или забранило нивно користење за црпење вода.
- ⇒ Увежбувана е прецизност при гаснење пожари во рамничарски, ридски и планински реони.

Извршено е унапредување на системот за полнење на авионите со вода на платформа и вежбање со цел намалување на времето потребно да се наполни авионот со вода на платформа за гаснење пожар.

При ангажирање на силите за заштита и спасување се употребува моделот на постапност, при што најпрвин реагираат силите на сопственикот, потоа општините и Градот Скопје, Републиката и меѓународната заедница.

При ангажирање на силите за заштита и спасување се употребува Модел на постапност

Слика бр. 9: Модел на постапност

5. Територијални противпожарни единици

Пожарникарството е дел од единствениот систем за заштита и спасување во Републиката.

Заради гаснење пожари, спасување на животот на граѓаните и заштита на имотот загрозени од пожари и експлозии, укажување на техничка помош при незгоди и опасни ситуации, како и извршување

други работи при несреќи и непогоди, се формираат противпожарни единици.

14 –те Територијални противпожарни единици се составен дел на републичките сили за заштита и спасување.

Противпожарните единици можат да вршат и определени непрофитабилни услуги заради подобрување на нивната техничка опременост и услови за работа, кои не смеат да го оневозможуваат или попречуваат извршувањето на функциите.

Територијални противпожарни единици формираат Градот Скопје и општините: Битола, Велес, Гевгелија, Гостивар, Кочани, Куманово, Охрид, Прилеп, Струмица, Тетово, Штип, Ресен, Кавадарци, Валандово, Дебар, Берово, Винаца, Делчево, Крива Паланка, Кратово, Струга, Кичево, Крушево, Македонски Брод, Радовиш, Свети Николе, Пробиштип, Демир Хисар и Неготино.

Територијални противпожарни единици можат да формираат и општините чие седиште е оддалечено повеќе од 20 километри од општините.

Заради оперативно делување при гаснењето на големи пожари на целата територија на Република Македонија, територијалните противпожарни единици на Градот Скопје и општините: Битола, Куманово, Тетово, Прилеп, Велес, Кавадарци, Гевгелија, Струмица, Кичево, Охрид, Кочани, Штип и Гостивар, ќе дејствуваат и како противпожарни единици на Република Македонија.

6. Заедница на единиците на локалната самоуправа (ЗЕЛС)

Процесите на реализација на уставно загарантираните демократски принципи и развојот на локалната самоуправа како темелна вредност на Уставот на Република Македонија, претставува предизвик за што поголема заложба во создавањето амбиент за реализација на вредностите издигнати на степен на национален консензус. Со усвојувањето на уставните амандмани за измена на Уставот се отвори дополнителен простор за процесите на децентрализација. Никој не можеше да предвиди дека тоа ќе има толку големо влијание врз развивањето на свеста на луѓето за значењето на локалните вредности, како на индивидуално, така и на национално ниво. Тоа се потврди како израз на најширок национален консензус околу основните постулати за обврска на Републиката да го почитува остварувањето на правата на граѓанинот на сите нивоа.

ЗЕЛС, како своевиден центар во кој се координираат активностите за подобрување на работењето на единиците на локалната самоуправа, со цел што посуштинска реализација на стремежите и заложбите за подигнувањето на квалитетот на

демократското остварување на процесите од локален карактер, има огромно значење.

Денес, бројни иницијативи и активности секојдневно се реализираат со голема динамика, одразувајќи ја целосната подготвеност за соочување со предизвиците. Овие процеси на реализација на уставно загарантираните демократски принципи, се претопија во тесна соработка помеѓу централната и локалната власт, што резултираше со усвојување оперативна програма за децентрализација на власта и потпишување Меморандум за соработка помеѓу Владата на Република Македонија и Заедницата на единиците на локалната самоуправа на Република Македонија, изразувајќи притоа целосен респект кон вредностите утврдени во Европската повелба за локална самоуправа.¹⁵

Меморандумот за соработка претставува голем чекор кон воспоставување на основата на идната правна рамка за реализација на тенденциите за децентрализација во духот на демократските процеси, а оперативната програма за децентрализација на Владата на Република Македонија претставува базичен документ за бројните и интензивни активности кои во овој период се случуваат во нашата земја на ова поле.

ЗЕЛС е непрофитна организација и единствена национална асоцијација во која на доброволна основа членуваат сите 84 општини и Градот Скопје, како посебна единица на локалната самоуправа. Таа е основана на 26 април, 1972 година, датум, што во Статутот на ЗЕЛС е прогласен за Ден на општините. ЗЕЛС беше реконституирана во 1995-та, кога беше донесен новиот Закон за локална самоуправа. Во периодот од 1990-1996 година кога немаше сеопфатен закон за локална самоуправа, ЗЕЛС беше многу активна во поддршка на општините.

ЗЕЛС ги обединува сите 84 општини во Република Македонија и Градот Скопје како нејзини членки. За реализација на целите, ЗЕЛС пронајде механизми за активно вклучување на сите

¹⁵ Заедница на единиците на локалната самоуправа на РМ, <http://www.zels.org.mk/>, (пристапено на 04.08.2011)

интелектуални и технички капацитети на општините формирајќи посебни комисии кои ги опфаќаат сите сфери на децентрализацијата.

За ефикасно функционирање, согласно со Статутот, ЗЕЛС ги има следните органи:

- ⇒ Генерално собрание, составено од сите 85 градоначалници;
- ⇒ Управен одбор, раководен од 19 членови;
- ⇒ Надзорен одбор, составен од пет членови, и
- ⇒ Комитет на советите, составен од 12 членови.¹⁶

Поддршка на работата на овие тела дава администрацијата на ЗЕЛС. Во текот на процесите на соработка, ЗЕЛС состави широка листа експерти од различни области кои по потреба би се ангажирале за давање свои експертски мислења. ЗЕЛС дејствува и на меѓународно ниво. Таа е членка на:

- ⇒ ЛРАЕ - Конгрес на локалните и регионалните власти на Советот на Европа;
- ⇒ ЦЕМР - Конгрес на европските општини и региони;
- ⇒ НАЛАС - Мрежата на националните асоцијации на локални власти од земјите во Југоисточна Европа;
- ⇒ АЛДА - Асоцијација на агенции за локална демократија и на Заедничкиот консултативен комитет меѓу Република Македонија и Комитетот на регионите на Европската Унија.

ЗЕЛС придонесува за развој на локалната демократија и за успешно спроведување на децентрализацијата на власта и дава активен придонес во напорите и во залагањата на нашата земја за влез во Европската Унија и во НАТО. Поткрепа на ова е фактот што во извештаите на Советот на Европа за напредокот на нашата земја, активностите на ЗЕЛС се претставени како исклучително важни за развојот на процесот на децентрализацијата во земјата. ЗЕЛС беше

¹⁶Статут на Заедницата на единиците на локалната самоуправа на РМ- април 2010, <http://www.zels.org.mk/Default.aspx?id=2e1533ef-58f5-4dbc-beac-1cf6bb1d8a2f>, (пристапено на 04.08.2011)

во фокусот на интересот и во периодот на градењето на регулативата за децентрализација на власта, но и сега во процесот на имплементирање на многуте надлежности на општините. ЗЕЛС придонесува за развојот на локалната демократија и успешното спроведување на децентрализацијата на власта и дава активен придонес во напорите и залагањата на нашата земја за влез во Европската Унија и во НАТО.

ЗЕЛС денес ги застапува интересите на единиците на локалната самоуправа пред централната власт. Претставници на ЗЕЛС остваруваат средби со Премиерот и со министрите од Владата, со Претседателот на Собранието на РМ, каде се изнесуваат ставовите на локалните власти за сите значајни прашања и предизвици, при што истовремено се нудат и конкретни иницијативи и решенија. ЗЕЛС успеа да отвори нова димензија во застапувањата на поволни законски решенија за општините, преку иницијативата за формирање парламентарна Комисија за локална самоуправа во Собранието на РМ.

Задржувајќи ја традицијата на работа врз принципите на деполитизираност, рамноправност на членките, лојалност, политичка независност, а работејќи професионално и по европски стандарди, придонесува во развојот на демократското општество со силна локална самоуправа во Република Македонија.

ЗЕЛС е единствен претставник на единиците на локалната самоуправа, посветен на градење силен систем по мерка на граѓаните, со членки кои се успешни, ефикасни, финансиски независни и со рамномерен степен на развој. Подеднакво ги застапува единиците на локалната самоуправа пред Владата на РМ, институциите на ЕУ и другите меѓународни тела и организации со изградени партнерски односи.

Како независна национална асоцијација на сите единици на локалната самоуправа, таа е посветена на нивниот рамномерен развој, спроведување на процесот на децентрализација преку дефинирање заеднички политики, утврдување приоритети, квалитетно извршување на надлежностите и еднакво јакнење на

капацитетите на единиците на локалната самоуправа. ЗЕЛС е проактивен застапник на интересите на локалните заедници пред домашната јавност, централната власт и меѓународните организации. ЗЕЛС има осум стратешки цели:

6.1. Лобирање и градење капацитети за лобирање

ЗЕЛС има воспоставен современ систем за лобирање врз основа на разни основи и нивоа за подобрување на состојбите во локалната самоуправа.

ЗЕЛС успешно ги застапува интересите на општините пред органите на централната власт, парламентот и други домашни и странски институции. Тој ги следи современите текови на развој на ЕЛС, информира и придонесува за зајакнување на положбата на единиците на локалната самоуправа во РМ и користи меѓународни искуства за лобирање. ЗЕЛС континуирано ги развива капацитетите на своите органи и тела за лобирање.

6.2. Тековно решавање проблеми

ЗЕЛС има изграден систем за брзо детектирање, таргетирање, разрешување и реагирање за тековно решавање на проблемите на ЕЛС. При разрешување на проблемите, општините се во постојана комуникација и координација со Стручната служба на ЗЕЛС, со комисиите на ЗЕЛС и со другите тела и органи на ЗЕЛС.

6.3. Финансиска стабилност на општините

ЗЕЛС ги утврдува и ги следи долгорочните политики за финансиска стабилност на општините. Постои и се следи Стратегија за рационализација на трошоци за давање јавни услуги. Подобрена е финансиската состојба на голем дел од општините како резултат на: зголемување на изворните приходи на општините, средства од трансферите од централниот буџет, ЈПП, донации, кредитирање и други финансиски извори. Голем дел од општините се оспособени за искористување на сопствените ресурси, финансиски се стабилни и со повисок степен на локален економски развој. Секоја општина

посветено работи на изнаоѓање нови извори на средства, што ќе обезбеди финансиска независност.

6.4. Воспоставување систем за обука за претставници на ЕЛС

Со помош на ЗЕЛС воспоставени се стандарди за следење на потребите, евалуација и сертификација на стручната подготвеност на државните службеници, градоначалниците, советниците и на другите функционери од ЕЛС. Постои транспарентност и информираност за можноста за обука на претставниците од сите членки на ЗЕЛС. Со помош на ЗЕЛС општинската администрацијата е оспособена да ги спроведува професионално надлежностите, да изработува проекти, успешно да се користи со ИКТ и со други современи методи на работа. ЗЕЛС редовно организира обуки и соработува со разни донатори кои го поддржуваат развојот на ЕЛС. Воспоставен е институционализиран, функционален и одржлив ЗЕЛС ТРЕНИНГ-ЦЕНТАР (ЗТЦ), кој нуди професионални обуки.

6.5. Поддршка за користење претпристапни ЕУ-фондови

Со помош на ЗЕЛС општинските администрации се обучени за изработка на апликации и проекти. Добро се информирани и навремено насочени кон актуелни програми, проекти и донатори. Добиваат потребна помош при изработка на проекти, особено наменети за искористување на ИПА-фондовите. Користејќи ја канцеларијата на ЗЕЛС во Брисел, се лобира за грантови за поддршка на општините. Изградени се добри односи со меѓународни и домашни финансиски организации. ЗЕЛС е учесник во телата кои ги утврдуваат критериумите за распределба на средствата од фондовите. Формиран е фонд за поддршка за развој на општините со средства од меѓународни институции и банки.

6.6. Ажурност на комисиите

Секоја од комисиите има план за работа. Обезбедена е синергија помеѓу спроведувањето на политиките на комисиите и професионалните мрежи на ЗЕЛС. Комисиите имаат практика на

редовно следење на новите закони и на другите подзаконски акти и документи и свикување состаноци секогаш кога за тоа има потреба. Комисиите се активни во изнаоѓање ефикасни решенија, кои се однесуваат на проблемите и на потребите на ЕЛС. Покрај редовните состаноци, комисиите ја користат и електронската комуникација како форма на градење политики и споделуваат полугодишни извештаи за нивното работење. ЗЕЛС обезбедува процеси на размена на позитивни искуства во регионот и пошироко за комисиите, што ќе помогне за унапредување на политиките и на состојбите во ЕЛС.

6.7. Обезбедување финансиска одржливост на ЗЕЛС

ЗЕЛС е финансиски самостојна организација, утврдена е политика за обезбедување целосна наплата на членарината, направена е категоризација на основни и на платени услуги.

6.8. Зајакнати капацитети на стручната служба на ЗЕЛС

Стручната служба на ЗЕЛС има професионален стручен кадар кој квалитетно и навреме ги извршува своите ингеренции, нуди квалитетни услуги, брзо и ефикасно остварување на задачите добиени од органите и од телата. Таа го гради капацитетот на носечкиот кадар преку воспоставен систем за професионален развој, постојани обуки и евалуација на сите вработени и на извршниот директор. Ги следи тековните проблеми на сите општини подеднакво учествувајќи во изнаоѓањето начини за нивно решавање. Стручната служба поседува развиени капацитети за испорачување основни и платени услуги. Стручната служба на ЗЕЛС соработува со домашните и со меѓународните невладини организации и асоцијации и применува позитивни практики и примери за сопствено организирање.¹⁷

Врз основа на Статутот на ЗЕЛС се формирани повеќе комисии во кои членови се градоначалниците на општините во РМ,

¹⁷Заедница на единиците на локална самоуправа на РМ,
<http://www.zels.org.mk/>

како: комисија за финансирање, за општинска администрација, за култура, за комунални дејности, за рурален развој, е-општини, за локален економски развој, за образование и спорт, за урбанизам и просторно планирање, за заштита на животната средина, за здравство и социјална заштита, за рамномерен регионален развој и комисија за енергетика.

Кога станува збор за заштитата и спасувањето, ЗЕЛС работи во согласност и со Законот за заштита и спасување на Република Македонија. Во самиот Закон за заштита и спасување се предвидува дека заштитата и спасувањето во Републиката се засновува на основни начела помеѓу кои се начелото дека Републиката, општините и Градот Скопје, јавните претпријатија, установи и служби и трговските друштва се должни навремено да ги организираат и преземаат превентивните и оперативните мерки за заштита и спасување од природни непогоди и други несреќи, како и дека при ангажирање на силите за заштита и спасување се употребува моделот на постапност, при што најпрвин реагираат силите на сопственикот, потоа општините и Градот Скопје, Републиката и меѓународната заедница. Ова се, всушност, и основните надлежности на единиците на локалната самоуправа.

7. Надлежности на единиците на локалната самоуправа

Дел од надлежностите на единиците се делегирани и во Националната стратегија за заштита и спасување која Собранието на Република Македонија на предлог на Владата на Република Македонија ја донесе за временски период од пет години. Во оваа Национална стратегија за заштита и спасување, главни елементи се:

- ⇒ планирање и подготвување активности за спроведување мерки за заштита и спасување;
- ⇒ утврдување стратешки среднорочни цели за заштита и спасување;
- ⇒ истражувачко-нормативни и развојни проекти, и
- ⇒ организирање дејства, активности и постапки од превентивен и оперативен карактер кои ги спроведуваат

органиците на Републиката, единиците на локалната самоуправа, трговските друштва, јавните претпријатија, установи и служби и здруженија на граѓани.

Согласно со член 9 од Законот за заштита и спасување, Владата на Република Македонија, советот на општината и Советот на Градот Скопје донесуваат годишна програма за заштита и спасување, која содржи општи нормативни претпоставки за реализирање на Националната стратегија за заштита и спасување.¹⁸

Заради организирано спроведување на заштитата и спасувањето, учесниците во системот за заштита и спасување, донесуваат План за заштита и спасување од природни непогоди и други несреќи.

Планот за заштита и спасување од член 10 на овој закон се изработува врз основа на Процена на загрозеност од природни непогоди и други несреќи.

Процената на загрозеност од природни непогоди и други несреќи на територијата на Републиката ја донесува Владата на Република Македонија.

Процената на загрозеност од природни непогоди и други несреќи за подрачјето на општината ја донесува советот на општината, односно Советот на Градот Скопје.

Процената на загрозеност од природни непогоди и други несреќи, за потребите на трговските друштва, јавни претпријатија, установи и служби ја донесува органот на управување во истите.

Планот за заштита и спасување од природни непогоди и други несреќи на Републиката го донесува Владата на Република Македонија.

Планот за заштита и спасување од став 1 на овој член ги содржи превентивните и оперативните мерки, активности и постапки за заштита и спасување.

¹⁸ Закон за заштита и спасување на Република Македонија, Службен весник на РМ, број 86/08 од 14.07.2008 година

Планот за заштита и спасување од природни непогоди и други несреќи за подрачјето на општината го донесува советот на општината, односно Советот на Градот Скопје.

Планот за заштита и спасување од природни непогоди и други несреќи на трговските друштва, јавните претпријатија, установи и служби го донесува органот на управување во истите.

Како основни надлежности на единиците на локалната самоуправа на РМ се:

7.1. Надлежности на Советот на единицата на локалната самоуправа

Надлежностите на Советот на единицата на локалната самоуправа се:

- ⇒ Одлучува за воспоставување на потребната организација за заштита и спасување и за спроведување на мерките за заштита и спасување;
- ⇒ Донесува одлука за формирање просторни сили за заштита и спасување;
- ⇒ Заради отстранување на последиците од настанатите природни непогоди и други несреќи, ги утврдува обврските на јавните претпријатија, установи и служби од локален карактер кои тие ги основале во:
- ⇒ гаснење пожари и спасување луѓе и имот при сообраќајни, техничко-технолошки и други несреќи;
- ⇒ расчистување на локални патишта, улиците и другите инфраструктурни објекти во случај на непроодност поради врнежи од снег, наноси од снег, голомразица, наноси од земја предизвикани од силни врнежи, одрони, лизгање на земјиштето и друго;
- ⇒ укажување прва медицинска помош во случај на појава на зголемен број заболени и повредени и спречување на ширењето заразни болести;
- ⇒ заштита на животните и растенијата во случај на појава на болести, штетници и други природни непогоди;

-
- ⇒ Ја следи подготвеноста на единицата на локалната самоуправа за заштита и спасување;
 - ⇒ Одлучува за висината на средствата потребни за заштита и спасување од буџетот на единицата на локалната самоуправа;
 - ⇒ Одлучува за висината на средствата од буџетот на единицата на локалната самоуправа за надомест на штета од природни непогоди и други несреќи, и
 - ⇒ Одлучува за распределба на хуманитарна помош наменета за настраданото население во единиците на локалната самоуправа.¹⁹

7.2. Надлежности на градоначалникот на единицата на локалната самоуправа

Надлежностите на градоначалникот на единицата на локалната самоуправа се:

- ⇒ Го предлага планот за заштита и спасување;
- ⇒ Ја следи состојбата во врска со реализацијата на донесените одлуки од Советот на единицата на локалната самоуправа за спречување на настанувањето и за отстранувањето на последиците од природните непогоди и други несреќи;
- ⇒ Одговорен е за подготвеноста на силите за заштита и спасување кои единицата на локалната самоуправа ги формирала;
- ⇒ Одлучува за ангажирање на силите за заштита и спасување кои единицата на локалната самоуправа ги формирала;
- ⇒ Раководи и ги координира активностите за заштита и спасување што ги спроведува единицата на локалната самоуправа до активирање на подрачните штабови;

¹⁹Закон за заштита и спасување на Република Македонија, Службен весник на РМ, број 86/08 од 14.07.2008 година

-
- ⇒ Го следи остварувањето на акциите за расчистување на локални патишта, улиците и другите инфраструктурни објекти во случај на настанување природни непогоди или/и други несреќи на подрачјето на единицата на локалната самоуправа;
 - ⇒ Бара помош во ангажирање на просторните сили за заштита и спасување, формирани кај правните лица од подрачјето на единицата на локалната самоуправа, и
 - ⇒ Во услови кога со силите за заштита и спасување од точка 4 на овој член не можат да се отстранат последиците од природните непогоди и други несреќи, бара ангажирање на републичките сили за заштита и спасување.²⁰

За извршување стручни работи во врска со надлежностите на единицата на локалната самоуправа во областа на заштитата и спасувањето, градоначалникот назначува одговорно лице за заштита и спасување или формира одделение.

Сите овие нивни обврски произлегуваат од самиот закон. Што се однесува на Градот Скопје како посебна единица на локалната самоуправа, тој ги координира активностите во областа на заштитата и спасувањето на своето подрачје и во заштитата и спасувањето на општините од Градот Скопје кои се должни да соработуваат и постапуваат по насоките од Градот Скопје.

Исто така обврска на единиците на локална самоуправа е формирањето на просторните сили за заштита и спасување кои се формираат за дејствување на подрачјето на општината. Овие просторни сили за заштита и спасување во услови на природни непогоди и други несреќи се употребуваат од страна на општината во која се настанати природните непогоди и другите несреќи. Доколку самите не можат да ги отстранат последиците од природните непогоди и другите несреќи, по барање од градоначалникот на општината во која тие се настанати, со одлука

²⁰ Заедница на единиците на локалната самоуправа на РМ, <http://www.zels.org.mk/>, (пристапено на 04.08.2011)

на директорот на Дирекцијата се употребуваат републичките сили за заштита и спасување.

Посебна обврска на органите на единиците на локалната самоуправа е да ја предвидат и планираат организацијата на спроведувањето на мерките за заштита и спасување и да спроведат мерки кои се во функција на превенцијата како што се:

- ⇒ изработка на Процена на загрозеност од природни непогоди и други несреќи и План за заштита и спасување од природни непогоди и други несреќи;
- ⇒ вградување на предвидените и планираните мерки за заштита и спасување во редовното планирање и работа;
- ⇒ уредување на просторот и изградба на објекти, во функција на заштита и спасување;
- ⇒ воспоставување организација и систем потребни за заштита и спасување, и
- ⇒ обезбедување материјална база, персонал и други ресурси потребни за извршување на планираната организација.

Воедно, тие имаат обврска за преземање активности и мерки за заштита и спасување кои задолжително се преземаат во случај на непосредна опасност, како што се:

- ⇒ прибирање податоци за можната опасност;
- ⇒ ставање во функција на системот за врски и известување на учесниците во заштитата и спасувањето;
- ⇒ известување на граѓаните и на надлежните и одговорните лица задолжени за заштита и спасување;
- ⇒ зголемена готовност и активирање на надлежните органи на државната управа, надлежните институции и силите за заштита и спасување;
- ⇒ обезбедување на јавниот ред и мир во загрозеното подрачје, и
- ⇒ преземање други мерки поврзани со заштитата и спасувањето.

И секако, имаат обврска за преземање активности и мерки кои задолжително се спроведуваат за отстранување на последиците како што се:

- ⇒ проценка на штетите и последиците;
- ⇒ санација на подрачјето зафатено со несреќата;
- ⇒ обезбедување и давање неопходна помош на загрозеното и настраданото население;
- ⇒ спроведување здравствени и хигиенско-епидемиолошки мерки;
- ⇒ спроведување мерки за заштита на животните и растенијата и производите од нив, и
- ⇒ организирање на снабдувањето и на комуналните услуги заради брзо нормализирање на животот.

По отстранувањето на природната непогода или несреќа, локалната самоуправа формира комисии за проценка и утврдување на висината на штетата која настанала од природни непогоди или несреќи. Советите на единиците на локалната самоуправа ги формираат овие комисии за проценка на штета.

Единиците на локалната самоуправа имаат обврска да градат јавни засолништа со кои ќе ги задоволат потребните капацитети за засолнување на луѓето, материјалните добра и културното наследство на своето подрачје.

Дирекцијата за заштита и спаување континуирано остварува средби со единиците на локалната самоуправа сè со цел почитување на одредбите на Законот за заштита и спасување, донесување на планските документи околу формирање на тимовите за брз одговор. Од посебна важност е меѓусебната соработка пред и за време на сезоната на пожари. Затоа секоја годнина се одржуваат редовни состаноци со претставниците на локалната самоуправа со цел подобра подготвеност и заемно дејствување за време на природни непогоди и други несреќи.

Подрачните одделенија на Дирекцијата за заштита и спасување се токму оние кои ја имаат непосредната соработка со органите на единиците на локалната самоуправа на подрачјето каде

што се наоѓаат. Тие тековно и континуирано ги остваруваат контактите со нив преку заеднички средби или посебни укажувања, сè со цел и во насока на зајакнување на севкупниот систем на цивилна заштита во Република Македонија и поблиска меѓусебна соработка и дејствување во иднина.²¹

7.3. Надлежности и обврски на локалната самоуправа

Надлежностите и обврските кои произлегуваат од Законот за заштита и спасување, во однос на ангажирањето на сите персонални и материјално-технички ресурси при спроведување на акциите за заштита и спасување при појава на природни непогоди и други несреќи.

При спроведување на операциите за отстранување на опасностите од природни непогоди и други несреќи, Дирекцијата за заштита и спасување има констатирано дека ангажирањето на единиците на локална самоуправа и другите чинители во системот на заштита и спасување не е на потребното ниво, што придонесува за повеќекратно зголемување на последиците предизвикани од истите.

Согласно со одредбите на член 34 од Законот за заштита и спасување („Сл. весник на РМ“ бр. 36/04, 49/04, 86/08, 124/10 и 18/11), Советот на единицата на локална самоуправа донесува одлука за формирање просторни сили, ги утврдува обврските на јавните претпријатија, установи и служби од локален карактер, особено во однос на:

- ⇒ гаснење пожари и спасување луѓе и имот при појава на природни непогоди и други несреќи;
- ⇒ расчистување на локалните патишта, улиците и други инфраструктурни објекти во случај на непроодност поради врнежи од снег, наноси од снег, голомразица, наноси од земја предизвикани од силни врнежи, одрони, лизгање на земјиштето и друго;

²¹ Заедница на единиците на локалната самоуправа на РМ, <http://www.zels.org.mk/>, (пристапено на 04.08.2011)

-
- ⇒ укажување прва медицинска помош во случај на појава на зголемен број заболени и повредени и спречување на ширењето на заразни болести;
 - ⇒ заштита на животните и растенијата во случај на појава на болести, штетници и други природни непогоди.

Согласно со член 35 од истиот Закон, градоначалникот, покрај другото, е одговорен за подготвеноста на силите за заштита и спасување кои ги формирала единицата на локалната самоуправа и одлучува за нивно ангажирање.

При појава на природни непогоди и други несреќи, за отстранување на опасностите и справување со последиците предизвикани од истите, градоначалникот бара помош во ангажирање на просторните сили за заштита и спасување формирани кај правните лица од подрачјето на единицата на локална самоуправа.

Во услови кога со ангажирање на локалните сили за заштита и спасување не може да се отстранат последиците предизвикани од природните непогоди и други несреќи, градоначалникот бара ангажирање на републичките сили за заштита и спасување и за таа цел доставува барање до Дирекцијата за заштита и спасување (член 35 од Законот за заштита и спасување).

Директорот на Дирекцијата за заштита и спасување донесува одлука за употреба на републичките сили кои се ангажираат за справување со опасностите и последиците предизвикани од природните непогоди и други несреќи.

При ангажирање на републичките сили за заштита и спасување, Главниот штаб за заштита и спасување на Дирекцијата за заштита и спасување, како единствено командно-оперативно тело на Владата на Република Македонија, раководи со истите и ги координира активностите на останатите учесници во спроведување на акциите за заштита и спасување, согласно со член 3 од Уредбата за начинот на раководење и командување со силите за заштита и спасување и командите („Сл. весник на РМ“ бр. 18/06).

8. Улогата на невладиниот сектор во превенцијата и справувањето со катастрофи

Денес, доминантно гледиште е дека, кога станува збор за ефективностa на стратегиите за намалување ризици во заштитата на човековите животи, таа треба да биде централно позиционирана и препуштена во рацете на луѓето. Стратегиите треба да се градат врз основа на локалното знаење и културните практики, а во стратегиите треба да се аплицираат алатки и пристапи кои луѓето можат лесно да ги разберат и интегрираат во своите животи.

Намалувањето на ризиците на катастрофите преку централизираните владини политики и институционални интервенции, во последно време се сметаат за неефективни и се креира јавно мислење дека тие имаат за цел да го намалат разбирањето на динамиката на заедницата, нејзините перцепции и потреби. Спротивно на спроведувањето вакви застарени политики, во практика се покажало дека луѓето и организациите се главните актери во справувањето и превенцијата со катастрофите.

Кога природната непогода ќе се случи, итниот одговор (потрагата, спасувањето и негата на повредените, трауматизираниите и бездомниците) најчесто се пружа од членовите на семејството, пријателите и соседите и локалните организации. Во случај на катастрофи со мал интензитет, постојат случаи кога без надворешна помош (или со минимална надворешна помош) состојбата се нормализира.

Голем дел од локалната заедница го претставуваат најголемиот потенцијален извор на локално знаење на условите за катастрофи и се прераскажувачи на претходните традиционални практики со кои се штитела локалната животна средина и човековиот опстанок.

Свесноста на локалното население за сите историски сценарија за ризик од катастрофата и после неа, најчесто доаѓа токму од локалното население, а не од сите меѓународни аналитичари и експерти кои ќе пристигнат од странство и на кои им е потребен период за адаптација.

Поради тоа, инволвираноста на невладиниот сектор во превенцијата и справувањето со катастрофи е пожелна и позитивна практика од неколку причини:

- ⇒ Невладините организации (НВО) може да работат на локално ниво заедно со заедниците кои живеат на одредена територија (во одредена општина) и локалните организации како партнери и со тоа да заземат партиципативен пристап кон развој на планот за превенција и справување од катастрофите во одредена држава;
- ⇒ НВО уживаат поголема оперативна флексибилност поради тоа што се ослободени од целиот бирократски систем, а со тоа подобро и побрзо може да дадат одговор на проблемот, а воедно и за многу пократко време може да се адаптираат на локалниот дух на населението;
- ⇒ НВО најчесто работат со и за најранливите категории луѓе: сиромашните и ранливите, со што многу полесно можат да ги разберат потребите и барањата на локалното население во случај на изготвување план за превенција на катастрофите, или, пак, во случај на справување со последиците од настанатата катастрофа.

Согласно со трендот кој се развива во последната декада, треба да биде нотирано дека НВО понекогаш се соочуваат со тешкотии да бидат прифатени, како на локално така и на меѓународно ниво, па поради тоа, можеби организација која прв пат се појавува на терен во одредена држава, може да се соочи со вакви бариери, кои со текот на времето ќе бидат надминати.

Постојат случаи кога државите ги сметаат невладините организации за помали актери во креирањето политики за превенција и справување со катастрофите, а тоа особено се случува во државите со конзервативна и централно оперативна власт. Но, и покрај тоа невладините организации вложуваат огромни напори да ги надминат сите бариери, сè со цел да се избораат за доброто на

лугето и поголемо уживање на нивните основни човекови слободи и права.

Во текот на минатите години некои невладини организации се посветија на создавање политики на промени. Многу од нив се посветија на водење на политиките за превенција и справување со катастрофите и намалувањето на ризикот од катастрофи преку програми на рехабилитација и закрепнување.

Други, пак, активно се вклучени во градењето капацитети, трансфер на знаења и зголемување на свеста на светската популација на локално ниво за политиките за превенција и справување со катастрофите.

Сите овие напори придонесоа за намалување на ранливоста на населението кое живее во региони поподложни на катастрофи и зголемување на нивната моќ за справување со катастрофите преку образовни програми и кампањи за зголемување на свеста. Учеството на невладините организации во превенцијата и справувањето со катастрофите има четири основни елементи преку кои се спроведува:

- ⇒ креирање политики и промоција на истите;
- ⇒ едукација и споделување искуства;
- ⇒ процена на ризикот и ранливоста на локално ниво, и
- ⇒ подобрување на подготвеноста и намалување на ранливоста од катастрофи на локалното население.²²

9. Учество на приватниот сектор во превенцијата и справувањето со катастрофи

Поранешниот претседател на Јужна Африка, Нелсон Мендела, еднаш рекол: „Без прашање, бизнисот мора да понуди одговор за негово добро, а тоа што е добро за бизнисот е добро и за целата заедница“. Оттука, менаџирањето на политиките за намалување на ризикот од катастрофи може да се каже дека е „core“ бизнис на целиот корпоративен свет. Со текот на годините,

²²NGO & Disaster Risk Reduction- A Preliminary Review of initiative and progress made,Обединети нации, Женева, 2006

реализирано е дека приватниот, односно корпоративниот сектор не може да остане изолиран од ефектите на зголемениот број природни катастрофи, ниту од одговорностите за намалување на ризикот од катастрофи. Како пример за ова може да го споменеме мартовскиот земјотрес во Јапонија кој ги затвори фабриките на неколку дена, а од непогодата, најголеми штети претрпеа производителите на автомобили ширум светот, токму поради користењето на автомобилски делови произведени во фабриките на компаниите во Јапонија.

Корпоративниот сектор е зависен од локалната заедницата не само поради користењето на работната сила, капиталот и материјалните придобивки, туку и поради тоа што тие се пазарот за нивните производи и услуги. Доколку животот на луѓето од локалната заедница се загрози, тогаш де факто е загрозен и корпоративниот таргет - пазарот. Рамката за акција Хјого (2005-2015) повикува на неопходност за соработка на корпоративниот свет со локалните заедници.

Постојат три начини како корпоративниот сектор придонесува во процесот на намалување на ризикот од катастрофи, и тоа преку:

- ⇒ корпоративна социјална одговорност во поддршката на активностите за справувањето, рехабилитацијата и намалувањето на ризикот од катастрофите;
- ⇒ редефинирање на бизнис-планот согласно со влијанието од негодите, ризикот и ранливоста на локалната заедница, и
- ⇒ нови бизнис можности создадени преку политиката на намалување на ризикот од катастрофи.

Низ историјата, корпоративниот сектор одвојува финансиски средства за справувањето со последиците од катастрофите со тоа што:

- ⇒ ја помага заедницата во справувањето со сиромаштијата настаната по катастрофата;

-
- ⇒ ја помага заедницата да се стабилизира по настанатата катастрофа, бидејќи тоа за компаниите значи враќање на потрошувачите на пазарите, а тоа, пак, индиректно значи и придобивка за компаниите;
 - ⇒ ја подобрува сликата и јавните односи на компанијата, и
 - ⇒ привлекува даночни обврзници.

Во развиените држави, големите компании имаат свои непрофитни организации кои спроведуваат широк спектар социјални проекти за образование, здравство, општествен развој и претприемништво, што може да значи намалување на ранливоста на локалното население од катастрофи на долг рок. Помалите бизнис-куќи придонесуваат во намалувањето на ранливоста на населението, главно преку донирање во невладини организации кои спроведуваат проекти за превенција и справување со катастрофи.²³

²³ *Corporate Sector in Disaster Management*, Тематска сесија, Индија, 2009

ПЕТТИ ДЕЛ

СТАНДАРДНИ ОПЕРАТИВНИ ПРОЦЕДУРИ

V. СТАНДАРДНИ ОПЕРАТИВНИ ПРОЦЕДУРИ (СОП)

1. Стандардни оперативни процедури за радиолошки, хемиски и биолошки несреќи

(приказ по кој се обработени и останатите соп за другите природни непогоди и други несреќи)

1.1. Модел на постапност

1. Со оваа стандардна оперативна процедура целта е да се утврди постапката на дејствување и да се дефинираат чекорите во справувањето со овие несреќи.
2. Оваа процедура се однесува на сите субјекти кои може да бидат инволвирани во случај на овие несреќи.
3. Субјектите инволвирани во случај на овие несреќи се ангажираат по **моделот на постапност** при што прво реагира загрозењот субјект, потоа општините и Градот Скопје (ЕЛС), Републиката (органи на државната управа со нивните организациски единици) и на крај помош од меѓународната заедница.

1.2. Учесници во спроведување на стандардната оперативна процедура

Учесници во спроведување на стандардната оперативна процедура се:

- ⇒ Дирекција за заштита и спасување;
- ⇒ Министерство за внатрешни работи;
- ⇒ Министерство за здравство;
- ⇒ Министерство за одбрана;
- ⇒ Министерство за животна средина и просторно планирање;
- ⇒ Министерство за транспорт и врски;
- ⇒ Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство;
- ⇒ Министерство за надворешни работи;
- ⇒ Министерство за локална самоуправа;
- ⇒ Министерство за финансии - Царинска управа;
- ⇒ Министерство за образование и наука;
- ⇒ Академски институции, универзитети и истражувачки центри;
- ⇒ Центар за управување со кризи;
- ⇒ Дирекција за радијациона сигурност;
- ⇒ Институт за јавно здравство (РЗЗЗ);

-
- ⇒ Управа за хидрометеоролошки работи;
 - ⇒ Единиците на локалната самоуправа;
 - ⇒ Јавните претпријатија, установи и служби;
 - ⇒ Трговските друштва, и
 - ⇒ Здруженија на граѓани.

1.3. Радиолошки несреќи

Изложеност на радијациско (јонизирачко - α -честици β -честици, γ -зраци и неутрони) зрачење од извори во индустријата, медицината и истражувањето, или со непознато потекло (во воздух, храна, вода) и пошироко, како и најтежок облик на инцидент во нуклеарен реактор кој го поседува соседна или друга држава во регионот врз луѓето, животните и растенијата, животната средина, како и загрозување на материјалните добра и културното наследство во услови кога опасноста ги надминува расположливите ресурси на надлежните установи и служби.

Коментар: Користени дефиниции од IAEA (International Atomic Energy Agency)

1.3.1 Редослед на ангажирање на учесниците при справување со овие несреќи:

Редослед на ангажирање на учесниците при справување со овие несреќи прикажан на следната слика:

⇒ Единица на локална самоуправа
⇒ Дирекција за радијациона сигурност
↓
⇒ Министерство за внатрешни работи
⇒ Управа за хидрометеоролошки работи
⇒ Министерство за здравство
⇒ Институт за јавно здравје (РЗЗЗ)
↓
⇒ Академски институции, универзитети и истражувачки центри
⇒ Министерство за финансии - Царинска управа
⇒ Министерство за транспорт и врски
↓
⇒ Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство
⇒ Управа за ветеринарство
⇒ Управа за семе и семенски материјал
⇒ Управа за заштита на растенија
⇒ Управа за водостопанство
⇒ Државен инспекторат за шумарство и ловство
⇒ Државен инспекторат за земјоделство
↓
⇒ Министерство за одбрана
⇒ Министерство за животна средина и просторно планирање
⇒ Министерство за локална самоуправа
↓
⇒ Центар за управување со кризи
⇒ Медиуми
⇒ Министерство за надворешни работи
↓
⇒ Дирекција за заштита и спасување

1.3.2. Обврски и активности на учесниците

1.3.2.1. Единица на локална самоуправа:

Единиците на локалната самоуправа ги преземаат следните активности и мерки за заштита и спасување.

- ⇒ Презема активности и мерки за заштита и спасување и известува до Подрачното одделение за заштита и спасување, Дирекцијата за заштита и спасување преку единствен број за таа намена.
- ⇒ Презема активности и мерки за заштита и спасување на населението и материјалните добра со ангажирање на просторните сили за заштита и спасување (општинскиот штаб и универзалната единица за заштита и спасување). По потреба, градоначалникот ги ангажира локалните јавни претпријатија со соодветни материјално-технички средства и опрема за справување со настанатата радиолошка несреќа. Доколку ангажираните сили и средства не се доволни за справување со истата, градоначалникот доставува известување до Подрачното одделение за заштита и спасување и барање за ангажирање на републичките сили за заштита и спасување од страна на Дирекцијата за заштита и спасување. Со барањето треба да се достават податоци за:
 - ⇒ - локацијата на радиолошката несреќа;
 - ⇒ - вид на несреќата;
 - ⇒ - број на повредени и загинати лица;
 - ⇒ - број на загрозени и настрадани лица за кои е потребно згрижување;
 - ⇒ - преземени мерки и активности за заштита и спасување;
 - ⇒ - вид и јачина на републичките сили кои треба да бидат ангажирани.

1.3.2.2. Дирекција за радијациона сигурност:

- ⇒ Ја следи и утврдува состојбата во случај на радиолошки инцидент/ вонреден настан;
- ⇒ Ја потврдува информацијата, т.е. контаминацијата;
- ⇒ Ги информира останатите субјекти, и
- ⇒ Учествува во стручна поддршка на Дирекцијата за заштита и спасување во справување со настанот.

1.3.2.3. Министерство за внатрешни работи:

- ⇒ Го обезбедува контаминираниот реон/регион;
- ⇒ Откривање на причината за настаната контаминација;
- ⇒ Известување на надлежните субјекти;
- ⇒ Обезбедување непречен пристап до настанот, и
- ⇒ Ги известува загрозените граѓани кои се нашле на контаминиран терен за потребата од евакуација.

1.3.2.4. Управа за хидрометеоролошки работи:

- ⇒ Ги следи хидро, метеоролошките и еколошките услови, т.е. брзина на ветер, температура, следење на квалитативните карактеристики на површинските води, подземните води, езерата, акумулациите, водите кои се користат во системите за наводнување; квалитативните карактеристики на амбиенталниот воздух, врнежите и почвата; следење на трансграничниот пренос на загадувачки материи низ атмосферата; прогноза на тенденциите на загадувачките материи во водите, воздухот и почвата; ажурирање на база и банка на податоци и устројување и водење катастар на загадувачите на водите и воздухот) и го известува Подрачното одделение за заштита и спасување, Дирекција за заштита и спасување.

1.3.2.5. Министерство за здравство - Институт за јавно здравје (РЗЗ):

-
- ⇒ Учествува со свој обучен персонал во давање стручна помош;
 - ⇒ Прва медицинска помош, тријажа и транспорт;
 - ⇒ Лекување, и
 - ⇒ Експертски и стручни препораки и лабораториски анализи и испитувања во Институтот за јавно здравје (РЗЗЗ).

1.3.2.6. Академски институции, универзитети и истражувачки центри:

- ⇒ Учествуваат со свои експертски, стручни и научни насоки и препораки и вршат потребни анализи и испитувања.

1.3.2.7. Министерство за финансии – царинска управа:

- ⇒ Ја контролира состојбата на меѓуграничните премини, и
- ⇒ Учествува во детекција, дозиметриска контрола и деконтаминација со свој обучен персонал и опрема.

1.3.2.8. Министерство за транспорт и врски:

- ⇒ Обезбедува потребна инфраструктура (патен, железнички, воздушен и воден сообраќај и телекомуникациска и радиодифузна инфраструктура) за непречено спроведување на активностите за заштита и спасување, и
- ⇒ Го уредува просторот за сместување на евакуираното население.

1.3.2.9. Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство:

- ⇒ Учествува во насоки и препораки во случај на контаминација, уништување на контаминирани растенија и животни и можност за безбедна деконтаминација;
- ⇒ Управа за ветерина како инволвиран субјект во Царинската управа се грижи за влез и излез на

контаминирана стока и производи од животинско потекло;

- ⇒ Управа за водостопанство – обезбедување чиста вода за пиење, редовна контрола на водите и информирање на јавноста и надлежните субјекти за преземање соодветни мерки и активности, и
- ⇒ Фитосанитарни активности.

1.3.2.10. Министерство за одбрана:

- ⇒ Учествува со свој обучен персонал и опрема како поддршка на Дирекцијата за заштита и спасување, доколку истата не може да се справи со настанот, во детекција, дозиметриска контрола и деконтаминација.

1.3.2.11. Министерство за животна средина и просторно планирање:

- ⇒ Учествува во планирање и уредување на просторот на реони потребни за собирање и депонирање на контаминиран материјал;
- ⇒ Дава препораки и насоки при загадување на животната средина, аеро загадување, контаминација на почвата и водите во фазите на реставрација и третман на цврстиот отпад;
- ⇒ Го планира и уредува просторот за сместување на евакуираното население.

1.3.2.12. Министерство за локална самоуправа:

- ⇒ Ги координира активностите во општините (ЕЛС).

1.3.2.13. ЦУК (Центар за управување со кризи):

- ⇒ Ги информира надлежните субјекти за природни непогоди и други несреќи;
- ⇒ Ја информира јавноста за природни непогоди и други несреќи;
- ⇒ Континуирано ја следи состојбата;

-
- ⇒ Врши размена на податоци и информации;
 - ⇒ Дава предлози за управување во кризна состојба, кога Владата на Република Македонија ќе прогласи криза која трае максимум 30 дена од денот на прогласувањето.

1.3.2.14. Министерство за надворешни работи:

- ⇒ Ги регулира активностите околу информирање на странските државјани, и
- ⇒ Учествува во обезбедување меѓународна помош во опрема, стручни тимови и хуманитарна помош.

1.3.2.15. Медиуми:

- ⇒ Постојано информирање на јавноста со проверени и веродостојни податоци.

1.4. Хемиски несреќи

Ослободување на опасни супстанции кои предизвикуваат пожари, експлозии, и излевање или ослободување на токсични супстанции кои можат да предизвикаат болести, повреди, онеспособување или смрт на луѓето, животните и растенијата, животната средина, како и загрозувања на материјалните добра и културното наследство во услови кога опасноста ги надминува расположливите ресурси на надлежните установи и служби.

Коментар: Користени дефиниции од: NCEC (National Chemical Emergency Centre), U.S. EPA,
Chemical Emergency preparedness and Prevention Office, U.S. Chemical Safety
Hazard Investigation Board

1.4.1. Редослед на ангажирање на учесниците при справување со овие несреќи:

⇒ Единица на локална самоуправа ⇒ Министерство за здравство <ul style="list-style-type: none"> ⇒ Институт за јавно здравје (РЗЗЗ) ⇒ Биро за лекови
↓
⇒ Министерство за внатрешни работи
⇒ Академски институции, универзитети и истражувачки центри
⇒ Управа за хидрометеоролошки работи
↓
⇒ Министерство за финансии - Царинска управа
⇒ Министерство за транспорт и врски
⇒ Министерство за животна средина и просторно планирање
↓
⇒ Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство <ul style="list-style-type: none"> ⇒ Управа за ветеринарство ⇒ Управа за семе и семенски материјал ⇒ Управа за заштита на растенија ⇒ Управа за водостопанство ⇒ Државен инспекторат за шумарство и ловство ⇒ Државен инспекторат за земјоделство
↓
⇒ Министерство за одбрана
⇒ Министерство за локална самоуправа
↓
⇒ Центар за управување со кризи
⇒ Медиуми
⇒ Министерство за надворешни работи
↓
⇒ Дирекција за заштита и спасување

1.4.2. Обврски и активности на учесниците

1.4.2.1. Единица на локална самоуправа:

- ⇒ Презема активности и мерки за заштита и спасување и известува до Подрачното одделение за заштита и спасување, Дирекцијата за заштита и спасување преку единствен број за таа намена;
- ⇒ Презема активности и мерки за заштита и спасување на населението и материјалните добра со ангажирање на просторните сили за заштита и спасување (општинскиот штаб и универзалната единица за заштита и спасување). По потреба, градоначалникот ги ангажира локалните јавни претпријатија со соодветни материјално-технички средства и опрема за справување со настанатата хемиска несреќа. Доколку ангажираните сили и средства не се доволни за справување со истата, градоначалникот доставува известување до Подрачното одделение за заштита и спасување и барање за ангажирање на републичките сили за заштита и спасување од страна на Дирекцијата за заштита и спасување. Со барањето треба да се достават податоци за:
 - ⇒ - локацијата на хемиската несреќа;
 - ⇒ - вид на несреќата;
 - ⇒ - број на повредени и загинати лица;
 - ⇒ - број на загрозени и настрадани лица за кои е потребно згрижување;
 - ⇒ - преземени мерки и активности за заштита и спасување;
 - ⇒ - вид и јачина на републичките сили кои треба да бидат ангажирани.

1.4.2.2. Министерство за здравство, институт за јавно здравје (P333) и биро за лекови:

-
- ⇒ Учествува со свој обучен персонал во утврдување и следење на состојбата преку Бирото за лекови и Државниот санитарен инспекторат;
 - ⇒ Прва медицинска помош, тријажа и транспорт;
 - ⇒ Лекување, и
 - ⇒ Експертски и стручни препораки и лабораториски анализи во Институтот за јавно здравје (РЗЗЗ).

1.4.2.3. Министерство за внатрешни работи:

- ⇒ Го обезбедува контаминираниот реон/регион;
- ⇒ Откривање на причината за настаната контаминација;
- ⇒ Известување на надлежни субјекти;
- ⇒ Обезбедување непречен пристап до настанот, и
- ⇒ Ги известува загрозените граѓани кои се нашле на контаминиран терен за потребата од евакуација.

1.4.2.4. Управа за хидрометеоролошки работи:

- ⇒ Ги следи хидро, метеоролошките и еколошките услови, т.е. брзина на ветер, температура, следење на квалитативните карактеристики на површинските води, подземните води, езерата, акумулациите, водите кои се користат во системите за наводнување; квалитативните карактеристики на амбиенталниот воздух, врнежите и почвата; следење на трансграничниот пренос на загадувачки материи низ атмосферата; прогноза на тенденциите на загадувачките материи во водите, воздухот и почвата; ажурирање на база и банка на податоци и устројување и водење катастар на загадувачите на водите и воздухот, и го известува Подрачното одделение за заштита и спасување, Дирекција за заштита и спасување.

1.4.2.5. Академски институции, универзитети и истражувачки центри:

-
- ⇒ Учествуваат со свои експертски, стручни и научни насоки и препораки и вршат потребни анализи и испитувања.

1.4.2.6. Министерство за финансии – царинска управа:

- ⇒ Ја контролира состојбата на меѓуграничните премини, и
- ⇒ Учествува во детекција и деконтаминација со свој обучен персонал и опрема.

1.4.2.7. Министерство за животна средина и просторно планирање:

- ⇒ Учествува со препораки и насоки при загадување на животната средина и контаминација на воздухот, почвата и водите со излевање на опасни материи во сите агрегатни состојби и во фазите на реставрација и третман на цврст отпад;
- ⇒ Лабораториски анализи;
- ⇒ Го планира и уредува просторот за сместување на евакуираното население;
- ⇒ Учествува во планирање и уредување на реони потребни за собирање, депонирање и уништување на контаминиран материјал.

1.4.2.8. Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство:

- ⇒ Учествува во насоки и препораки во случај на контаминација, во постапки за уништување на контаминирани растенија и животни и можност за безбедна деконтаминација;
- ⇒ Управата за ветерина како инволвиран субјект во Царинската управа се грижи за влез и излез на контаминирана стока и производи од животинско потекло, и
- ⇒ Управата за водостопанство – во обезбедување на чиста вода за пиње, редовна контрола на водите и информирање

на јавноста и надлежните субјекти за преземање соодветни мерки и активности.

1.4.2.9. Министерство за транспорт и врски:

- ⇒ Обезбедува потребна инфраструктура (патен, железнички, воздушен и воден сообраќај и телекомуникациска и радиодифузна инфраструктура) за непречено спроведување на активностите за заштита и спасување, и
- ⇒ Го планира и уредува просторот за сместување на евакуираното население.

1.4.2.10. Министерство за одбрана:

- ⇒ Учествува со свој обучен персонал и опрема како поддршка на Дирекцијата за заштита и спасување, доколку истата не може да се справи со настанот, во детекција, анализа и деконтаминација.

1.4.2.11. Министерство за локална самоуправа:

- ⇒ Ги координира активностите во општините.

1.4.2.12. ЦУК (Центар за управување со кризи):

- ⇒ Ги информира надлежните субјекти за природни непогоди и други несреќи;
- ⇒ Ја информира јавноста за природни непогоди и други несреќи;
- ⇒ Континуирано ја следи состојбата;
- ⇒ Врши размена на податоци и информации;
- ⇒ Дава предлози за управување во кризна состојба, кога Владата на Република Македонија ќе прогласи криза која трае максимум 30 дена од денот на прогласувањето.

1.4.2.13. Министерство за надворешни работи:

- ⇒ Ги регулира активностите околу информирање на странските државјани;

-
- ⇒ Учествува во обезбедување меѓународна помош во опрема, стручни тимови или хуманитарна помош.

1.4.2.14. Медиуми:

- ⇒ Постојано информирање на широката јавност со проверени и веродостојни податоци.

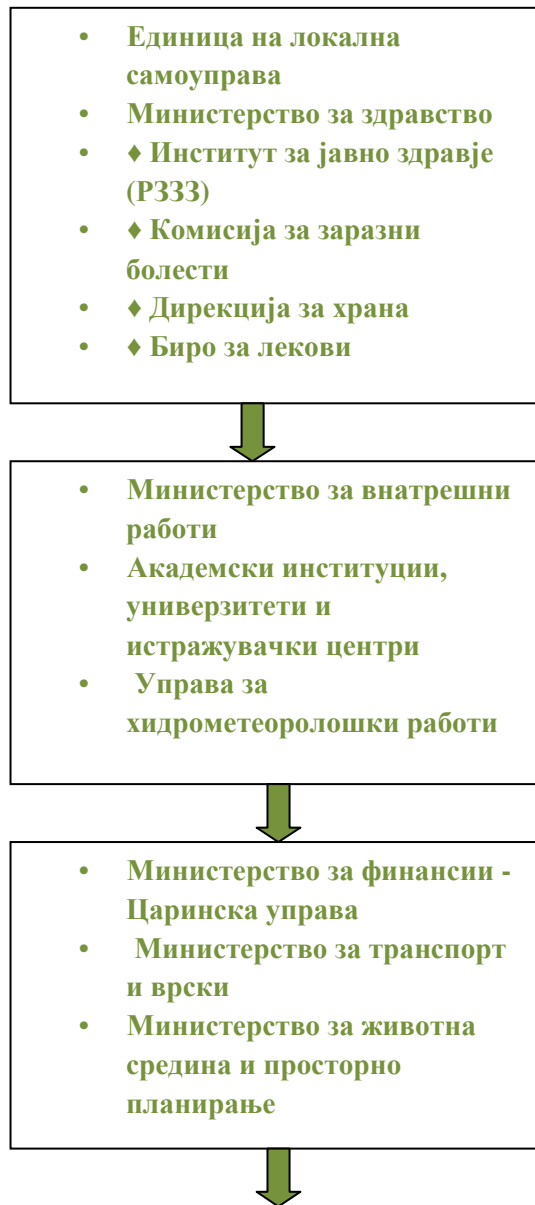
1.5. Биолошки несреќи

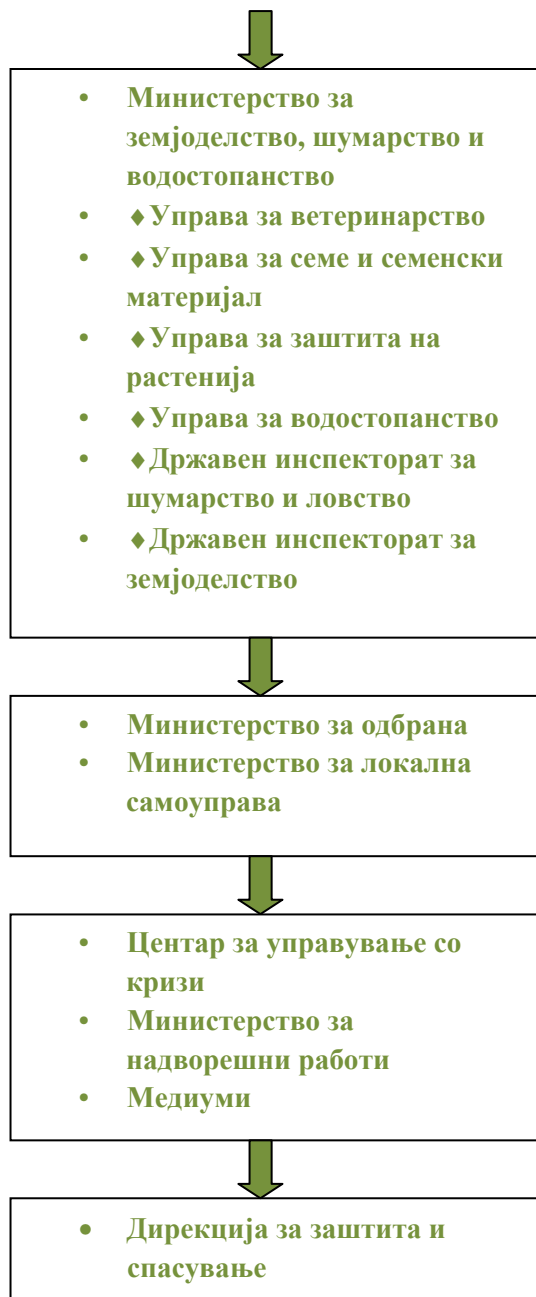
Процес или феномен од органско потекло кој вклучува изложеност на патогени микроорганизми (бактерии, фунги, паразити и др.), вируси, токсини и биоактивни супстанции кои предизвикуваат болести, повреди или смрт на луѓето, животните и растенијата, како и загрозувања на животната средина, материјалните добра и културното наследство во услови кога опасноста ги надминува расположливите ресурси на надлежните установи и служби.

Коментар: Пример за биолошки несреќи се епидемии, заразни болести кај животните и растенијата како и инфекции преносливи од инсекти, животни и растенија. (*преземено од UN/ISDR*)

1.5.1. Редослед на ангажирање на учесниците при справување со овие несреќи:

⇒ Единица на локална самоуправа ⇒ Министерство за здравство <ul style="list-style-type: none"> ⇒ Институт за јавно здравје (РЗЗЗ) ⇒ Комисија за заразни болести ⇒ Дирекција за храна ⇒ Биро за лекови
↓
⇒ Министерство за внатрешни работи ⇒ Управа за хидрометеоролошки работи
↓
⇒ Академски институции, универзитети и истражувачки центри ⇒ Министерство за финансии - Царинска управа ⇒ Министерство за животна средина и просторно планирање
↓
⇒ Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство <ul style="list-style-type: none"> ⇒ Управа за ветеринарство ⇒ Управа за семе и семенски материјал ⇒ Управа за заштита на растенија ⇒ Управа за водостопанство ⇒ Државен инспекторат за шумарство и ловство ⇒ Државен инспекторат за земјоделство
↓
⇒ Министерство за транспорт и врски ⇒ Министерство за одбрана ⇒ Министерство за локална самоуправа
↓
⇒ Центар за управување со кризи ⇒ Медиуми ⇒ Министерство за надворешни работи
↓
⇒ Дирекција за заштита и спасување

1.5.2. Обврски и активности на учесниците Единица на локална самоуправа:

- ⇒ Презема активности и мерки за заштита и спасување и известува до Подрачното одделение за заштита и спасување, Дирекција за заштита и спасување преку единствен број за таа намена, и
- ⇒ Презема активности и мерки за заштита и спасување на населението и материјалните добра со ангажирање на просторните сили за заштита и спасување (општинскиот штаб и универзалната единица за заштита и спасување). По потреба, градоначалникот ги ангажира локалните јавни претпријатија со соодветни материјално-технички средства и опрема за справување со настанатата биолошка несреќа. Доколку ангажираните сили и средства не се доволни за справување со истата, градоначалникот доставува известување до Подрачното одделение за заштита и спасување и барање за ангажирање на републичките сили за заштита и спасување од страна на Дирекцијата за заштита и спасување. Со барањето треба да се достават податоци за:
 - ⇒ - локацијата на биолошката несреќа;
 - ⇒ - вид на несреќата;
 - ⇒ - број на повредени и загинати лица;
 - ⇒ - број на загрозени и настрадани лица за кои е потребно згрижување;
 - ⇒ - преземени мерки и активности за заштита и спасување;
 - ⇒ - вид и јачина на републичките сили кои треба да бидат ангажирани.

1.5.2.1. Министерство за здравство, институт за јавно здравје (P333):

- Учествува со свој обучен персонал во утврдување и следење на состојбата преку Комисијата за

-
- заразни болести и Државен санитарен инспекторат;
- Прва медицинска помош, тријажа и транспорт;
 - Лекување;
 - Карантин, и
 - Експертски и стручни препораки и лабораториски анализи во Институтот за јавно здравје (РЗЗЗ).

1.5.2.2. Министерство за внатрешни работи:

- ⇒ Го обезбедува контаминираниот реон/регион;
- ⇒ Известување на надлежните субјекти;
- ⇒ Обезбедување непречен пристап до настанот, и
- ⇒ Ги известува загрозените граѓани кои се нашле на контаминиран терен за потребата од евакуација.

1.5.2.3. Академски институции, универзитети и истражувачки центри:

- ⇒ Учествуваат со свои експертски, стручни и научни насоки и препораки, и
- ⇒ Вршат потребни анализи и испитувања.

1.5.2.4. Управа за хидрометеоролошки работи:

- ⇒ Ги следи хидро, метеоролошките и еколошките услови, т.е. брзина на ветер, температура, следење на квалитативните карактеристики на површинските води, подземните води, езерата, акумулациите, водите кои се користат во системите за наводнување; квалитативните карактеристики на амбиенталниот воздух, врнежите и почвата; следење на трансграничниот пренос на загадувачки материи низ атмосферата; прогноза на тенденциите на загадувачките материи во водите, воздухот и почвата; ажурирање на база и банка на податоци и устројување и водење катастар на загадувачите на водите и воздухот, и го известува Подрачното одделение за заштита и спасување, Дирекција за заштита и спасување.

1.5.2.5. Министерство за финансии - царинска управа:

- ⇒ Ја контролира состојбата на меѓуграничните премини, и
- ⇒ Учествува во детекција, контрола и деконтаминација со свој обучен персонал и опрема.

1.5.2.6. Министерство за транспорт и врски:

- ⇒ Обезбедува потребна инфраструктура (патен, железнички, воздушен и воден сообраќај и телекомуникациска и радиодифузна инфраструктура) за непречено спроведување на активностите за заштита и спасување;
- ⇒ Го планира и уредува просторот за сместување на евакуираното население.

1.5.2.7. Министерство за животна средина и просторно планирање:

- ⇒ Учествува со препораки и насоки при загадување на животната средина и контаминација на воздухот, почвата и водите;
- ⇒ Лабораториски анализи;
- ⇒ Го планира и уредува просторот за сместување на евакуираното население и за собирање и уништување контаминирани материи.

1.5.2.8. Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство:

- ⇒ Учествува во насоки и препораки во случај на контаминација, во постапки за уништување контаминирани/заболени растенија и животни и можност за безбедна деконтаминација и лекување;
- ⇒ Управата за ветерина како инволвиран субјект во Царинската управа се грижи за влез и излез на контаминирана стока и производи од животинско потекло, и

-
- ⇒ Управа за водостопанство – во обезбедување чиста вода за пиње, редовна контрола на водите и информирање на јавноста и надлежните субјекти за преземање соодветни мерки и активности.

1.5.2.9. Министерство за одбрана:

- ⇒ Учествува со свој обучен персонал и опрема како поддршка на Дирекцијата за заштита и спасување, доколку истата не може да се справи со настанот, во детекција, анализа и деконтаминација.

1.5.2.10. Министерство за локална самоуправа:

- ⇒ Ги координира активностите во општините.

1.5.2.11. ЦУК (Центар за управување со кризи):

- ⇒ Ги информира надлежните субјекти за природни непогоди и други несреќи;
- ⇒ Ја информира јавноста за природни непогоди и други несреќи;
- ⇒ Континуирано ја следи состојбата;
- ⇒ Врши размена на податоци и информации;
- ⇒ Дава предлози за управување во кризна состојба, кога Владата на Република Македонија ќе прогласи криза која трае максимум 30 дена од денот на прогласувањето.

1.5.2.12. Министерство за надворешни работи:

- ⇒ Ги регулира активностите околу информирање на странските државјани;
- ⇒ Учествува во обезбедување меѓународна помош во опрема, стручни тимови и хуманитарна помош.

1.5.2.13. Медиуми:

- ⇒ Постојано информирање на широката јавност со проверени и веродостојни податоци.

1.6. Дирекција за заштита и спасување:

- ⇒ Добивање и проверување на податоците за несреќата;
- ⇒ Ангажирање на субјектите за спроведување на гореспоменатите активности;
- ⇒ Мобилизација и ангажирање на соодветни републички сили за заштита и спасување за успешно и ефикасно отстранување на опасностите за населението и материјалните добра и справување со настанатите последици (откривање, извлекување и прва медицинска помош на повредените, згрижување на загрозените и настраданите и обезбедување основни услови за живот, погреб на умрените лица, асанација на теренот и слично);
- ⇒ Координација и раководење со ангажираните субјекти и со силите вклучени во интервенцијата;
- ⇒ Обработка на статистички податоци;
- ⇒ Контакт со медиумите;
- ⇒ Активирање на планот за заштита и спасување,
- ⇒ (податоци за лицата и телефонските броеви кои се приложени како експерти во соодветна област);
- ⇒ Следење на активностите околу отстранување на опасностите и справување со последиците предизвикани од радиолошка, хемиска или биолошка несреќа,
- ⇒ Следење на настанот, и
- ⇒ Анализа на ситуацијата и изработка на извештај.²⁴

Прилог:

- ⇒ **Преглед I** на лица за контакт во ангажираните учесници при справување со радиолошки, хемиски и биолошки несреќи (за органи на државната управа и други институции од државен интерес).

²⁴ Стандардните оперативни процедури по мерките за заштита и спасување ги донесува и потпишува директорот на Дирекцијата за заштита и спасување

1.7. Извадок од СТАНДАРДНИ ОПЕРАТИВНИ ПРОЦЕДУРИ за редоследот и постапката за ангажирање персонални и материјални ресурси при локализирање и гаснење пожари на отворени простори

I.

Со стандардните оперативни процедури се утврдува редоследот и постапката за ангажирање на надлежните субјекти и нивните персонални и материјални ресурси при локализирање и гаснење пожари на отворени простори во зависност од видот, големината, локацијата и интензитетот на истите.

1. Претпријатијата што стопанисуваат со шуми и посеви во согласност со постојните законски и подзаконски акти и оперативните планови за попречување на настанување, односно локализирање и гаснење пожари се должни:

- да обезбедат постојан надзор над овие површини во текот на целата година, а особено во период со зголемени опасности од појава и ширење на пожари;
- да формираат потребен број мобилни екипи за локализирање и гаснење шумски пожари и пожари на посеви, и
- да обезбедат потребни материјални ресурси и други услови за навремено и ефикасно локализирање и гаснење на појавените пожари.

2. За локализирање и гаснење пожари на отворен простор, месните самоуправи на чие подрачје има појава на шумски пожари и пожари на посеви, обезбедуваат луѓе и прирачен алат и самостојно или на повик од претпријатието кое стопанисува со шумите или посевите, територијалната противпожарна единица, подрачните одделенија за заштита и спасување, се ангажираат во локализирање и гаснење на пожарот.

II.

Заради следење на состојбата и координирано дејствување, за секоја појава на пожар на отворен простор, како и за ангажирањето во гаснење на појавените пожари, сите субјекти, до Подрачното одделение за заштита и спасување доставуваат информации со сите потребни податоци.

Врз основа на добиените информации, вработените во одделението за заштита и спасување вршат увид на местото на појавениот пожар и во

зависност од потребата преземаат подготвителни мерки и активности за мобилизација и ангажирање на тимовите за брз одговор и единиците за противпожарна заштита.

III.

1. По добивањето на информацијата за настанат пожар, претпријатието што стопанисува со шуми, односно посеви, веднаш на лице место упатува мобилна екипа со потребните средства и опрема за почетно гаснење, средства за врски, храна и вода за сопствени потреби, со задача:

- да го потврди постоењето за пожарот;
- да изврши процена за големината и развојот на пожарот, и
- да предложи ангажирање соодветни персонални и материјални ресурси за негово локализирање и гаснење.

Мобилната екипа веднаш по пристигнувањето на местото на пожарот се ангажира за негово локализирање и гаснење и врз основа на процената, преку средствата за врски задолжително го известува одговорното лице во претпријатието за состојбата и потребата за ангажирање дополнителни персонални и материјални ресурси.

2. Доколку има потреба, одговорното лице во претпријатието, во согласност со оперативниот план, презема мерки и ги упатува бараните сили, средства и опрема за гаснење на пожарот, а за тоа доставува известување до јавното претпријатие, градоначалникот на општината, Подрачното одделение за заштита и спасување и регионалниот центар за управување со кризи.

3. Во случај кога за појавен пожар на отворен простор прво е известена територијалната противпожарна единица, истата **веднаш** го известува раководното лице на претпријатието што стопанисува со шумите или посевите и во рамките на своите можности се вклучува во акција за локализирање и гаснење на пожарот.

4. Мобилната екипа на претпријатието, екипата на територијалната противпожарна единица или екипите на месната самоуправа кои пристигнале на местото на пожарот, должни се **веднаш** да пристапат кон негово локализирање и гаснење, без оглед на сопственоста на површината на која е појавен пожарот.

5. По пристигнувањето на територијалната противпожарна единица на местото на пожарот, со акцијата за гаснење раководи старешина на територијалната противпожарна единица, сè до моментот на

пристигнување на стручните лица од претпријатието што стопанисува со опожарената површина.

6. Лицето кое раководи со акцијата за гаснење на пожарот ја следи состојбата, ги распоредува силите и средствата, ги координира сите активности и врши редовно информирање за состојбата.

Доколку има потреба, доставува барање до градоначалникот на општината, за ангажирање граѓани од поблиските населени места, истите ги прифаќа, им дава инструкции и ги распоредува за гаснење.

7. Претпријатието што стопанисува со опожарената површина или сопственикот, се должни да обезбедат мобилна екипа (со потребен број луѓе, средства и опрема) и да организираат дежурство, во траење од најмалку 24 часа по локализирање на пожарот, со задача да го извидува и постојано да го контролира опожареното подрачје, сè до целосно гаснење на пожарот.

Со оваа мобилна екипа раководи одговорно лице предвидено со оперативниот план.

IV.

1. Ако лицето кое раководи со гаснењето на пожарот процени дека со расположливите персонални и материјални ресурси не постојат услови за успешно локализирање и гаснење на пожарот, бара ангажирање дополнителни сили и средства, од претпријатието, односно од сопственикот на опожарената површина.

Во случај кога претпријатието, односно сопственикот не е во состојба да обезбеди дополнителни сили и средства, тогаш преку градоначалникот бара ангажирање на противпожарната единица и просторните сили за заштита и спасување од подрачјето на општината.

2. Во случај на потреба, градоначалникот или лице овластено од него, во согласност со оперативниот план за спречување на настанување и гаснење пожари, наредува ангажирање на населението, материјалните средства и опремата од подрачјето на општината.

Со силите ангажирани во акциите за гаснење на пожарот раководи одговорното лице на територијалната противпожарна единица, сè до моментот на пристигнување на стручните лица од претпријатието што стопанисува со опожарената површина.

3. Доколку со ангажираните персонални и материјални ресурси нема можност да се локализира и да се изгасне појавениот пожар,

градоначалникот доставува барање до Дирекцијата за заштита и спасување за ангажирање републички сили за заштита и спасување.

Со барањето треба да се достават податоци за:

- локацијата на пожарот;
- зафатената површина;
- вид на култура што гори;
- преземените мерки и постапки за гаснење на пожарот, и
- јачина на силите за заштита и спасување кои треба да бидат ангажирани.

5. Со ангажирање на републичките сили за заштита и спасување во гаснење на пожарот, раководењето го презема подрачниот штаб за заштита и спасување на целиот простор и за сите учесници во акцијата.

6. За сите учесници кои се ангажирани во гаснењето на пожарот, субјектите кои ги ангажирале обезбедуваат комплетна логистичка поддршка (храна, вода, здравствена заштита, средства за врски, превоз до местото на пожарот и друго).

7. Кога одговорниот на Подрачното одделение за заштита и спасување, во соработка со градоначалникот, стручните лица од претпријатието, односно сопственикот на опожарената површина ќе процени дека за гаснење на пожарот е потребно ангажирање на воздухоплови, за тоа доставува известување до Дирекцијата за заштита и спасување.

Со известувањето задолжително се доставуваат податоци за:

- локацијата на пожарот;
- зафатената површина;
- вид на култура што гори;
- преземените мерки и постапки за гаснење на пожарот;
- конфигурацијата на теренот;
- присуство на далноводи и неексплодирани убојни средства;
- условите за летање;
- лице за контакт.

Директорот на Дирекцијата за заштита и спасување одлучува за ангажирање на воздухопловите и за тоа донесува соодветна одлука.

Во зависност од метеоролошките услови на територијата на Република Македонија и зголемената опасност од појава на пожари на отворен простор, особено во летниот период, директорот на Дирекцијата

за заштита и спасување може да донесе одлука за зголемена подготвеност на одделението за специјализирани услуги со воздухоплови.

Зголемената подготвеност на одделението за специјализирани услуги со воздухоплови се остварува со:

- извршување летови за извидување;
- воведување домашно дежурство на вработените во одделението за специјализирани услуги со воздухоплови;
- воведување оперативно дежурство на вработените во одделението за специјализирани услуги со воздухоплови во авиобазата.

8. По локализирање на пожарот, подрачното одделение, штаб за заштита и спасување, определува екипи за гаснење, дежурство и контрола на опожарената површина најмалку 24 часа по целосното гаснење на пожарот. Секоја екипа има одговорно лице, кое непосредно ќе раководи со активностите, до престанување на опасноста од повторување на пожарот. По завршување на сите активности за гаснење на пожарот, одговорните лица поднесуваат писмен извештај до Дирекцијата за заштита и спасување.

9. Најдоцна три дена по гаснењето на пожарот, Подрачното одделение за заштита и спасување е должно да изготви целосен извештај и да го достави до Дирекцијата за заштита и спасување.

ШЕСТИ ДЕЛ

ИНСПЕКЦИСКИ НАДЗОР

VI. ИНСПЕКЦИСКИ НАДЗОР

1. Инспекциска служба на Дирекцијата за заштита и спасување

Организацијата и постапувањето на инспекциската служба, според постојната регулатива е уредено со материјалните закони кои се во надлежност на Дирекцијата, а како супсидијарен пропис во постапувањето на инспекциските служби се применува Законот за инспекциски надзор, Законот за прекршоци и Законот за општа управна постапка.

Инспекциската служба во Дирекцијата за заштита и спасување е организирана како посебна организациска единица - Одделение за Генерален инспектор.

Со Одделението раководи Генерален инспектор со два помошника на Генералниот инспектор. Покрај раководната структура, во Одделението се вработени и 40 инспектори за заштита и спасување распоредени во подрачните организациски единици на Дирекцијата низ територијата на Република Македонија.

Вработените во Одделението за Генерален инспектор се преземени од Министерството за внатрешни работи на 15.05.2005 година, согласно со член 157 од Законот за заштита и спасување („Сл. весник“ на РМ бр.36/04 и 49/04). Нивните права и обврски, односно работниот однос им е заснован согласно со Законот за работни односи, соодветно, како што беше решен и во Министерството за внатрешни работи. Затоа тие не се државни службеници туку инспектори за заштита и спасување.

Своето својство на инспектор за заштита и спасување инспекторите го докажуваат со легитимација и значка.

Одделението за Генерален инспектор во рамките на својата надлежност постапува согласно со Законот за заштита и спасување („Сл. весник“ на РМ. бр.36/04 и 49/04), Закон за измени и дополнување на Законот за заштита и спасување („Сл. весник“ на РМ. бр.86/08 и 18/11) и Законот за пожарникарството („Сл. весник“ на РМ.бр.67/04), а врши инспекциски надзор и врз спроведувањето

на одредбите од подзаконските акти произлезени од тие закони (31 уредба, 25 правилници, 4 одлуки, 3 упатства).

Покрај овие основни закони и подзаконски акти кои се во директна надлежност на Дирекцијата за заштита и спасување, Одделението има и делумни надлежности во Законот за градење (издавање согласности за застапеност на мерките за заштита од пожари), Закон за превоз на опасни материи - постапки во случаи со акциденти, други законски и подзаконски акти сврзани со заштитата од пожари, експлозии и опасни материи или сврзани со заштитата и спасувањето од областа на градежништвото, електротехниката, машинството, заштитата на шуми и земјоделски земјишта или преку 70 правилници, упатства, стандарди од тие области. Одделението постапува и по Законот за општа управна постапка, Законот за прекршоци.

Со оглед на тоа дека заштитата и спасувањето опфаќа широк опсег на делување при спроведувањето на надлежностите имаме сериозни проблеми во спроведувањето на Законот за заштита и складирање од запаливост и гасови, каде е појавен позитивен судир на надлежности со Министерството за внатрешни работи така што кај правните субјекти кои се засегнати со оваа проблематика предизвикува забуна. Истото се случува и со надлежноста за заштита од пожари и во Законот за безбедност и здравје при работа.

2. Инспекциски надзор

Основната задача на Одделението е да врши надзор врз спроведувањето на одредбите од напред споменатите законски и подзаконски акти. Инспекциски надзор се врши во органите на државната управа, трговските друштва, јавните претпријатија, јавните установи и служби и единиците на локалната самоуправа, здруженијата на граѓани, невладините и хуманитарните организации, правните и дуги лица на доброволна и договорна основа како и други друштва и организации.

Заради вршење на инспекцискиот надзор, физичките лица и правните субјекти се должни да овозможат непречено вршење на

надзор од областа на заштитата и спасувањето, а инспекторите се овластени да остваруваат увид во спроведувањето на одредбите од законските и подзаконските акти кои ја регулираат оваа материја и да предложат мерки за отстранување на утврдените неправилности и недостатоци во определен рок.

При вршење на инспекцискиот надзор, инспекторите имаат право на пристап и увид секаде каде што сметаат дека е неопходно, во секое време и без најава на деловни простории и простор, средства, направи, уреди и инсталации во јавна и приватна сопственост и имаат право да ја разгледаат пропишаната документација на заштитата и спасувањето.

Доколку, пак, при прегледот се утврди дека во употреба се наоѓаат уреди, направи, технички средства, инсталации и средства за заштита и спасување кои не одговараат на важечките стандарди, може да се нареди забрана на нивната употреба и нивно отстранување.

Ако постои непосредна опасност од настанување на непосредна опасност, инспекторот може да нареди забрана на користење на објект или дел од објект. Покрај оваа мерка инспекторот има право да изрече и мерка запечатување на објектот.

При вршењето на надзорот, инспекторот е должен да дава помош во спроведувањето на законите и другите прописи од областа на заштитата и спасувањето.

СЕДМИ ДЕЛ

МЕЃУНАРОДНА СОРАБОТКА ВО ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ

VII. МЕЃУНАРОДНАТА СОРАБОТКА ВО ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ

1. Меѓународните договори за заемна помош при катастрофи

Во услови кога бројот на катастрофи на глобално ниво расте, а последиците од катастрофите зад себе оставаат човечки жртви и огромни материјални штети, соработката меѓу државите веќе не само што е потребна, туку таа станува неопходна. Во таа смисла, поврзувањето на државите денес се одвива на неколку нивоа и преку широк спектар активности. Поради тоа, Република Македонија има воспоставено унифицирана рамка (договор) според која се здружува на меѓународната сцена со одредени актери, било тоа да е на билатерално или мултилатерално ниво.

Така, Македонија, при склучувањето на одреден договор за меѓународна соработка со одредена држава, го склучува договорот убедена во нужноста од меѓународната соработка, имајќи ја предвид улогата на Обединетите нации, како и на другите меѓународни организации во спречување, односно намалување на последиците од природните непогоди²⁵ и други несреќи²⁶. Склучувањето договор за меѓународна соработка за превенција и спречување катастрофи мора да се базира на Конвенцијата на Обединетите нации за прекугранично влијание на индустриските несреќи, потпишана во Хелсинки на 17 март 1992 година. Од особена важност при склучувањето меѓународни договори за превенција и справување со

²⁵ Согласно Законот за заштита и спасување на РМ, "природните непогоди" се настани предизвикани од неконтролирано дејство на природните сили кои го загрозуваат животот и здравјето на луѓето и животните и предизвикуваат штети на имотот, културното наследство и животната средина (земјотреси, поплави, лизгање на земјиште, снежни лавини, наноси, луњи, уривање на високи брани и насипи, суша, атмосферски и други непогоди).

²⁶ Согласно Законот за заштита и спасување на РМ, "други несреќи" се настани кои се резултат на одредени превиди и грешки во извршувањето на секојдневните стопански и други активности, како и невнимание при ракување со опасни материи и средства при производство, складирање и транспорт на истите (пожари, големи несреќи во патниот, железничкиот и воздушниот сообраќај, несреќи во рудници, индустриски несреќи предизвикани од експлозии и други техничко-технолошки причини).

катастрофи е државите да ги имаат предвид сите ризици кои придонесуваат за настанување катастрофи и други големи несреќи. Исто така, при склучувањето такви договори треба да се испита дали размената на научни, технички и други информации на полето на превенција од катастрофи е од заеднички интерес за двете или повеќето држави.

2. Предмет на меѓународен договор за превенција и справување со катастрофи

Засегнатите држави при склучување меѓународен договор за превенција и спречување катастрофи, како главен предмет на договорот ја имаат регулацијата на рамките на условите на соработка во заштитата од катастрофите, како и условите според кои доброволната помош ќе биде укажана, и тоа:

- ⇒ Планирање и превземање мерки за заштита од поплави, земјотреси, пожари, еколошки загадувања, пловни несреќи, радиолошки опасности и други катастрофи кои би можеле да имаат влијание на територијата од едната и од другата странана државната граница;
- ⇒ Меѓусебно известување за опасностите и последиците од катастрофите;
- ⇒ Меѓусебна помош при заштита, спасување и отстранување на последиците од катастрофите;
- ⇒ Соработка при обучување и оспособување на припадниците на единиците за заштита и спасување, на единиците за противпожарна заштита и другите припадници на спасувачки екипи и експерти за заштита и спасување преку информативни состаноци, курсеви, обука, семинари и други форми, со што се организираат и спроведуваат заеднички вежби за заштита и спасување;
- ⇒ Размена на научни и технички податоци и други документи важни за заштита од катастрофи, и

⇒ Соработка при развивање и производство на опрема за заштита и спасување.²⁷

Сепак, покрај сите овие задолженија кои треба да се исполнат во секојдневната соработка меѓу двете договорни држави, главна цел на ваквите меѓународни договори е тие, во согласност со можностите кои ги имаат на располагање, да си пружат меѓусебна поддршка во случај на катастрофа, кога страната која бара помош не е во можност да се справи со последиците од катастрофата.

3. Размена на знаења, искуства, образование и учество во хуманитарни организации

Државите-потписнички на меѓународен договор за превенција и справување со кризи се обврзуваат на меѓусебно известување за своите научни и технички достигнувања и разменуваат искуства во интерес на предвидувањата и отстранувањата на катастрофи за делотворна заштита и спасување. Размената на податоци и други документи опфаќа природни и други катастрофи, изработка на заеднички научно-истражувачки програми за случаи на загрозеност, планови за случаи на општа опасност од катастрофи и опасности на теми и во области кои ги засегаат договорните страни. Воедно, договорните страни, со потпишувањето на договорот за меѓусебна соработка треба да ја поттикнуваат соработката во образованието на кадрите за заштита и спасување на населението во национални рамки на следниот начин:

- ⇒ Преку воспоставување непосредни врски помеѓу образовните институции и поттикнување размена на инструктори, предавачи и други стручни лица и експерти;
- ⇒ Соработка во образованието и обуките;
- ⇒ Поттикнување меѓусебна размена на образовни материјали, литература и наставни помагала, размена на искуства добиени во заштита и спасување, важни за обуката, и

²⁷ Договор за соработка и меѓусебна помош во случај на катастрофи и други големи несреќи на Република Македонија со други држави (член 1 и 2)

⇒ Со организирање заеднички вежби за заштита и спасување согласно со опасноста од катастрофи.

Со потпишувањето ваков договор, договорните страни се должни да ја поттикнуваат соработката меѓу хуманитарните организации во заштита и спасување од катастрофи во национални рамки. Со тоа, тие треба да ја осигураат и нивната правна рамка за меѓусебно делување и учество во ваквите акции. Исто така, договорните страни треба да ја помагаат и поттикнуваат соработката меѓу државниот и приватниот сектор, како и соработката помеѓу државите во техничко-технолошкиот развој и производство во спроведување заеднички програми за заштита и спасување.²⁸

4. Билатерална соработка

Основна цел и предмет на меѓународните договори во делот на заштитата и спасувањето е формирање правна рамка за воспоставување соработка во делот на превенцијата, подготвеноста, давањето и примањето помош и отстранување на последиците предизвикани од големи катастрофи. Исто така, со билатералните договори се дава можност за размена на знаења и искуства, учество во заеднички проекти, организација на курсеви, семинари и вежби и поттикнување развој на материјално-технички средства и опрема. Генерално, билатералните договори по нивното потпишување подлежат на процес на ратификација, по што стануваат составен дел од правниот систем на Република Македонија.

Република Македонија (Дирекцијата за заштита и спасување на РМ) досега има потпишано билатерални договори со следните држави:

- ⇒ Босна и Херцеговина - потпишан на 20.03.2008 година во Скопје
- ⇒ Црна Гора - потпишан на 12.12.2008 година во Подгорица
- ⇒ Унгарија - потпишан на 10.09.2009 година во Скопје
- ⇒ Словенија - потпишан на 14.10.2010 година во Загреб

²⁸Ибид. (член 4,5,6 и 9)

⇒ Хрватска - потпишан на 14.10.2010 година во Загреб

Република Македонија е во преговори за потпишување билатерални договори за превенција и спасување при катастрофи со Бугарија, Србија и Италија. Договорите сèуште не се потпишани поради доработка и финализирање на конечната верзија на текстот на договорите.

Освен вакви форми на соработка, Република Македонија во септември 2010 година потпиша и Меморандум за разбирање за соработка во делот на цивилната заштита со Данската агенција за управување со вонредни ситуации. Со овој Меморандум се отпочнува неколкугодишен проект кој треба да резултира со зајакнување на капацитетите на Дирекцијата за заштита и спасување на Република Македонија, пред сè во делот на изведување на обуката на силите за заштита и спасување, но и во зајакнувањето на капацитетите за планирање и одговор при природни непогоди и други несреќи.

Билатералната соработка се реализира и со други држави со кои Република Македонија нема потпишано билатерални договори, преку различни програми и проекти.²⁹

5. Меморандум за соработка

Меморандумот за соработка е договор од помал ранг од меѓународниот договор, но во практиката има речиси иста, или слична вредност. Во практика, за разлика од меѓународните договори кои се склучуваат најчесто помеѓу држави (билатерални договори) и меѓународни организации (мултилатерални договори), меморандумите за соработка може да се склучат со други државни институции, приватни компании, индивидуалци итн.

Меморандумите за соработка се склучуваат за конкретна работа од значење за двете договорни страни. На пример, надлежната државна институција може да склучи договор за соработка со високообразовна институција за размена на професионални кадри, професори, експерти и аналитичари (од

²⁹ Дирекција за заштита и спасување, www.dzs.gov.mk, (пристапено на 29.07.2011)

страна на универзитетот), а институцијата за возврат може да стане дел од програмата на универзитетите за практика за своите студенти, па тие да можат да го отслужат практичниот период за време на студирањето во рамките на надлежната институција за заштита и спасување од природни и други несреќи. Вакви соработки се склучуваат и за заемна размена на професионални кадри, користење научна литература итн.

Склучувањето меморандуми за соработка со сродни државни институции може да се однесува на правната рамка на нивното работење, со цел да создадат нови, подобри заеднички правни норми, или да ги усовршат постоечките правни норми.

Во првиот случај, Република Македонија, Дирекцијата за заштита и спасување која е главен водечки орган за заштита и спасување на државата во случај на природни и други несреќи, покрај другите, има склучено Меморандум за соработка со приватниот универзитет ФОН, за заемна размена на кадри. Исто така, Дирекцијата за заштита и спасување има склучено Меморандум за соработка и со организацијата на резервни офицери на Република Македонија, за подобрување на легислативата која ги засега двете договорни страни.

Воедно, Република Македонија има потпишано Меморандум за соработка и со ДППИ и со Сојузот на планинарски спортови. Освен со нив, Дирекцијата за заштита и спасување на Република Македонија има потпишано и неколку други меморандуми за соработка, времени и трајни, во зависност од прашањето на регулација со меморандумот за соработка.

ОСМИ ДЕЛ

КЛИМАТСКИ ПРОМЕНИ И ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ

VIII. КЛИМАТСКИТЕ ПРОМЕНИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

1. Урбанизацијата и климатските промени

Климатските промени (глобалното затоплување) е темата која во последно време ги плаши голем број теоретичари, кои на големо вложуваат напори да изнајдат решение за спречување на климатските промени, односно глобалното затоплување во глобални рамки. Се смета дека климатските промени се и главни причинители на зачестените природни непогоди кои во последно време го погодија светот.

Според општоприфатената дефиниција, климатските промени претставуваат значителна и долготрајна промена на статистичката дистрибуција на границите на климатската температура во текот на годините. Генерално, предизвикува промена на временската состојба во светот, или во одделни региони во светот, и во некои случаи е главен причинител на непогоди. Од друга страна, глобалното затоплување претставува континуиран раст на температурата на атмосферата на земјата и океаните. Глобалното затоплување е предизвикано од зголемена концентрација на јаглероддиоксид (CO₂ - greenhouse gas) во атмосферата, како резултат на напредниот технолошки развој, активности на населението поврзани со експлоатација на шумите и штетните гасови кои се испуштаат од фосилните горива од автомобилите или домаќинствата.³⁰

Во последно време постои растечка тенденција на грижите од глобалното затоплување и импактот што тоа го предизвикува врз луѓето и еколошките системите. Од почетокот на 20 век температурите растат во просек за два Целзиусови степени, а тој тренд е сè поголем во последните 30 години. Експертите предвидуваат дека во иднина растот на температурата ќе се одвива

³⁰ *Understanding and responding to climate changes*, Национална Академија на научници, Национална академија на инженери, Медицински институт и Национален совет за истражување, САД, 2008, стр. 4

со забрзано темпо и ќе надмине просечен раст од три Целзиусови степени во наредните 100 години. Ова затоплување може да придонесе за големи промени на нивото на водата на реките, езерата, морињата и океаните, промена на еколошките системи, замрзнатата површина итн. На Арктикот, каде температура е двојно повеќе зголемена од просекот во останатиот дел од светот, животната средина и еколошките системи се менуваат многу брзо.

Повеќето научници се согласни дека иницијатор за овој тренд се луѓето кои преку нивните активности сè повеќе испуштаат поголеми количества на јаглероддиоксид (CO₂) во атмосферата. Количеството на јаглероддиоксид (CO₂) во атмосферата е во значителен пораст по индустриската револуција во светот, пред сè поради согорувањето на фосилни горива од енергетиката, индустриските процеси и транспортот. Нивоата на карбондиоксид во моментот се највисоки во последните 650.000 години и се во постојан пораст. Теоретичарите не гледаат ниту зошто овој растечки тренд би престанал во 21 век, па предвидуваат различни „црни сценарија“. Сепак, тие се во постојана борба со оваа проблематика.

Не сите држави подеднакво испуштаат штетни гасови во атмосферата на годишно ниво. Африка емисира околу 1,6 милијарди тони штетни гасови, со 2,4 тони по жител. Азија и Пацификот емисираат штетни гасови од околу 7,9 милијарди тони, или 2,6 тони по жител. Латинска Америка и Карибите емисираат околу две милијарди штетни гасови, со по 2,6 тони по жител. Останатиот регион (Албанија, Арменија, Азербејџан, Грузија, Малта, Молдавија и Македонија) емисираат околу еден милион тони штетни гасови, или 5,1 тони по жител.

Ова ја истакнува важноста на однесувањето на урбаните центри кои треба да вложат големи напори за да докажат дека нивната популација има способност да се адаптира на физичките и климатски услови во кои живеат, но и континуирано да се бори за нивно подобрување. Додека катастрофите го вознемируваат локалното население каде што се случиле и ги нарушуваат соживотот и економската стабилност, климатските промени се нов и

систематски предизвик на заедниците за нивниот одржлив развој и енергетска ефикасност, за да се осигура нивниот развој на долг рок. Последните две години се најтоплите години во периодот од 2000 до 2010 година и бележеа неколку клучни настани како последица од климатските промени: пожари, поплави, обилни врнежи дожд и снег... кои ќе бидат презентирани во натамошниот дел од текстот.

Поради тоа, климатските промени имаат огромно влијание и врз социјалната димензија на засегнатото локално население. Социјалните фактори придонесуваат во голем дел за варијабилноста во ранливоста на населението од влијанијата на климатските промени. Прво, сиромаштијата и маргинализираноста се главните причини кои влијаат за зголемена ранливост на населението. Изложеноста на климатските промени повеќе е евидентна во оние домаќинства и заедници кои живеат во градови повеќе изложени на бури, поплави и лизгање на земјиште и кои имаат недостаток на ресурси за полесно справување со катастрофи од ваков обем. Посиромашните заедници се поранливи на климатските промени од неколку причини, и тоа:

- ⇒ поголема изложеност на непогоди (на пример, преку густина на населеност, живеење во несоодветни домови, во градови со нерегулирана и непланска инфраструктура и висока изложеност на непогоди);
- ⇒ недостаток на инфраструктура, непроодна во случај на непогоди (ограничена и несоодветна патна инфраструктура која во случај на непогода, блокирање на одреден дел од инфраструктурата, нема алтернативен пат по кој може да се стигне до засегнатиот погоден регион од непогодата);
- ⇒ намален капацитет на адаптабилност (немање можност за внатрешна миграција, отселување од ризичните градови подложни на непогоди во помалку ризичните градови помалку подложни на непогоди);
- ⇒ мала економска помош во случај на непогода, поради слабиот економски успех на државата, и

⇒ помала правна и финансиска заштита.³¹

Второ, климатските промени имаат различно влијание и врз родовата припадност на населението. Најранливи на климатските промени се жените, потоа децата. Од последиците врз жените се отежнува нивната можност за реактивирање на пазарот на трудот по претрпената несреќа, поради видот на работните позиции кои се отвораат (физички). Загубата на поголем број жени наспроти мажи кај засегнатата локална заедница може да значи намалување на репродуктивноста кај таа заедница, а намалувањето на жените индиректно може да предизвика и зголемување на болестите кај децата, поради недостигот на соодветна грижа (под претпоставка дека мажите од локалната заедница работат физичка работа на терен, главно во градежната индустрија, за обнова на погодениот регион од катастрофата).

Трето, ранливоста од катастрофа предизвикана од климатските промени е поголема кај децата. Растот на појавата на болести кај децата може да се јави од несоодветните санитарни услови и микроорганизмите кои се шират во атмосферата по настанување на катастрофата (по претпоставка дека катастрофата го уништила водоводниот систем и со тоа го ограничила правото на населението за пристап до здрава и чиста вода за пиење). Во случај на пораст на температурата, малите деца потешко се адаптираат кон високите температури во вонредни услови, а тоа во долг период може да предизвика последици врз нивниот когнитивен и социјален развој, поради претрпената трагедија на рана возраст. Освен децата, топлотниот бран е штетен и за постарото население (топлотниот бран кој ја зафати Европа во 2003 година однесе 70.000 жртви од постарата популација).

Токму поради овие трагични причини државите, меѓународната заедница и невладиниот сектор трошат огромни суми пари за спречување или намалување на климатските промени на

³¹ *World disaster report- Focus on urban risks- „Together for humanity“*, Меѓународен црвен крст и црвена полумесечина, Швајцарија, 2010, стр. 117

глобално ниво. Како што напоменавме на почетокот, непогодата преминува во катастрофа само тогаш кога го доведува во прашање опстанокот на животот на глобалното население.³²

2. Климатските промени и глобалното затоплување, влијание врз здравјето на популацијата

Глобалното затоплување од климатски промени во наредните декади може да има различни ефекти врз здравјето на населението во европскиот регион. Во последните години е забележано зголемување на фреквенциите на појава на топли денови во многу европски земји. Земјите од Медитеранот и од Балканот се посебно ранливи на топлинските бранови. Емисијата на стакленични гасови (CO₂ и др.) настаната поради активноста на човекот, а пред сè од користење фосилни горива, ја затоплува Земјата. Стакленичните гасови се зголемија за 70% во последните четири децении, создавајќи повеќе топлина во пониската атмосфера. Глобално, најголемо зголемување на емисиите доаѓа од енергетскиот сектор. Во Европа емисиите кои потекнуваат од транспортот, исто така имаат речиси еднакво учество, а во Европската Унија (ЕУ) емисиите од транспортот се очекува да се зголемат за 50% во 2030 година споредено со постоечките од 2000 година.

Големиот број и обем на климатски промени се реалност и за нив постојат научно засновани докази. Овие промени влијаат врз здравјето на населението, поради што напорите што треба да се направат треба да се фокусираат кон процена на сегашната и идна ранливост на здравјето на населението, со цел да се идентификуваат потребните интервенции и мерки за адаптација. Мерките за адаптација треба да ги намалат ефектите на климатските промени, но не се очекува да ги превенираат и сите негативни влијанија.

Во сите земји, под најголем ризик се групите на сиромашно население кое живее во урбани средини, старите лица и децата,

³² *World disaster report- Focus on urban risks- „Together for humanity“*, Меѓународен црвен крст и црвена полумесечина, Швајцарија, 2010, стр. 118- 120

традиционалните општества, како и фармерите кои се занимаваат со екстензивно земјоделство.

Глобалната средна температура на површината на Земјата е зголемена за околу $0,74^{\circ}\text{C}$ во последниве 100 години. Очекуваното зголемување за Европа помеѓу крајот на 21 век варира помеѓу $2,3$ и 6°C , во зависност од сценариото.

Најголемо зголемување на температурата на воздухот во земјата до крајот на векот се предвидува за летниот период, придружено со најинтензивно намалување на врнежите. Практично не се очекуваат промени на врнежите во зимскиот период, но се очекува намалување во сите други сезони. Сепак, научниците се согласуваат дека со зголемувањето на температурата над прагот од 2°C ќе се зголемат ризиците по човековото здравје и значително ќе се зголемат еколошките катастрофи.

Постои глобален силен научен консензус дека климата се менува и дека постоечките трендови на глобално затоплување, зголемување на температурата и морските нивоа и сè почестите екстремни временски настани (топлотни бранови, пожари, бури, поплави, суши, лизгање на земјиштето итн.) можат да доведат до недостаток на храна и вода за пиење, загуба на живеалишта како и исчезнување на некои видови растенија и животни.

Поради горе спомнатите факти е креиран и Протоколот од Кјото; тоа е план креиран од страна на Обединетите нации, кон Рамковната конвенција на Обединетите нации за климатски промени која се обидува да ги намали ефектите од климатските промени, како што е глобалното затоплување.

Со планот се вели дека земјите кои го прифаќаат (следат) Протоколот од Кјото имаат за цел да се обидат да ги намалат концентрациите на стакленички гасови (CO_2 и други) во атмосферата, кои ја загадуваат атмосферата во воздухот, на ниво што ќе го минимизира опасното антропогено влијание во климатскиот систем. Протоколот беше усвоен на почетокот на 11 декември 1997 година во Кјото.

Протоколот од Кјото (создаден во Кјото, Јапонија) стапи на сила на 16 февруари 2005 година. Од ноември 2009 година, 187 држави го имаат потпишано и ратификувано.

Соединетите Американски Држави го имаат потпишано, но изјавија дека нема да го ратификуваат. Австралија неодамна го ратификуваше. Дваесет и четири други земји немаат ниту потпишана ниту ратификувана спогодба.

Според Протоколот, 37 индустријализирани земји (наречени „Анекс I земји“) се обврзуваат за намалување на четири стакленички гасови (GHG-greenhouses gases) (јаглероддиоксид, метан, дијазотен оксиди, сулфур хексафлуорид) и две групи гасови (hydrofluorocarbons и perfluorocarbons) произведени од нив, и сите земји-членки даваат општи обврски.

Анекс I земјите се согласија да ги намалат емисиите на стакленички гасови колективно од 5,2% од нивото од 1990 година. Емисијата не ги вклучува и емисиите од страна на меѓународни воздухоплови и транспортот, но ги вклучува индустриските гасови, хлорофлуоројаглеводороди, или CFCs, кои со Монреалскиот протокол од 1987 година се супстанцииите што ја осиромашуваат озонската обвивка.

Конференција во Копенхаген е организирана во соработка помеѓу Министерството за клима и енергија, Министерството за надворешни работи, Министерство за наука, технологија и иновации, Министерството за финансии и канцеларијата на премиерот.

Во 2009-та, Конференцијата за климатски промени, повеќе позната како Копенхашки самит се одржа во центарот Бела во Копенхаген, Данска, меѓу 7 и 18 декември. На конференцијата и претходеше научна конференција - Светски ризици, предизвици и решенија, што се одржа во март 2009 година во центарот Бела. На 18 декември, на последниот ден од конференцијата, меѓународните медиуми објавија дека заклучокот од конференцијата е далеку од очекуваното („слаб политички став“) и дека треба да се преземат

акции за да се задржи зголемувањето на температурата под 2°C. Многу земји и невладини организации се противат на овој договор.

3. Надлежности и обврски на Република Македонија врзани за климатските промени

Во РМ, климатските промени исто така се рефлектираат врз популацијата и живиот свет воопшто. Министерството за животна средина и просторно планирање преку Националниот координатор за климатски промени учествува во настаните актуелни за климатските промени како надлежно министерство.

Република Македонија ја ратификува Рамковната конвенција на Обединетите нации за климатски промени (UNFCCC) во 1997 година, и Протоколот од Кјото во 2004 година. Министерството за животна средина и просторно планирање е назначено како Национално тело за контакт за UNFCCC и како Назначен национален орган за примена на Протоколот од Кјото. Првиот национален извештај за климатски промени беше усвоен од Владата на Република Македонија и поднесен до Секретаријатот на UNFCCC во 2003 година, а Вториот национален извештај за климатски промени во 2008 година.

Република Македонија, како држава со кандидатски статус за полноправно членство во ЕУ, својот развој го темели врз основа на почитување на нејзините приоритети. Климатските промени се еден од четирите најглавни приоритети на ЕУ, која пред себе ја има поставено улогата на предводник на меѓународните преговори за постигнување политички договор за преземање акции за намалување и адаптирање кон климатските промени. Во рамките на своите можности и статус во Конвенцијата, нашата држава придонесува кон реализирање на тие заложби на ЕУ и меѓународната заедница, вклучително и вградување на препораките и клучните елементи содржани во таканаречениот „White Paper“ за адаптација на Европската Унија. Заложбата на Владата на Република Македонија е вградување на препораките од извештаите за климатски промени (Втор Национален извештај за климатски

проемни усвоен во декември 2008 и Национална стратегија за механизмот за чист развој за првиот период на обврски според Протоколот од Кјото, 2008-2012, усвоена во февруари 2006) во останатите стратешки и плански документи на државно ниво, како Националната стратегија за одржлив развој, Стратегијата за отпад, и друго (документи на Министерството за животна средина и просторно планирање).

Министерството за животна средина и просторно планирање одговорниот орган на државната управа надлежен за политиките во животната средина и ги координира активностите во делот на климатските промени.

Министерството за здравство е одговорно за адаптација на здравствениот сектор кон влијанијата на климатските промени.

Спречувањето или намалувањето на можните последици по здравјето на луѓето се спроведува во соработка и со други релевантни институции.

Прашањето за климатските промени е идентификувано како едно од најглавните прашања кои влијаат врз повеќе сектори, како енергетиката, земјоделието, индустријата, здравството итн.

Развиени се национални индикатори за климатски промени и ова прашање е предмет на анализа во извештајот за состојбите со животната средина во 2010.

Просторниот план на Република Македонија (усвоен во 2004-та), кој има нагласена стратешко-развој на конотација и ги дефинира и утврдува целите и правците на развојот, претставува основа за организација, уредување, користење и заштита на просторот на Република Македонија со временска рамка од 20 години.

Во Република Македонија климатските промени се очекува да доведат до зголемување на глобалните просечни температури, како и на бројот и интензитетот на топлотните бранови и сè почестите екстремни временски настани (поплави, суши, лизгање на земјиштето, пожари, бури итн.). Особено се зачестува појавата на поплавите. Пет посериозни поплави се регистрирани во периодот од 2003 до 2009 година, коишто предизвикаа оштетувања на домови,

патишта и мостови, како и на земјоделски површини и системи за снабдување со вода, што индиректно може да доведе до појава на зголемен интензитет и фреквенција на заболувања кои се перенесуваат преку контаминирана вода и храна. Индиректно овие промени можат да доведат до намалување на изворите на храна и вода за пиење, загуба на живеалиштата, како и исчезнување на некои видови растенија и животни.

Во наредните неколку декади поради климатските промени се очекува во некои од постудените месеци од годината пад за неколку проценти на вкупната средна месечна смртност во државата (јануари за 4%, октомври за 4%, ноември за 2%), а во потоплиот дел од годината се очекува зголемување од 4-11% (најмногу во месеците април, мај, јуни, и тоа во просек за 10% повеќе во однос на периодот 1996-2000 година).

Влијанијата од климатските промени директно или индиректно создаваат обврски на сите институции во државава. Првостепено е делувањето во енергетскиот сектор и можноста од енергетска ефикасност т.е. редукција на штетните гасови преку користење помалку штетни горива и биогорива како и користење алтернативни решенија, воедно и почитување на кампањата на Обединетите нации за рационално искористување на енергијата.

4. Ефекти (последиви) од климатските промени

Топлотните бранови се најчеста и директна последица на климатските промени, т.е. зглемена е стапката на смртност помеѓу 1 и 4% особено кај старите лица и лица со кардиоваскуларни, респираторни и метаболни оштетувања.

Студеното време и студените бранови се очекува да се намалат како последица на глобалното затоплување, но ќе влијаат на северните географски широчини на Земјата. Смртноста е поврзана со посиромашните домаќинства кои не се во можност да се греат.

Аерозагадување, климатските промени влијаат врз концентрациите и ширењето на загадувачките материи во воздухот.

Промените во однесувањето на ветровите го фаворизираат долготрајниот транспорт на загадувачките материи во воздухот. Здравствените ефекти предизвикани од топлотните бранови се посилни кога аерозагадувањето е високо. Климатските промени исто така го зголемуваат озонското загадување како последица на високите температури и послабата атмосферска циркулација.

Намалување на продуктивноста (производство) на храната и нејзината безбедност, повисоките температури овозможуваат растеж на бактерии во храната како и појава на различни штетници, со што ќе се намали квантитетот и квалитетот на храната.

Појава на болести кои ги пренесуваат инсекти и глодари и болести поврзани со водата. До 2080 година се очекува намалување на летните водени токови до 80% и ќе резултира со губење на слатката вода и со зголемување на нејзината контаминација. Квалитетот на крајбрежната вода исто така е ризик за капачите од можни инфекции. Од друга страна, ќе се влоши состојбата за пристап на безбедна вода за пиење и санитација, значи ќе се зголеми проблемот со водоснабдувањето.

Поплави, обично во зимскиот период и раната пролет, можно е поради раното топење на снеговите или обилните дождови како последица на климатските промени да доведат до голем број поплави (излевање на реки, езера како и покачување на нивото на подземните води). Ефектите се директни и индиректни. Директни се штетите од настанатите поплави, било материјални или, пак, човечки, или индиректни преку инфективни заболувања или труења од токсични материи.

Во поплавите, Дирекцијата за заштита и спасување има директна надлежност со справување од последиците, но секако и превентивно.

Пожарите, кои се карактеристични за летниот период, а се поактуелни со зголемување на температурата и топлотните бранови, доведуваат до губење на шумите и зелените површини како и индиректно зголемување на температурата на воздухот во летниот

период и појава на **суши** со што се актуализира повторно проблемот со водоснабдувањето и санитацијата како и можност за развој на инфективни и паразитски болести.

ДИРЕКЦИЈАТА ЗА ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ исто така е вклучена во најразлични активности поврзани со влијанијата од климатските промени.

Превентивно изработка на планската документација и чистење на каналите и речните корита, како и пошумувањето што е многу битен фактор при климатските промени особено во подобрување на квалитетот на амбиенталниот воздух, така и релативно намалување на високите температури во летните денови. Со пошумувањето се спречува појавата на свлечишта кои се последица на човекот со оголувањето поради непланирана сеча како и поради подметнување и опожарување на теренот. Дирекцијата за заштита и спасување секако успешно се справува со пожарите, но делува и превентивно со планските документи и оперативните планови за заштита од пожари што се изработуваат во секоја ЕЛС и организациска единица на шумското стопанство.

Дирекцијата учествува со свои членови во изработувањето на:

- ⇒ Стратегија за адаптација на здравјето кон климатските промени во република македонија (2011– 2016);
- ⇒ Акционен план за стратегијата за адаптација на здравјето кон климатските промени;
- ⇒ Акционен план за превенирање на здравствените ефекти од топлотните бранови во република македонија.

Тоа се документи на Министерството за здравство, а се работат заедно со сите релевантни институции кои во оваа област имаат некаква надлежност, поради комплексноста на проблемот.

Оперативна употреба на силите (тимови за брз одговор или единици од резервен состав специјализирани по различни области) на Дирекцијата за заштита и спасување како одговор на горенаведените природни несреќи. Во иднина ќе се обучат тимовите за хемиски несреќи за да се користат и за детекција, делување и

деконтаминација при биохазард (епидемии и пандемии и сл.) во соработка со Министерството за здравство.

Освен во справувањето со поплави и пожари, се вбројуваат и следните оперативни активности:

- ⇒ водоснабдување со цистерни со чиста вода за пиење (зашто можеби ќе се зголеми потребата од вода за пиење, како резултат на повисоките температури и суши или, пак, загадување на водата за пиење од настанати поплави);
- ⇒ згрижување на населението од поплавено или опожарено подрачје (секако од поголеми размери) во привремени живеалишта (шатори или сл. и обезбедување средства, како ќебиња, вреќи за спиење итн.).

Економскиот развој претставува важна компонента на приспособувањето, но од суштинска важност ќе биде начинот на кој се остварува економскиот раст, распределбата на придобивките од тој раст, како и факторите што најнепосредно влијаат врз здравјето на населението, како што се образованието, здравствената заштита и јавноздравствената инфраструктура. Понатаму, во подобрување на капацитетите како на здравствениот систем во справување со последиците од климатските промени така и во земјоделието и индустријата.

IX. ЗАКЛУЧОК

Ценејќи ја важноста на заштитата и спасувањето како интегрален дел од македонското општество и следејќи ја својата стратешка определба за развој на силите за заштита и спасување, обучувањето, оспособувањето и тренингот со припадниците како и проверката на оспособеноста и подготвеноста на системот за заштита и спасување во целина е од фундаментално значење.

Многу често кога настануваат големи природни катастрофи има загинати или повредени луѓе, како и многу сериозно повредени. Често судбината на повредениот е во рацете на првиот човек што ќе се најде на местото на незгодата и зависи од неговото знаење или незнаење за укажување помош. Исто така, старо и проверено правило е дека со опасноста, каква и да е, полесно се излегува на крај кога за неа добро се знае.

Токму оттаму и произлегуваат обврските, кога би се нашле во еден таков момент кога треба да се помогне на луѓе кои се наоѓаат во некоја несреќа, без разлика каква е таа, како би реагирале? Понекогаш кога реагираат луѓе кои не се професионални за вакви ситуации, може да ја доведат ситуацијата и во посериозна состојба од која била во почетокот.

Поради тоа, спасувањето е организирано од професионални луѓе кои знаат во моментот на настанот како да реагираат, каде да реагираат и на кој начин тоа да го направат.

Во Република Македонија справувањето со природните несреќи е регулирано со поставувањето на институција во системот на државата која се справува со вакви ситуации, тоа е Дирекцијата за заштита и спасување.

1. Тренинг вежби организирани од Дирекцијата за заштита и спасување

Тренинг-вежбата за спасување на планина се изработи во согласност со Елаборатот за организирање и спроведување тренинг и вежба.

Тренинг-вежбата се одржа во Тетово на Попова Шапка.

Наставниот дел на тренинг-вежбата се реализираше во присториите на одморалиштето „Тетекс“, а практичниот дел се спроведуваше на два места, и тоа: вежбовниот дел каде се одвиваа тренинзите на припадниците на тимовите беше на ски-патеците на Попова Шапка, а вежбата по предвиденото сценарио се реализираше на ридот спроти одморалиштето „Тетекс“ каде и условите за активностите предвидени со сценариото беа најповолни.

Учесници на тренинг-вежбата беа 43 претставници од следните структури:

- ⇒ Работна група од вработените од Дирекцијата во чиј состав имаше претставници од Одделението за обука, Одделението за хуманитарни мерки, Секторот за оператива и логистика, ПО Тетово и ПО Битола, и Секторот за аналитика и истражување кој беше задолжен за аналитичко следење, евалуација и документирање на тренинг-вежбата;
- ⇒ Тим за брз одговор за спасување на планина од Подрачното одделение за заштита и спасување во Тетово;
- ⇒ Тим за брз одговор за спасување на планина од Подрачното одделение за заштита и спасување во Битола;
- ⇒ Тим на припадници на резервниот состав од подрачните одделенија за заштита и спасување во Тетово и во Битола;
- ⇒ Тим на Црвениот крст на Град Скопје.

Запознавање со основите на техниката на движење во зимски услови, тактиката за спасување од лавини, процедурите при употребата на тимовите за брз одговор, санирање на последиците и укажување на прва медицинска помош.

Слика 4 Учесници на тренинг-вежба

Активности на тренинг-вежбата беа насочени за реализирање на основната цел, се спроведоа следниве задачи:

- ⇒ Запознавање со основите на техниката и тактиката на движење во зимски услови;
- ⇒ Запознавање со основите на техниката и тактиката за спасување од лавини;

-
- ⇒ Проверка на тактиката и постапките на употребата на тимовите при санирање на последиците и укажување прва медицинска помош;
 - ⇒ Договарање и утврдување процедури;
 - ⇒ Проверка на обученоста и увежбаноста;
 - ⇒ Проверка на реалноста на организациско-формациската структура и мобилизациската спремност;
 - ⇒ Проверка на ефикасноста за употреба на опремата и расположливите материјални средства во овие услови;
 - ⇒ Координација и оперативно содејство со Дирекцијата за заштита и спасување и други структури (месно население, резервен состав);
 - ⇒ Меѓусебно запознавање и координација на членовите на двата формирани тима на Дирекцијата за заштита и спасување на планина од Тетово и од Битола, и
 - ⇒ Реализирање активности предвидени со тактичка задача (вежба).

Со цел запознавање со работата на Дирекцијата за заштита и спасување, начинот на функционирање, раководење, мобилизирање итн., беа одржани предавања на теми:

- ⇒ Запознавање на системот за заштита и спасување со тежиште на тимовите за брз одговор;

-
- ⇒ Силите за заштита и спасување начин на раководење и координација на соработката на сите субјекти вклучени во вакви акции во отежнати услови на работа;
 - ⇒ Начин на повикување, организирање, спојување на персоналот и МТС и опремата, и подготовки на тимот за извршување задачи во регионот каде што се формирани и надвор од него (друг регион).

Раководителите на тимовите за брз одговор за спасување на планина извршија запознавање и демонстрирање на темите кои се поврзани со вежбата, како што се:

- ⇒ Основи на техника и тактика на движење во зимски услови;
- ⇒ Основи на техника и тактика во спасување од лавини, формирање лавини и последици од неа.

По предавањето беше прикажан краток документарен филм за формирање лавини и начинот на спасување од лавина, по што имаше спонтанa дискусија во врска со постоењето на локациите каде би можело да има лавини, дали тие места се знаат, дали населението во РМ е запознато со тие места и зошто во РМ не се забележени тие региони како опасни.

Медицински дел од наставата се состоеше од:

- ⇒ Повреди и имобилизации и користење теренски помошни средства за транспорт на повредени;
- ⇒ Трауматски состојби на терен во зимски услови и современи средства за транспорт на повредени во планински услови;
- ⇒ Начин на преврски при повреди на екстремитети.

На практичниот дел од наставата, учесниците поминуваа на терените на Попова Шапка: скијање во изгазени и неизгазени терени (патеки); користење теренски помошни средства за транспорт на повредени; повреди и имобилизација; современи средства за транспорт на повредени; сондирање; сидришта итн.

Вежбата се одвиваше според предвиденото сценарио, по првото пристигнување на тимот за брз одговор за спасување на

планина од Тетово започна обележувањето на теренот каде настанала лавината и потоа почна пребарувањето на евентуално затрупани луѓе преку сондирање. Кога се увиде дека има потреба, се побара помош од базата која го активираше и тимот за брз одговор за спасување на планина од Битола. Во меѓувреме пристигна и тимот за спасување од Црвениот крст кој излезе на терен и беше на располагање на припадниците на тимовите на ДЗиС.

Тимот за брз одговор од Тетово го помина целиот лавински терен со грубо сондирање и потоа почна со фино сондирање на истиот.

Во меѓувреме се приклучија и припадниците на тимот за брз одговор за спасување на планина од Битола кои по кординирањето со тимот за брз одговор од Тетово почнаа со поставување сидришта за побезбедно транспортирање на евентуално пронајдените повредени луѓе. Сите тимови се придржуваа до професионалната соработка и завршување на нивната задача.

За време на целата вежбовна активност беа пронајдени тројца повредени луѓе кои останале затрупани како последица на лавината, а откако се потврди дека е проверен целиот лавински терен, акцијата од страна на раководителот на вежбата се прогласи за завршена.

По акцијата или главната вежба имаше кратка анализа на која освен учесниците на вежбата беа присутни и гостите-наблудувачи на вежбата. Од страна на Директорот на ДЗиС вежбата беше прогласена за максимално успешна, со укажување дека покрај големиот напредок во снабдувањето со МТС и опрема, сепак треба да се направи уште многу на овој план.

Според Извештајот за организирање и спроведување на вежбата „Попова Шапка 09“ со бр. на акт 10-177/1 од 15.01.2010 година, остварена е добра соработка со претставниците за односи со јавноста и набљудувачите заради давање целосна и точна информација за динамиката и за сè што се случуваше во текот на тренинг-вежбата.

Дирекцијата за заштита и спасување согласно со персоналниот и материјалниот состав и врз основа на спецификацијата, ќе ги опремува тимовите за брз одговор за спасување на планина и ќе врши увежбување со симулација за потребата од почесто сретнување и увежбување на тимовите за спасување.

2. Статистичка обработка на тренинг-вежбата за спроведените предавања

Во врска со предавањата кои се одвиваа во текот на целата вежба „Попова Шапка 09“ пополнети се обрасци од страна на учесниците односно припадниците на тимовите за брз одговор за спасување на планина од Тетово и од Битола, тимот за спасување од Црвениот крст и резервниот состав на ДЗиС. Од обработката на овие обрасци е направена статистичка обработка за успешноста на предавањата, а **резултатите се следните:**

Тема:

Запознавање на системот за заштита и спасување со тежиште на тимовите за брз одговор

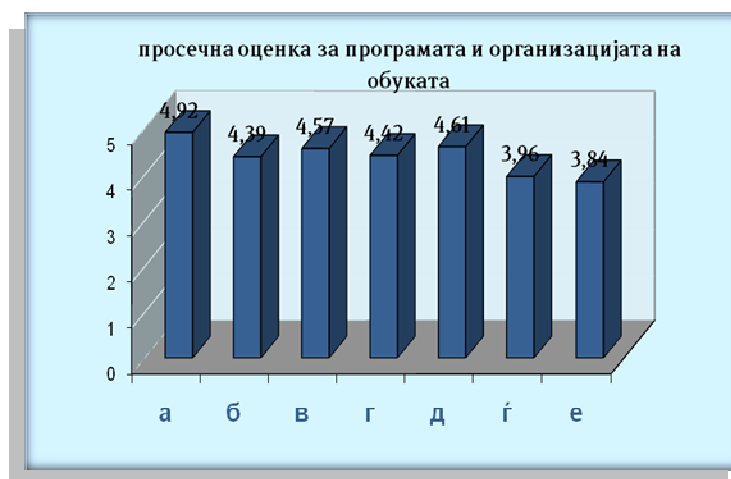
Наставни прашања:

Силите за заштита и спасување начин на раководење и координација на соработката на сите субјекти вклучени во вакви акции во отежнати услови на работа;

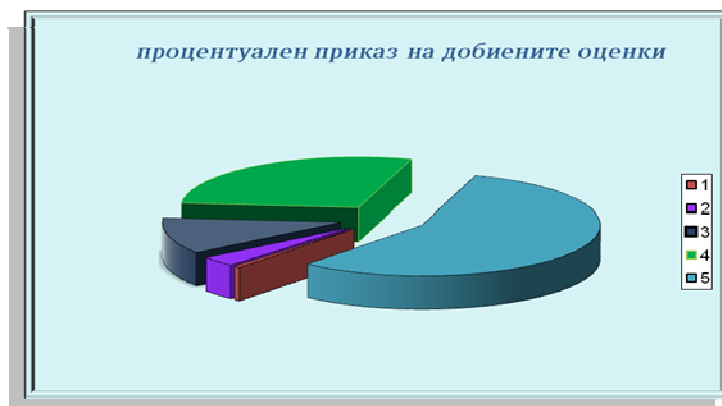
Начин на повикување, организирање, спојување на персоналот и МТС и опремата, и подготовки на тимот за извршување задачи во регионот каде што се формирани и надвор од него (друг регион).

ред бр	Предавач на тема	просечна оценка
1	Запознавање на системот за заштита и спасување со тежиште на тимовите за брз одговор	4,48
2	Силите за ЗиС, начин на раководење и координирање на сите субјекти вклучени во вакви акции во отежнати услови на работа; начин на повикување	4,65
3	Основи на техника и тактика на движење во зимски услови	4,68
4	Основи на техника и тактика во спасување од лавина, формирање лавина и последици од неа	4,79
5	Повреди и имобилизации и користење теренски	4,22

	помошни средства за транспорт на повредени	
6	Трауматски состојби на терен во зимски услови и современи средства за транспорт на повредени во планински услови	4,93
7	Начин на преврски при искршеници на екстремитети	4,75

Процентуален приказ на добиените оценки во однос на првото прашање а се однесува на целокупната организација.

Второто прашање: „Колку се зголеми Вашето познавање од областа во текот на обуката?“

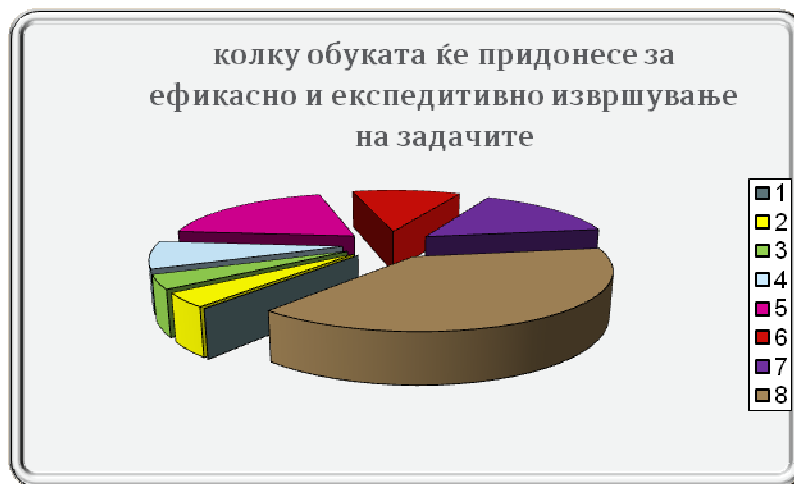
Графички приказ со процентуален приказ за зголемување на познавањата од областа во текот на обуката.

(Добиените одговори се во скала од 0% до 100% односно од 1 до 8. Одговорот под 1 е со 0% добиени одговори, додека другите процентуално се прикажани во графиконот)

Во однос на прашањето колку од стекнатото знаење од обуката ќе придонесе за натамошно извршување на задачите, добиени се одговори од 0% до 100% односно од 1 до 8. Со 0% е

одговорено на скалата со број 1, додека другите процентуално се прикажани во графиконот.

На четвртото прашање, за тоа дали обуката ги оправда очекувањата на учесниците, од вкупно 26 одговори 24 се одговорени со „да“, додека од ова излегува дека само за 2 не се оправдани очекувањата.

На прашањето, „Доколку би се одржала ваква или слична обука, кои теми би ги сугерирале да се изостават, а кои да се додадат, кои би биле во корист за натамошната работа?“, ги добивме следните одговори:

- ⇒ Топографија;
- ⇒ Метеорологија;
- ⇒ Повеќе практика;
- ⇒ Летни обуки;
- ⇒ Ски-тренинг;
- ⇒ Нокни вежби;
- ⇒ Медицински вежби итн.

Што се однесува до впечатокот кој го имаат оставено предавачите на обуката кај учесниците, тие се изјасниле дека им останало впечаток од следните активности:

- ⇒ Демонстрација за лавина;
- ⇒ Имобилизација на повредените;
- ⇒ Вежбата за јазли;
- ⇒ Практичниот дел;
- ⇒ Сите.

На прашањето дали би сакале да продолжат со обуката и со натамошно усовршување, освен еден припадник на тимовите, сите други одговориле со - да.

Додека, пак, на прашањето каде би го употребиле тоа што го слушнале на обуката, повеќето одговориле дека ќе го употребат при спасување на луѓе, повредени, заталкани на планина и во реални ситуации.

Оценките кои се добиени за целокупната организација од страна на припадниците на тимовите се прикажани со следниот графички приказ.

Согласно со обработките на обрасците кои се пополнети од страна на припадниците на тимовите за спасување на планина при ДЗиС, резервниот состав на ДЗиС и тимот за спасување од Црвениот

крст, со прилично добри оценки ја оценуваа целокупната организација на тренинг-вежбата.

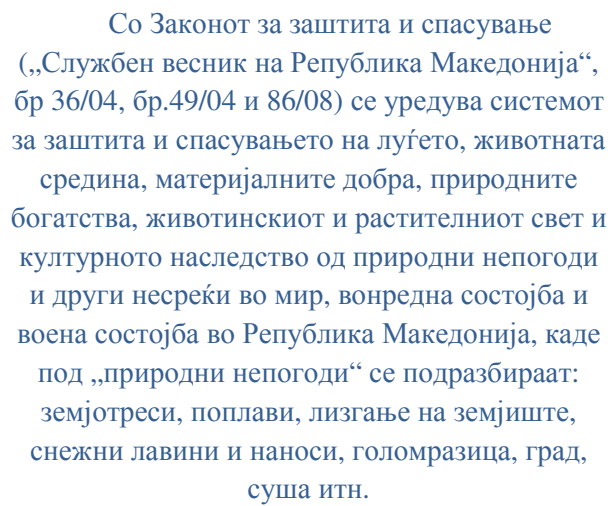
Графичкиот приказ кога се образложува со проценти, 54% од припадниците на тимовите-учесници целокупната организација ја оценија со највисока оценка односно **5**, 42% со многу добро односно **4**, и 4% одговорија со добро односно **3**.

Произлегува дека припадниците на тимовите-учесници се заинтересирани за реализирање вакви тренинзи дури и со барање овие вежби да бидат почести, да има теми кои се поврзани со спасувањето на планина како топографија, метеорологија итн. Исто така, побарано е да има повеќе теренска настава односно практично да се извежбуваат задачите кои се побитни од теоретското објаснување, а по можност да има и летни обуки за спасување на планина.

Со организирањето и спроведувањето на тренинг-вежбата на центарот за обука при Дирекцијата за заштита и спасување за спасување на планина е потврдена спремноста, подготвеноста, стручноста, компетентноста и психофизичката оспособеност на тимовите за брз одговор за спасување на планина од Тетово и од Битола за спроведување операции за заштита и спасување во зимски услови.

Организацијата на тренингот е најпогодна форма за проверка на обученоста, подготвеноста, спремноста и способноста на овие тимови за извршување задачи од заштитата и спасувањето. Тренингот и раководењето на тимовите на ДЗиС за спасување на планина подразбира брзо и ефикасно распоредување на просторот, нивно самостојно делување, извршување задачи за спасување, пружање помош на настраданите и отстранување на последиците од несреќата и временските непогоди.

Добро организираната и подготвена заштита претставува незаменлив придонес за заштита на луѓето со цел да ги преживеат непосредните природни непогоди и други несреќи и за зачувување на човечките животи.

Со Законот за заштита и спасување („Службен весник на Република Македонија“, бр 36/04, бр.49/04 и 86/08) се уредува системот за заштита и спасувањето на луѓето, животната средина, материјалните добра, природните богатства, животинскиот и растителниот свет и културното наследство од природни непогоди и други несреќи во мир, вонредна состојба и воена состојба во Република Македонија, каде под „природни непогоди“ се подразбираат: земјотреси, поплави, лизгање на земјиште, снежни лавини и наноси, голомразица, град, суша итн.

Прилози:

Прилог: Преглед на тимови за брз одговор

За прва медицинска помош има формирано:

- 8 водови со по 31 припадник	248
- 27 одделенија со по 11 припадници	297
- 8 тимови за брз одговор со по 5 припадници	40
вкупно	585

За згрижување на загрозено и настрадано население има формирано:

- 8 одделенија со по 12 припадници	96
- 5 тимови за брз одговор со по 7 припадници	35
вкупно	131

За радиолошка-хемиска-биолошка деконтаминација има формирано:

- 8 водови со по 26 припадници	208
- 27 одделенија со по 14 припадници	378
- 4 тима за брз одговор за хемиски несреќи со по 8 припадници	32
вкупно	618

За спасување од урнатини има формирано:

- 8 водови со по 27 припадници	216
- 27 одделенија со по 15 припадници	405
- 8 тимови за брз одговор со по 7 припадници	56
вкупно	677

За извидување на теренот има формирано:

- 8 водови со по 20 припадници	160
- 27 одделенија со по 11 припадници	29
вкупно	457

За расчистување на урнатини има формирано:

- 8 водови со по 23 припадници	184
- 27 одделенија со по 14 припадници	378
Вкупно	562

За спасување од поплави има формирано:

- 8 водови со по 23 припадници	184
- 27 одделенија со по 14 припадници	378
- 8 тимови за брз одговор со по 10 припадници	80
- 5 тимови за спасување под вода со по 10 припадници	50
Вкупно	692

За заштита и спасување од пожари има формирано:

- 8 водови со по 27 припадници	216
- 27 одделенија со по 17 припадници	459
- 8 тимови за брз одговор со по 7 припадници	56
Вкупно	731

За заштита од неексплодирани убојни и експлозивни средства има формирано:

- 5 тимови со по 7 припадници	35	
- 2 тима за подводно деминирање со по 7 припадници	14	
Вкупно	49	
За логистичка поддршка има формирано:		
- 8 водови со по 39 припадници	312	
- 27 одделенија со по 14 припадници	378	
Вкупно		690
За асанација ма формирано:		
- 8 водиви со по 29 припадници	232	
- 27 одделенија со по 18 припадници	486	
Вкупно		718
Во републичките сили за заштита и спасување (штабови, единици и тимови за брз одговор) вкупно се ангажирани 7.094 припадници.		

X. КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

1. Aldag, J. Management. Ohio: SB publishing, 1991.
2. Baley, F.; Chapman, R. & Shyan, M. Elements in political science. University of Edinburg, 1998.
3. Beynon, J. & Danckerly, D. Globalization. Atlon press, 2000.
4. Burgecks, D. Globalization. Greenwood, US, 2008.
5. Gidens, A. Klimatske promene i politika. Beograd, 2010.
7. Вајденфелд, Вернер. и Везелс, Волфганг. Европа од А до Ш – Прирачник за европски интеграции. Баден-Баден, 2009.
8. Денис, Бриско.; Шулер, Ранда. и Клаус, Лизбет. International HR management – policy and practice for multinational corporations. Канада: Ратлиц, 2009.
9. Дончев, А. Регионална превенција. Одбрана, 2001.
10. Дончев, А. Македонски нов безбедносен концепт, 2002.
11. Дончев, А. Кризен менаџмент, 2010.
12. Гоцевски, Т. и Митревска, М. Кризен менаџмент. Македонска ризница, 2010.
13. EM-DAT: OFDA/CRED International Disaster Database.
14. Johanson, I. & Skoglund, P. Crisis management at the national level. Sweden, 1996.
15. Jankovisi, Z. Klimatske promene. Beograd, 2010.
16. Коточевски, М. Национална безбедност на Република Македонија, втор дел. Скопје: Македонска цивилизација, 2000.
17. Кљусев, Н. Македонија е незаменлив дел од градењето стабилна и безбедна Европа.
18. Кривокапис, В. Криминалистика – општи део. Београд: Научна књига, 1990.
19. Лазаревски, П. Национална платформа на Република Македонија за намалување на ризици од несреќи и катастрофи, 2010.
20. Lisica, D. Upravlјivanje rizicima u planiranju protuminskih akcija. Bosna i Hercegovina, 2006.
21. Лорензана, Карлос Ц. Management – theory and practice. Ред бук стор, 1998.
22. Министерство за одбрана на Република Македонија, Одбрана, 14/115, ноември 2005.

-
23. Министерство за одбрана на Република Македонија, Современа македонска одбрана, број 7, јуни 2007.
 24. Митревска, М. Цивилна одбрана – меѓународен статус. Скопје, 1998.
 25. Michel, A. Muke svetskog mora – skrivena ekološka kriza svetskog mora. Beograd, 2010.
 26. Мечлер, Рејнард. Natural disaster risk management in developing states and financing the direct losses. Берлин, 2004.
 27. Меѓународен Црвен крст и Црвена полумесечина, World disaster report – Focus on urban risks – „Together for humanity“, Швајцарија, 2010.
 28. Национална академија на научници, Национална академија на инженери, Медицински институт и Национален совет за истражување, Understanding and responding to climate changes, САД, 2008.
 29. Обединети нации, NGO & Disaster Risk Reduction – A Preliminary Review of initiative and progress made, Женева, 2006.
 30. Puhovski, Ž. Uvod u zelenu politiku rada nevladinih organizacija, Heinrich Boll, издание 1, декември 2005.
 31. Pearson, F. & Rochester, M. International relations – the global condition of 21st century. University of Missouri, 1998.
 32. Pearson, F. & Rochester, M. International relations – the global condition in the 21st century, Ed. 4, 1998.
 33. Солунчевски, М. Менаџмент на човекови ресурси во системот за заштита и спасување, 2008.
 34. Солунчевски, М. Организација и менаџмент на подрачните единици за одбрана. Скопје, 2010.
 35. Светски економски форум, Global risks 2011 – Sixth edition, 2011.
 36. Центар за истражување на епидемиологијата на катастрофите на Светската здравствена организација (ЦРЕД), Yearly report – Statistical review – Numbers and trends – 2010, Брисел, 2011.
 37. Центар за управување со кризи во соработка со УНДП, Систем за управување со кризи – Прирачник за граѓаните, Скопје, 2008.
 38. Табеларен приказ на настанати шумски пожари во јавното претпријатие „Македонски шуми“ – Скопје во периодот од 1998 година до 30.06.2011 година.
 39. Taylor, M. D. The legitimate claims of national security. Foreign Affairs, April 1974.
 40. Thomas, C. New directions in thinking about security in the third world, Booth, Ed. New Thinking.

-
41. Тематска сесија, Corporate Sector in Disaster Management, Индија, 2009.
 42. UNISDR, Global Assessment Report on Disaster Risk Reduction: Risk and poverty in a changing climate, 2009.
 43. Фрчкоски, Љ.; Тупурковски, В. и Ортаковски, В. Меѓународно јавно право. Скопје, 1995.
 44. Цвеиг, Марк Ц. Human resources management – Guide for establishing a company. САД: Публикација на Вајли интерсајнс, 1991.
 45. Williams, P. Transitional criminal organizations and international security, Survival, 36, no. 1, 1994.
 46. Walker, G. & King, D. The hot topic – how to tackle global warming and still keep the lights on. Great Britain, 2008.
 47. Wilson, J. International law. New York: University of Howard, 1922 година.
 48. Advanced Learners Encyclopedic Dictionary, (1993) Oxford: Oxford University Press
 49. Stojanovic, R. (1984), Zastita i spasavanje ljudi i materijalnih dobara u vanrednim situacijama, Beograd: Vojnoizdavacki zavod,
 50. Erikson, E. (1963) Childhood and society, New York: Norton.
 51. Begovic, A. (1989), Konceptija i system opstenoardne odbrane i drustvene samozastite, Beograd
 52. Змејковски, М. (2002) Човекот, водата и животната средина, Скопје: НИП Студентски збор
 53. Besker, M. (1989), Edukacija za odbranu i zastitu, Zagreb, Fakultet promjetnih znanosti
 54. Stanic, Dj i dr., (1990), Opstenoardna odbrana i drustvena samozastita, Beograd: Naucna knjiga
 55. Todorovic, B., Vilić, D. (1989) Vanredne prilike, Beograd: Privreda publik
 56. Солунчевски, М. (2005), Цивилна заштита, Скопје: Југореклам
 57. Гоцевски, Т. (1992), Основи на одбранбено заштитниот систем, Кочани: Европа 92
 58. Гоцевски, Т. Митревска, М. (1998), Кризен менаџмент, Куманово: Македонска ризница
 59. Митревска, М. (1998), Цивилна одбрана, Кочани: Европа 92
 60. Кузев, С. (1996), Цивилната одбрана како дел од системот на одбраната на република македонија, Скопје: НИП Ѓурѓа

-
61. Нацев,З.(1995),Едукативни проекции во одбраната,Скопје: НИП Ѓурѓа
 62. Eric, B. (1987) Prirucnik za poverenike civilne zastite, Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
 63. Стојановиќ,Р. (1984), Заштита и спасување људи и материјални добра у ванредним ситуацијама, Београд: ВИЗ
 64. Устав на Република Македонија „Сл. весник на Р.М. ” бр 52/91
 65. Закон за заштита и унапредување на животната средина и природата „Сл. весник на Р.М. ” бр. 69/96
 66. Закон за заштита и спасување, „Сл. весник на Р.М. ” бр 36/04,49/04 и 86/08
 67. Закон за заштита од пожари, „Сл. весник на Р.М. ” бр 43/86
 68. Закон за Црвениот Крст на РМ, „Сл. весник на РМ” бр
 69. French Parliament - Parliamentary inquiry commission on the safety of the industrial facilities and research centres and on the protection of the people and the environment in the event of an industrial accident major (Report number 3559, January 2002).
 70. Lulofs Kris, Bressers Hans et Boeren Annemieke, “Enschede Fireworks Disaster” (Uitgeverij Lemma, 2005).
 71. Peters H.P., “Mass media as an Information Chanel and Public Arena”, Jülich Research Centre and university of Münster.